

[Decembrie 1958]

Date în legătură cu plecarea evreilor din R.P.R.

Sursa noastră, un intelectual sosit recent din țară, ne dă câteva date în legătură cu plecările recente de evrei din RP Română. De 3 sau 4 luni, plecarea acestora s-a transformat într-un adevărat exod. Printre zvonurile care circulă în legătură cu autorizația dată de comuniști evreilor să plece, este și acela că societatea „Joint” ar fi intentat un proces statului român pentru despăgubiri, proces pe care l-ar fi câștigat. În contul sumei datorate, guvernul ar fi consimțit la plecarea în masă a evreilor. La Direcția Generală a Capitalei (Miliție) sute de persoane fac coadă de cu noaptea pentru cereri de plecare. Din cauza aglomerației, au fost aduși pompierii să împrăștie mulțimea cu furtunurile de apă. Cererile sunt atât de multe încât îngreunează serviciul prefecturii, lucrările Legației Israelului și ale legațiilor țărilor de tranzit.

Formalitățile de plecare sunt numeroase. Pentru evreii care avuseseră pe timpuri afaceri comerciale, posedau bunuri imobiliare sau primiseră recent pachete din străinătate, trebuie obținut de la administrația financiară certificate de plata impozitelor la zi, în vederea lichidării averilor. Unii inspectori financiari, mai tineri și vigilenți, merg încă mai departe cu controlul pentru a-și valorifica zelul depus. Ancheta e făcută mai cu seamă pentru aceia care primeau pachete și cărora li se cere un impozit suplimentar pe 5 ani în urmă, neținând seama de taxele vamale foarte urcate care le plățiseră la primirea pachetelor. O întârziere la plata impozitelor poate duce la anularea plecării. Se mai cere de asemeni o taxă de 1000 lei pentru renunțarea la cetățenie, ca un prealabil pentru îndeplinirea celorlalte formalități, apoi o taxă de 350 de lei pentru lada tip de plecare, o taxă pentru cerere, taxe pentru legalizări de acte și alte taxe indispensabile. Cei ce mai dețineau imobile aveau de dat o declarație de renunțare la acele imobile. Lucrurile ce se pot lua sunt reduse la efecte personale, fără blănuri, bijuterii, argintărie sau alte obiecte de valoare.

Pentru toate aceste motive, piața este inundată de obiecte de tot felul, a căror valoare este scăzută: numărul mare de vânzători face să nu se mai găsească cumpărători. Lipsa de numerar a celor rămași face ca nici o mișcare tranzacțională să nu mai fie cu putință. Astfel, un dentist, Peckelman, ce a plecat în Canada la începutul lunii decembrie 1958, a vândut în ajunul plecării o blană în valoare de 10.000 lei cu 700 lei.

În legătură cu acest tratament aplicat evreilor, se spune în țară că luna trecută doamna Golda Meir, ministrul de Externe israelian, ar fi întrebat la ONU pe Avram Bunaciu, ministrul de Externe și delegatul României, de ce evreii care sosesc în Israel din România sunt în zdrențe și nu au adus cu ei nici cel mai mic lucru. Foarte încurcat, ministrul român a răspuns că nu are cunoștință de acest lucru și că va cerceta. Acest incident ar fi avut ca efect o mai largă aprobare la capitolul obiectelor de călătorie pentru Israel.

Plecarea evreilor a produs o perturbație sensibilă în viața socială și economică a țării: o zdruncinare pentru multă vreme. Din punct de vedere social, evreii au ocupat în actualul regim situații importante. Burghezia odată exclusă,

comuniștii nu aveau cadre pregătite și s-au folosit de evrei, care erau mai pregătiți și care, în oarecare măsură, erau dispuși să ajute pe comuniști pentru a obține o mai bună poziție materială. Cei care avuseseră o situație financiară mai bună, obișnuiți cu un trai mai bun pentru familiile lor, au făcut chiar atâtea concesiuni că au ajuns să ocupe situațiile cele mai înalte în toate ramurile. În posturile noi, ei au căutat să susție pe coreligionarii lor, acordându-le funcții și distribuindu-le sume de bani. Astfel se explică că până acum un an ei aveau lefuri bune și familiile lor dispuneau de mijloace materiale însemnate. Dar un funcționar sau intelectual român găsea cu greu un loc mai bun la un minister sau o întreprindere de stat. Iar dacă părinții acestuia dețineau o proprietate rurală sau fuseseră directori de ministere sau de bănci, atunci se refuza numirea pe motiv de origine socială nesănătoasă.

Cum se face deci că deodată evreii părăsesc bunurile avute și se înghesuie cu atâta grabă să părăsească țara. Sursa cunoaște unii evrei care nu iubesc altă țară afară de România și i-a văzut plângând că trebuiau să părăsească pământul românesc și totuși au plecat. Se pare că sensibilitatea lor le anunța un cataclism în acele regiuni și unde nu vor să mai fie prezenți. Cert este că pleacă și că vor să plece. Or, ei au fost încurajați de conducătorii comuniști și se știe că un fapt politic așa de important nu poate avea loc într-un stat satelit fără aprobarea Moscovei. Or, Moscova și-a schimbat părerea și lasă pe evrei să plece, socotind că rasa lor e prea individualistă. Lumea se întreabă ce se pune în loc: e probabil că un plan există, dar care nu e încă cunoscut[1].

Din punct de vedere economic, vidul lăsat de plecarea evreilor se resimte mult de 2 luni încoace. Odată cu introducerea cererilor de plecare, în mod automat ei sunt concediați din funcțiile ce le ocupă, nemaifiind salariați până la plecare. Unele din noile salarii făcute acum 5 sau 6 luni au fost reduse de la 1800 la 1300 și de la 1500 la 980 lei; în același timp, gradul funcționarului respectiv era și el redus. Primele au fost suprimate. Un inginer evreu se plângea sursei că avusese de încasat o primă de 23.000 lei și aceasta i-a fost tăiată. Standardul de viață cu care evreii au fost obișnuiți s-a schimbat într-un fel cu care ei nu se pot obișnui. Ei nu mai pot câștiga atât pentru a trăi bine și a da o creștere deosebită copiilor. De aceea caută să fugă în altă parte unde cu munca, perseverența și priceperea lor pot să-și creeze condiții de viață mai bune.

Plecarea lor se răsfânge și asupra populației, căci dispar cumpărătorii. Fie că el cumpăra pentru uzul său propriu, fie că el cumpăra pentru a vinde marfa altuia, fapt e că cel ce poseda o marfă o putea vinde și trăi din această vânzare. Astăzi, el rămâne cu obiectul ce nu-l mai poate vinde pentru a-și înlesni traiul, mai ales acei care nu aveau alt mijloc de trai decât vânzarea pachetelor primite de la rude și care nu vor mai putea face față unor taxe vamale exorbitante, atunci când cumpărătorii dispar. Statul s-a gândit din timp la aceste operațiuni de vânzare, deschizând magazinele de consignație, unde percepea un comision de 15% la vânzarea obiectelor. Dar acum, când va dispărea cumpărătorul, statul va fi poate obligat să închidă aceste magazine. Statul mai crease de altfel și talciocurile, la margine de oraș, unde cu o taxă mai redusă se puteau vinde mărfuri proprii și nu cumpărate la magazine de stat. Aci se văd aruncate pe jos tot felul de obiecte pe care oamenii le-au iubit și de care azi se despart pentru a putea trăi. Și aci se observă acum același fenomen de mărfuri multe și prețuri derizorii.

Odată cu plecarea evreilor mai dispăre o ultimă resursă a intelectualilor neîncadrați, mai ales a femeilor cu cultură occidentală. Aceștia mai dădeau lecții de franceză și germană copiilor evrei, pe care părinții lor căutau să-i inițieze în cultura țărilor occidentale. Ei primeau o bună educație și vorbeau limbi străine. Acum, acești copii plecând, lecțiile încetează și aceste doamne rămân pe drumuri. Acestea sunt câteva din consecințele plecării evreilor din RPR.

(Open Society Archives, Budapest, Box 194, Item No. 610/59)

[1] Asupra cauzelor emigrării evreilor, un alt document, din toamna anului 1958 – realizat pe baza relatărilor unui emigrant care, din motive personale, a refuzat să ofere prea multe detalii –, surprinde următoarele: „În Partidul Comunist Român a domnit multă vreme un conflict între cele două fracțiuni mai importante din Comitetul Central: fracțiunea Gheorghiu-Dej și fracțiunea Ana Pauker. Până la urmă a învins fracțiunea Dej, care a obținut sprijinul Moscovei, pentru că s-a arătat mai supus directivelor sale, în timp ce fracțiunea cealaltă cerea mai multă independență. În alegerea lui Dej au intrat și considerații de ordin naționalist, ele dând o mai mare satisfacție populației. În baza aceluiași considerații, se poate explica eliminarea evreilor din posturile mai importante, pentru a se da anumite satisfacții populației. De altfel, evreii pierduseră încrederea regimului încă din momentul marelui epurări din anii 1950-52, când majoritatea dintre cei înscrși în partid pierduseră această calitate împreună cu diversele posturi ce le aveau. Aceste concedieri și epurări au provocat desigur o mare nemulțumire printre evrei și regimul știa că nu mai poate conta pe ei, cu atât mai mult cu cât acest regim se dovedise a fi cu totul altceva decât se sperase. Cât privește plecarea evreilor, aceasta are loc în urma directivelor Moscovei. Niciodată nu ar fi lăsat România să plece liber evreii dacă nu ar fi primit dispozițiuni în acest sens. Șefii Partidului Comunist Român sunt pregătiți să adopte în această privință toate ordinele venite de la Kremlin și când s-a dat dispoziția să lase să plece pe evrei, ei au pus ordinul în aplicare. Mai multe cauze au putut aduce Kremlinul la această decizie. Printre cele mai principale intră în primul rând hotărârea lui Hrușciiov de a înceta «destinderea» în țările satelite și a elimina opoziția ce mai exista încă în blocul sovietic. În cadrul eliminării acestei opoziții intra și expulzarea evreilor, deoarece aceștia au păstrat nenumărate legături în străinătate, cu rude și organizații internaționale evreiești. Aceste legături permit Occidentului să se informeze despre situația din țările satelite, iar organizațiile evreiești fac campanie în străinătate despre situația evreilor, agitând problema libertăților fundamentale. Regimul comunist a socotit deci că este mai bine să lase să plece o minoritate în care nu mai are încredere, făcându-și socoteala că această plecare va urma propaganda organizațiilor evreiești și lumea liberă va avea mai puține motive să se ocupe de aceste țări satelite. Acestea sunt principalele motive tactice, la care se adaugă faptul că se lasă să plece o fracțiune de populație ce nu mai are speranțe într-un trai mai decent, iar plecarea poate aduce unele avantaje materiale” (Cf. *Open Society Archives, Budapest, Box 194, Item No. 5727/58*).

229

Institutul de Medicină și Farmacie Cluj
Facultatea de Medicină
Nr. 72/1959

Cluj, la 12.I.1959

Tovarășe Rector,

Vă înaintăm alăturat declarațiile studenților facultății de medicină, secțiile medicină generală și pediatrie: Schaffer Ritta, Sobe Sendel, anul V medicină generală, și Zeiger Miriam, Springer Kaufman Rosemarie și Guttman Rozalia, anul IV

pediatrie, prin care arată că au solicitat plecarea în statul Israel și la caz de aprobare vor pleca din Republica Populară Română[1].

Propunem aprobării dvs. ca studentele susamintite să fie exmatriculate din Institutul de medicină și farmacie Cluj pentru atitudinea incompatibilă cu calitatea de student sau pentru abateri grave de la disciplina studentescă.

p. Decan
Conf. dr. Prodan I.[2]

[ANEXĂ]

Declarație

Subsemnata, Springer Kaufman Rosemarie, declar că deoarece soțul meu își are părinții, frații și toată familia în statul Israel, am înaintat cererea de plecare împreună cu el, dar nu sunt încă hotărâtă a părăsi țara din 2 motive:

1) Sunt singurul copil, mama e văduvă și nu dorește a pleca din țară, nici nu a făcut cererea, de aceea n-aș vrea s-o părăsesc.

2) Aș dori să-mi termin studiile de medicină în condițiile actuale.

Subliniez deci că odată cu depunerea cererii de plecare, hotărârea mea încă n-a fost luată și nici nu e luată până în prezent.

Luptăm pentru pace.

Springer Kaufman Rosemarie

2.I.1959

(Arh.St.Cluj, Institutul de Medicină și Farmacie Cluj, dos. 71/1954-1960, f.333, 341)

[1] Reproducem în anexă doar una din declarații, celelalte fiind oarecum asemănătoare.

[2] Ion Prodan (1904-1970), conferențiar din 1949, apoi profesor și director al Institutului de Igienă, iar între 1956-1960 prodecan al Facultății de medicină. Anterior, ca medic igienist, condusese plasa sanitară model Gilău (1946-1949), pentru scurt timp fiind și inspector general sanitar al Clujului. Toate studentele menționate au fost exmatriculate.

Az izraeli követség ideig. ügyvivőjének bemutatkozó látogatása Keleti és Ferencz et.-nél

Megkaptuk nagykövet elvtárs fenti számú jelentését, amely többek között hasznos információkat tartalmaz Izrael politikájáról.

A jelentéssel kapcsolatban megjegyezzük: helytelennek tartjuk, hogy Ferencz elvtárs az izraeli ügyvivő kérdésére megadta a Magyarországon átutazó zsidó kivándorlók számát, különösen akkor, amikor a román hatóságok nem voltak hajlandók erre válaszolni. A jövőben az ilyen kérdésekre a nagykövetség minden beosztottja jobban vigyázzon, óvatosabban nyilatkozzon, mert nem lehet tudni,

hogy az illető milyen provokatív szándékkal teszi fel a kérdést, és a választ esetleg felhasználja arra, hogy kellemetlenséget okozzanak a magyar–román viszonyban.

Némety Béla
az I. sz. Politikai Osztály vezetője

Budapest, 1959. március. 7.

[ANEXĂ]

A Magyar Népköztársaság Nagykövetsége
Ambassade de la République Populaire Hongroise
Szám: 85/1959.sz.t.
Előadó: Ferencz László

Bukarest, 1959. február 13.
Szigorúan titkos

**Tárgy: Az izraeli követség ideig. ügyvivőjének bemutatkozó látogatása
Keleti és Ferencz elvtársaknál**

Dr. Harel volt bukaresti izraeli követ elutazása után bemutatkozó látogatást tett nálam Azriel Harel I. titkár, a követség ideiglenes ügyvivője. Harel Ferencz elvtársat is meglátogatta, aki viszonzta a látogatást. Ismertetem e beszélgetések lényegét.

Szóba került Izrael és az arab államok viszonya. Harel azt fejtegette, hogy helytelen, ha a szocialista államok, elsősorban a Szovjetunió, az arab államokat, az EAK-t és annak vezetőjét, Nassert támogatják. Rámutatott arra, hogy Izrael az egyetlen európai értelemben vett modern állam a Közel- és Közép-Keleten, ahol a kommunista párt legális körülmények között dolgozhat. Izrael minden állampolgárának egyenlő jogokat biztosít, és jogi szempontból nincs semmi különbség a zsidók és arabok között. Az izraeli kormány lépéseket tett, hogy megoldja az arab menekültek kérdését. Leszögezte, hogy ezeket az arabokat nem Izrael űzte ki lakóhelyükről, hanem önkéntesen távoztak el a harcok idején. Izrael nagyobb pénzalapot létesített, hogy az arab országokba menekülteket ennek segítségével letelepítsék. Azzal érvelt, hogy az arab országok nagyon gyéren lakottak, a menekültek visszatelepítése Izraelbe viszont megoldhatatlan problémákat vetne fel mind elhelyezés, mind a menekültek politikai magatartása kérdésében. A pénzt Izrael az ENSZ-en keresztül felajánlotta, de arab részről még nem fogadták el.

Harel ezután rátért annak a „veszélynek” az ecsetelésére, amely abból származhat nemcsak Izraelre, de a Szovjetunióra és a szocialista államokra is nézve, ha azok Nassert támogatják. Nasser üldözi a kommunistákat, s bármikor hajlandó lesz bizonyos előnyökért frontot változtatni, átállni az amerikaiak oldalára. Könnyen megtörténhet, hogy azok a tankok, amelyeket tőlünk kap, szovjet katonákra fognak lövöldözni. Nasser nem támaszkodik a népre, hanem csak a hadseregre, a katonatisztek minden fontosabb állami posztot megszálltak, és ezek hajlandók azt tenni, amit Nasser akar. Ferencz elvtárs rámutatott arra, hogy a szocialista államok elvi szempontból támogatják a népeknek függetlenségükért folytatott harcát, és Izrael nem közeledhet a Szovjetunióhoz és a szocialista államokhoz másképpen, mint ha megszűnik a Közel-Keleten a gyarmatosító államok eszközeként szerepelni. Harel kijelentette, hogy ők önálló politikát folytatnak, amelynek az a célja, hogy államukat megóvják a külső veszélyektől, és biztosítsák annak fejlődését, amihez szükségük van a nyugati államok segítségére, kölcsöneire. Erről a jelen körülmények között nem mondhatnak le.

Harel Izraelt úgy ismertette, mint ahol a szocializmusnak bizonyos elemei vannak kialakulóban. Főleg a szakszervezetek nagy politikai súlyára és a kibuc-moz-

galomra hivatkozott. Leszögezte Izraelnek azt a szándékát, hogy megjavítsa viszonyát a Szovjetunióval és a szocialista országokkal, s azt várja ettől, hogy a Szovjetunió közvetítőként fog fellépni az Izrael és az arab államok közötti viszályban. Megemlítette, hogy a volt bukaresti követet, dr. Harelt többek között ezzel a feladattal küldték Moszkvába annak alapján, hogy Romániában jól dolgozott.

Izrael és az RNK viszonyáról beszélgetve szóba került a zsidók folyamatban lévő kivándorlása Izraelbe. Aziránt érdeklődött, hogy a mi konzulunk tapasztalata szerint mennyi kivándorló utazik át Magyarországon, mert ők nem kapnak a kiutazásokra vonatkozóan adatokat a román Külügyminisztériumtól. Ferencz elvtárs azt válaszolta, hogy erről pontos statisztikánk nincs, de kb. 8000-re tehető azoknak a száma, akik a múlt év folyamán átutaztak. Ez a szám kb. helyes – mondotta Harel –, mert Izraelbe a múlt évben 12.000-en mentek ki Romániából, a többi négyezer más úton, esetleg Jugoszlávián keresztül hagyta el az országot. Elmondotta továbbá, hogy az elmúlt években a Szovjetunióból és Lengyelországból is mentek ki zsidók Izraelbe. Lengyelországból 40.000 zsidó vándorolt ki, s úgy gondolják, hogy a Lengyelországból való kivándorlás ezzel végleg lezárult. Izrael az utóbbi években 80.000 embernek adott helyet, és jelenleg 30.000 ember befogadására van felkészülve.

Harel elmondotta, hogy Izraelben nagy állami építkezések folynak, hogy lakást biztosítsanak a kivándorlóknak. A költségeket felerészt belső eszközökből teremtették elő, másik részét azonban a Zsidók Világszövetsége bocsátja rendelkezésükre. A munkaalkalmatosságot illetően a legtöbb probléma a kivándorló értelmiséggel van. Az orvosokat el tudják helyezni, mert minden 1000 lakos részére egy orvost akarnak biztosítani, ellenben a jogászoknak át kell képezniük magukat más munkára.

Keleti Ferenc nagykövet

[TRADUCERE]

Ambasada. Nr. 85
București

Strict secret

**Vizita de prezentare a însărcinatlui ad interim al Ambasadei Israelului
la tov. Keleti Ferencz**

Am primit raportul cu numărul de mai sus al tovarășului ambasador, care printre altele conține informații utile despre politica Israelului.

În ceea ce privește raportul, remarcăm următorul fapt: considerăm că tovarășul Ferencz nu a procedat corect atunci când la rugămintea diplomatului israelian a furnizat date despre numărul de emigranți israelieni care au trecut prin Ungaria, mai ales în condițiile în care autoritățile române nu au fost dispuse să răspundă la această întrebare. Pe viitor toți angajații ambasadei să aibă grijă să facă declarații mai precaut, pentru că nu se știe niciodată cu ce intenții provocatoare se pun aceste întrebări și răspunsul la ele poate fi folosit eventual pentru a cauza neplăceri în relațiile ungaro-române.

Béla Némety
Șeful Biroului Politic nr. I.

Budapesta, 7 martie 1959

[ANEXĂ]

Ambasada Republicii Populare Ungare
Ambassade de la République Populaire Hongroise
Număr: 85/1959
Prezentator: László Ferencz

București, 13 februarie 1959
Strict secret!

**Subiect: Vizita de prezentare a însărcinatlui ad interim israelian
la tovarășii Keleti și Ferencz**

Înainte de plecarea fostului ambasador al Israelului la București, dr. Harel[1], am primit vizita de prezentare a lui Azriel Harel, primul secretar, a însărcinatlui ad interim al ambasadei. Harel l-a vizitat și pe tovarășul Ferencz, care i-a întors vizita. Redau mai jos esența discuțiilor.

Am discutat printre altele despre relația dintre Israel și statele arabe. Harel a exprimat opinia că este incorect ca statele socialiste, mai ales Uniunea Sovietică, să sprijine statele arabe, RAU și pe conducătorul lor, Nasser[2]. A arătat că Israelul este singura țară modernă din Orientul Apropiat și Mijlociu, în sensul european al cuvântului, unde partidul comunist poate activa în condiții legale. Israelul garantează drepturi egale tuturor cetățenilor și din punct de vedere legal nu există nici o diferență între evrei și arabi. Guvernul israelian a luat măsuri pentru a soluționa problema refugiaților arabi.

A menționat că arabii n-au fost izgoniți din locuințele lor de către israelieni, ci au plecat de bunăvoie în timpul luptelor[3]. Israelul a alocat fonduri importante pentru a-i ajuta pe cei refugiați în țările arabe să se stabilească acolo. A argumentat că țările arabe au o densitate scăzută a populației, în schimb întoarcerea refugiaților în Israel a ridicat probleme atât în privința stabilirii, cât și în privința problemei orientării politice a refugiaților. Israelul a oferit aceste sume prin ONU, dar partea arabă nu le-a acceptat.

După aceasta, Harel a trecut la prezentarea „pericolului” care ar amenința nu doar Israelul, ci și Uniunea Sovietică și statele socialiste, dacă acestea îl sprijină pe Nasser. Nasser îi persecută pe comuniști și, de dragul unor avantaje, oricând va fi dispus să se reorienteze, aliindu-se cu americanii. S-ar putea întâmpla ca acele tancuri pe care le primește de la ei să tragă chiar asupra ostașilor sovietici. Nasser nu se sprijină pe popor, ci doar pe armată, ofițerii armatei au ocupat toate posturile mai importante din conducerea statului și sunt dispuși să facă ceea ce dorește Nasser. Tovarășul Ferencz a arătat că statele socialiste sprijină, în principiu, lupta de independență a popoarelor și că Israelul nu se poate apropia de Uniunea Sovietică și de statele socialiste decât dacă încetează a acționa ca unealtă colonizatoare în Orientul Apropiat. Harel a declarat că ei duc o politică independentă, al cărei scop este să apere țara în fața pericolelor externe și să îi asigure dezvoltarea, lucru pentru care au nevoie de ajutorul și împrumuturile statelor occidentale. În condițiile actuale nu pot renunța la acestea.

Harel a prezentat Israelul ca pe o țară unde se întrevăd anumite elemente ale socialismului. S-a referit, mai ales, la greutatea politică însemnată a sindicatelor și la kibbuturi. A arătat intenția Israelului de a-și îmbunătăți relațiile cu Uniunea Sovietică și statele socialiste, așteptând ca Uniunea Sovietică să aibă rolul de mediator în conflictul dintre Israel și statele arabe. A menționat că fostul ambasador

la București, dr. Harel, printre altele, a fost trimis la Moscova cu această sarcină, atribuită ca rezultat al buneii activități în România.

Discutând despre relația Israelului cu RPR, a venit vorba despre emigrarea evreilor în Israel. L-a întrebat pe consulul nostru câți emigranți trec prin Ungaria, după informațiile lui, deoarece ei nu primesc date referitoare la plecări din partea Ministerului de Externe român. Tovarășul Ferencz a răspuns că nu dispunem de statistici exacte, dar că numărul celor care au tranzitat Ungaria anul trecut este în jur de 8000. Această cifră este aproximativ corectă, a spus Harel, deoarece anul trecut au emigrat din România în Israel 12.000 de persoane, dintre care 4000 au părăsit țara pe altă rută, eventual prin Iugoslavia. A spus apoi că în anii trecuți și din Uniunea Sovietică și Polonia au emigrat evrei în Israel. Din Polonia au plecat 40.000 de evrei și se consideră că emigrarea din Polonia s-a încheiat definitiv. Israelul a primit în ultimii ani 80.000 de persoane și, în prezent, este pregătit să primească încă 30.000.

Harel a declarat că în Israel se construiește mult, cu fonduri de stat, pentru a asigura locuințe imigranților. Cheltuielile sunt parțial acoperite din fonduri create pe plan intern, iar pe de altă parte au fost puse la dispoziția lor de Uniunea Mondială a Evreilor. În ceea ce privește locurile de muncă, cele mai mari probleme le ridică imigranții intelectuali. Medicilor le pot asigura locuri de muncă, pentru că doresc să asigure un medic pentru fiecare 1000 locuitori, în schimb avocații trebuie să treacă prin cursuri de reconversie profesională.

Ferenc Keleti, Ambasador

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-5/f-002090/1959)

[1] Arie Harel (n. 1911) a fost trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Israelului la București între 1956-1958. Absolvent al facultății de medicină din Berlin, în 1937 s-a stabilit în Palestina, lucrând în corpul medical al armatei britanice. După crearea statului Israel, în 1950 a devenit șeful Departamentului Medical în cadrul Biroului Chirurgical General al Armatei, iar în 1953 a fost numit șeful Unității Endocrinologice a Spitalului de Stat.

[2] Gamal Abdel Nasser (1918-1970) devenise la 21 februarie 1958 președintele Republicii Arabe Unite (RAU), creată la 1 februarie 1958 prin unirea Siriei și Egiptului, la care s-a asociat după scurt timp (9 martie) și Yemenul. În 1961 Siria s-a retras, proclamându-și independența sub numele de Republica Arabă Siriană, iar mai târziu, în 1963, RAU s-a constituit într-un stat federal, cu capitala la Cairo. Nasser a condus și pe mai departe RAU ca președinte (până în 1970), deținând o vreme și funcția de prim-ministru (până în 1962).

[3] La 15 mai 1948 a izbucnit războiul israeliano-arab, încheiat prin mai multe acorduri bilaterale între Israel și Egipt, Liban, Iordania și Siria (1949), iar un nou conflict s-a derulat între 29 octombrie-6 noiembrie 1956, având ca protagoniști Israelul și RAU.

A Magyar Népköztársaság Követsége
 Ambassade de la République Populaire Hongroise
 Szám: 85/2/1959.sz.t.
 Előadó: Ferencz László

Bukarest, 1959. április 24.
Szigorúan titkos

Tárgy: Azriel Harel izraeli I. titkár látogatása.

Április 16-án Ferencz elvtárs fogadta Azriel Harel izraeli első titkárt, aki egy Romániában lakó magyar állampolgár részére kért kivándorlási útlevelet. Közölte vele, hogy ebben a kérdésben a magyar Belügyminisztérium dönt, és beszélje meg ezt az ügyet Börcsök elvtárral is, akivel 1 óra múlva volt találkozója.

A további beszélgetésben a közeli izraeli választásokról volt szó. Izraelben ugyanis március folyamán szakszervezeti választások lesznek, az ősszel pedig parlamenti választások. Mivel a választók 60%-a a két választásnál ugyanaz, a szakszervezeti választások eredménye előre jelzi majd a lakosság politikai állásfoglalását. Harel véleménye szerint nagyobb erőltetődások a pártok között nem lesznek. Véleménye szerint mindkét választás alkalmával belpolitikai kérdések lesznek a döntőek. Jelenleg a legfontosabb kérdést az áremelkedések képezik. A munkanélküliek száma nem nagy, kb. 15.000, szerinte ezek csak csökkent munkaképességű szakképzetlen munkaerők. Egyébként Izraelben nincs munkanélküli-biztosítás, csak szükségmunkákkal foglalkoztatják a munkanélkülieket.

Keleti Ferenc nagykövet

Sík Endre külügyminiszter elvtársnak, Budapest

[TRADUCERE]

Ambasada Republicii Populare Ungare
 Ambassade de la République Populaire Hongroise
 Număr: 85/2/1959.s.s.
 Prezentator: László Ferencz

București, 24 aprilie 1959
Strict secret!

Subiect: Vizita primului secretar israelian Azriel Harel

În data de 16 aprilie, tovarășul Ferencz l-a primit pe primul secretar israelian Azriel Harel, care a solicitat pașaport de emigrare pentru un cetățean ungar care locuiește în România. I s-a comunicat că decizia în această problemă aparține Ministerului de Interne ungar și i s-a recomandat să discute problema și cu tovarășul Börcsök, cu care avea întâlnire peste o oră.

În restul discuției a fost vorba despre apropiatele alegeri din Israel. În Israel urmează să aibă loc alegeri sindicale în cursul lunii martie, iar în toamnă vor avea loc alegeri parlamentare. Deoarece 60% din alegători sunt aceiași la ambele alegeri, rezultatele alegerilor sindicale vor prefigura și orientarea politică a populației. După părerea lui Harel, nu vor exista schimbări de putere semnificative între par-

tide. După părerea lui, la ambele alegeri chestiunile decisive vor fi de politică internă. În prezent, cea mai importantă problemă o reprezintă creșterea prețurilor. Numărul șomerilor nu este ridicat, cca 15.000, care după părerea lui sunt forță de muncă necalificată, cu capacitate scăzută de muncă. De altfel, în Israel nu există asigurare de șomaj, șomerii fiind folosiți doar pentru munci sezoniere.

Ferenc Keleti, Ambasador

Tovarășului Ministru de Externe Endre Sík, Budapesta

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-5/f-002090/1-1959)

232

A Magyar Népköztársaság Nagykövetsége Bukarest, 1959. április 27.
Ambassade de la République Populaire Hongroise Szigorúan titkos
Szám: 85/4/1959.sz.t.

Tárgy: Beszélgetés Shamuel Bendor új izraeli követtel.

Izrael új követe március közepén bemutatkozó látogatást tett nálam, amelyet vizonoztam. A két beszélgetés alkalmával a követ a következő fontosabb kérdéseket vetette fel. (Közben megjegyzem, hogy 10 év óta van diplomáciai pályán, 3 évig Izrael párizsi, majd másfél évig prágai követe volt, onnan jött Bukarestbe.)

A követ közölte, hogy kicsit rossz politikai viszonyok között érkezett Romániába. Éppen azokban a napokban jelent meg az Agerpres nyilatkozata, amely a romániai zsidók kivándorlása kérdésében élesen támadja az izraeli kormányt. Pár nappal később kiutasították a bukaresti izraeli követség egyik diplomatáját, romániai zsidókkal való anyagi összejátszás miatt. Ezek az intézkedések őt meglepték, mert ideutazása előtt 10 napot töltött Izraelben, ahol mély hálát tapasztalt a lakosság részéről a román kormány iránt, amely lehetővé tette sok család egyesítését a kivándorlás megengedésével. Ezért a román kormány ellenkező intézkedéseit nem érti, s csak arab közbelépéssel tudja magyarázni. Az arab országok magatartását viszont illogikusnak tartja ebben a kérdésben, mert ezek az országok az elmúlt 10 év alatt sok tízezer zsidót engedtek ki országukból Izraelbe, és ha ezt ők megtehették, miért rójják fel más országnak? Iraknak pl. 134.000 zsidó lakosa volt, s ezek közül 1952-ben 120.000 vándorolt ki Izraelbe. Jemenből 50.000-et űztek ki, 1956 végén és 1957 elején Egyiptomból is kiűzték a zsidókat, akik közül 20.000 ment Izraelbe. A követ szerint az elmúlt években az arab országokból kb. 200.000 zsidó vándorolt ki Izraelbe. Panaszkodott, hogy az arab országok függetlenül attól, hogy nyugat- vagy kelet-barátok-e, egyben mindig megegyeztek, ez pedig az Izraellel szembeni ellenséges érzélem volt.

A követ kifejtette ezután a Nasszerral kapcsolatos véleményét. Szerinte Nasszer sorozatosan beavatkozik Irak belügyeibe, és ellenséges erőket támogat az iraki kormány ellen. Nasszernak imperialista törekvései vannak, ezért nem tűri, ha egy másik arab állam, az EAK-tól függetlenül megy a maga útján. Hivatkozott Nasszer

néhány évvel ezelőtt kiadott könyvére, amely a forradalom története címet viseli, s ahol kifejezetten imperialista jellegű fejtegetések találhatók. A követ szerint Nasszer túl messzire megy. Miután élvezi a Szovjetunió és a szocialista országok támogatását, háta mögött egy sikeres felszabadító mozgalom van, úgy gondolja, hogy mindent megengedhet magának. A követ fejtegetéseivel kapcsolatban kifejtettem a magam véleményét, figyelemmel arra, hogy a követ EAK-ellenes kijelentésre szeretett volna rábírn.

Izrael gazdasági helyzetéről beszélve a követ elmondotta, hogy további fejlődésükhöz feltétlenül szükségük van külföldi tőkére. Ők ezt a pénzt azoktól az országoktól kérik, amelyek hajlandók számukra gazdasági segítséget nyújtani. Izrael ilyen célból már megalakulásának első napjaiban a Szovjetunióhoz és a népi demokratikus országokhoz fordult, annak idején maga Golda Meir járt Moszkvában, azonban a kért segítséget nem kapta meg. A Szovjetunióval jelenleg nincs gazdasági kereskedelmi kapcsolatuk, a népi demokratikus államok közül is csak Csehszlovákiával, Lengyelországgal, Bulgáriával, Romániával és Magyarországgal van.

Egyes kérdésekben élénk vita fejlődött ki köztünk, és ahol a követ kellemetlenül érezte magát, gyorsan más témára tért át.

Nem tudom, hogy a követ személyétől függ-e, vagy az izraeli kormány taktikai változtatása, de az előbbi követ igen sűrűn rendezett vacsorákat és cocktaileket, állandóan hívogatott ezeket bennünket, kommunista misszióvezetőket is, a korábbi követ a különböző fogadásokon sűrűn forgolódott körünkben, a mostani követ mindez nem csinálja. Politikai tevékenységéről ezért ma még keveset tudok mondani.

Keleti Ferenc nagykövet

Sík Endre külügyminiszter elvtársnak, Budapest

[TRADUCERE]

Ambasada Republicii Populare Ungare
Ambassade de la République Populaire Hongroise
Număr: 85/4/1959.s.s.

București, 27 aprilie 1959
Strict secret!

Subiect: Convorbire cu noul ambasador israelian Shamuel Bendor

La mijlocul lunii martie am fost vizitat de noul ambasador al Israelului[1], care a venit să își prezinte omagiile. După un timp, i-am întors vizita. Cu ocazia celor două convorbiri, ambasadorul a ridicat următoarele probleme. (Aș remarca faptul că activează în domeniul diplomației de zece ani, timp de trei ani a fost ambasadorul Israelului la Paris, timp de un an și jumătate la Praga, iar de acolo a venit la București.)

Ambasadorul mi-a comunicat că sosirea lui în România s-a produs în mijlocul unor relații politice nu prea bune. Tocmai în zilele acelea a apărut declarația Agerpres[2], care în problema emigrării evreilor din România atacă aspru un diplomat al ambasadei israeliene, pentru conlucrarea materială cu evreii din România. Aceste măsuri l-au surprins, deoarece înainte de călătoria în România a petrecut zece zile în Israel, unde a constatat recunoștința adâncă a populației față de guvernul român, care a făcut posibilă reîntregirea multor familii, permițându-le să

emigreze. De aceea, nu înțelege măsurile contrare luate de guvernul român și singura explicație pe care o găsește este intervenția arabilor. Atitudinea țărilor arabe în această chestiune este însă illogică, deoarece aceste țări în ultimii zece ani au permis mai multor zeci de mii de evrei să plece din țară în Israel și dacă ei au putut să facă acest lucru, de ce ar reproșa aceste măsuri unei alte țări care procedează la fel? De exemplu, Irakul a avut 134.000 locuitori evrei, dintre care 120.000 au emigrat în Israel în 1952. Din Yemen au fost alungați 50.000 de evrei, la sfârșitul anului 1956 și la începutul lui 1957 evreii au fost alungați și din Egipt, dintre care 20.000 s-au dus în Israel. După spusele ambasadorului, în ultimii ani din statele arabe au emigrat în Israel circa 200.000 evrei. S-a plâns că țările arabe, indiferent dacă sunt de partea occidentului sau orientului, întotdeauna cad de acord asupra unui punct: sentimentele de dușmănie față de Israel.

După aceea, ambasadorul și-a exprimat opinia despre Nasser. După părerea sa, Nasser se amestecă în repetate rânduri în afacerile interne ale Irakului și sprijină forțe care se împotrivesc guvernului irakian. Nasser are ambiții imperialiste, de aceea nu suportă dacă o altă țară arabă își croiește drum de una singură, independent de RAU. A făcut referire la cartea publicată de Nasser cu câțiva ani în urmă, care este intitulată *Istoria Revoluției*, unde se regăsesc idei explicit imperialiste. După părerea ambasadorului, Nasser întrece măsura. Având sprijinul Uniunii Sovietice și al altor țări socialiste, având în spate o mișcare de eliberare încununată de succes, crede că își poate permite orice. În legătură cu părerile exprimate de ambasador, mi-am exprimat și eu părerea, amintindu-mi că ambasadorul ar fi vrut să audă de la mine afirmații anti-RAU.

Vorbind despre situația economică a Israelului, ambasadorul mi-a mărturisit că pentru dezvoltarea în continuare au nevoie absolută de capital extern. Ei cer acești bani de la state care sunt dispuse să le acorde sprijin economic. Încă din primele zile ale înființării sale, Israelul s-a îndreptat spre Uniunea Sovietică și spre țările popular-democrate, la acea vreme chiar Golda Meir s-a dus la Moscova, dar ajutorul solicitat nu i-a fost acordat. În prezent nu au legături economice-comerciale cu Uniunea Sovietică, iar dintre țările popular-democrate doar cu Cehoslovacia, Polonia, Bulgaria, România și Ungaria.

În unele aspecte s-au încins discuții aprinse între noi, dar acolo unde se simțea neconfortabil, ambasadorul a schimbat subiectul discuției.

Nu știu dacă depinde de persoana ambasadorului sau de schimbarea de tactică a guvernului israelian, dar ambasadorul precedent deseori organiza dineuri și cocktailuri, la care ne invita mereu pe noi, conducătorii misiunilor comuniste, ambasadorul precedent s-a învârtit mult la diferitele recepții în jurul nostru, în schimb actualul ambasador nu face nimic din toate acestea. De aceea, despre activitatea lui politică deocamdată știu foarte puțin.

Keleti Ferenc, ambasador

Tovarășului Ministru de externe Endre Sík, Budapesta

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-5/f-003370-1959)

[1] Este vorba de Samuel Bendor (n. 1909), absolvent al Universității din Liverpool, stabilit în Palestina în 1932, unde a fost profesor la Școala reală din Haifa. A participat la războiul arabo-

israelian din 1948-1949, cu gradul de maior, ulterior fiind numit director în Ministerul de Externe (1950), la departamentul relațiilor cu SUA. Între 1954-1957 a fost consilier de ambasadă la Paris, iar apoi ministru plenipotențiar la Praga (1957-1959), după care va îndeplini aceeași funcție la București, până în 1961.

[2] Reprodușă în „Scântea”, XXVIII, 1959, nr. 4457 (25 februarie), p.1, 3.

A Magyar Népköztársaság Nagykövetsége
Szám: 85/5/1959. sz.t.
Előadó: Börcsök András

Bukarest, 1959. április 29.
Szigorúan titkos!

Tárgy: Harel izraeli I. titkár látogatása

Börcsök elvtárs április 16-án bemutatkozó látogatást tett Azriel Harel izraeli I. titkárnál, aki ez alkalommal kérte Deutsch Józsefné Romániában élő magyar állampolgár izraeli kivándorlásának előmozdítását. (Ez ügyben 12/De/5-1/1959. számon küld jelentést.)

Április 22-én kérésére Börcsök elvtárs fogadta Harel izraeli I. titkárt, aki bemutatkozó látogatását viszonzta. A szokásos udvariassági formák után Harel rögtön rátért a Romániában történő izraeli kivándorlás kérdésére, s érdeklődött, van-e tudomásunk arról, hogy a kivándorlást újból megindítják a román hivatalos szervek. Ismertette, hogy az izraeli követség 14.000 útlevelet láttamozott, amelyet a román hatóság bevont. Összehasonlítást tett az 1951. évben lezajlott tömeges izraeli kivándorlással, amikor hasonlóan a mostanihoz, váratlanul kategorikusan leállították a kivándorlók útlevéلكiadását, sőt Konstancában a már induló hajóról is leszállították a kivándorlókat. Akkor is, most is meglehetősen lehetetlen helyzetbe kerültek a kivándorlók – s mint mondja –, meggyőződésük szerint a román kormány csakis úgy tud ezen a tarthatatlan állapoton változtatni, hogy egyénekenkénti elbírálással engedélyez ismét kivándorlást, az arab országok nyomása ellenére.

A kérdésre adandó választ Börcsök elvtárs azzal kerülte ki, hogy nem rendelkezik értesüléssel a kivándorlás kérdésében, hiszen ez teljes mértékben a román kormány belügye, hozzánk csak az esetleges átutazóvízum kiállítása céljából kerülnek az útlevelek.

A beszélgetés folyamán Harel titkár elmondta, hogy a jelenlegi pénzügyi évben, tehát 1960 áprilisáig 20.000 lakásegységet építenek a bevándorlók számára, jórészt falun. Ezzel mintegy 60.000 személynek rendeződik a lakásviszonya. Panaszkodott a nehéz gazdasági helyzetük miatt, ami különösen abból adódik, hogy az elmúlt 10 év alatt az ország lakossága 160%-kal növekedett, és a bevándorlók jó részét át kellett képezni, mivel a bevándoroltak nagyrészt kereskedő emberek voltak. A továbbiakban elmondta, hogy különösen szeretik a kelet-európai országokból jövő bevándorlókat, mivel ezek már inkább munkához szokottak.

Harel titkár ismertette, hogy a bevándorlók elhelyezésével igen komoly problémák vannak, és lényegében az Izraelbe érkezés után az embereket két kategóriába osztják fel az alábbiak szerint:

a) Azok a személyek, akik rokonokhoz érkeztek. Ha ezek tudnak biztosítani részükre lakást és ellátást, az állam jó helyzetben van, mert csupán munkát kell biztosítaniuk. Ezt elég könnyen meg tudják oldani, különösen falun.

b) Problematikusabb az olyan bevándorlók helyzete, akiknek nincs rokonuk Izraelben, mivel ezeknek az állam lakást, munkát és ellátást is kell, hogy biztosítson. Ezeknek az embereknek egy-egy lakásegységet utalnak ki – falun bizonyos földterülettel –, melynek költségét 2-3 éven belül vissza kell fizetni.

A jelenlegi tömeges bevándorlás miatt az izraeli hatóságok kénytelenek voltak a városok mellé sátoztábor-településeket létesíteni ideiglenes megoldásként, ami természetesen nem felel meg az igényeknek.

Börcsök elvtárs szeretne volna megismerni Harel véleményét a „România Liberă” mellékelt cikkére vonatkozóan, de ez nem egészen sikerült. Harel fejtegetései arra vallanak, hogy a kivándorlás folytatását mindenáron szeretnék elérni.

Keleti Ferenc nagykövet

[TRADUCERE]

Ambasada Republicii Populare Ungare
Număr: 85/5/1959. s.s.
Prezentator: András Börcsök

București, 29 aprilie 1959
Strict secret!

Subiect: Vizita primului secretar israelian Harel

În data de 16 aprilie, tovarășul Börcsök a efectuat o vizită de prezentare la Azriel Harel, primul secretar israelian, care cu această ocazie l-a rugat să intervină pentru urgentarea emigrării în Israel a soției lui Deutsch József, cetățean ungar care trăiește în România. În acest caz vezi raportul 12/De/5-1/1959/.

În 22 aprilie, tovarășul Börcsök l-a primit pe primul secretar israelian Harel, care cu ocazia aceasta returna vizita de prezentare. După obișnuitele forme de politețe, Harel a trecut direct la problema emigrării în Israel a evreilor din România și a vrut să știe dacă avem cunoștință de faptul că autoritățile române vor porni din nou emigrările. A declarat că ambasada israeliană a supervizat 14.000 pașapoarte pe care autoritățile române le-au retras. A comparat emigrările în masă înspre Israel din 1951, când asemănător cu situația actuală au oprit pe neașteptate emiterea de pașapoarte pentru emigrare, mai mult, au fost cazuri când au debarcat emigranți îmbarcați deja pe vase care așteptau să pornească din portul Constanța. Și atunci, precum și acum, emigranții au ajuns în situații imposibile și, după spusele lui, convingerea lor este că guvernul român poate schimba această situație doar dacă revine la decizia de la caz la caz a acordării permisiunii de a emigra, în pofida presiunii din partea statelor arabe.

Tovarășul Börcsök a ocolit răspunsul la întrebare, spunând că nu deține informații despre emigrare, deoarece aceasta este problema internă a guvernului român, iar la noi nu ajung pașapoarte decât în eventualitatea cererii unei vize de tranzit.

În cursul discuției, secretarul Harel a spus că în anul financiar actual, deci până în aprilie 1960, se vor construi 20.000 locuințe pentru emigranți, în mare parte în mediul rural. Cu aceasta, aproximativ 60.000 persoane vor primi o locuință. S-a plâns de situația economică dificilă, care se datorează mai ales faptului că în ultimii 20 de ani populația țării a crescut cu 160%, bună parte a emigranților necesitând reconversie profesională, deoarece majoritatea lor erau comercianți. A mai spus că preferă, în special, emigranții din țările est-europene, deoarece aceștia sunt mai obișnuiți cu munca.

Secretarul Harel a declarat că au probleme foarte serioase cu găsirea unui loc de muncă pentru emigranți și că în esență, după sosirea în Israel, persoanele sunt împărțite în două categorii, după cum urmează:

a) Persoane care sosesc la rude. Dacă rudele pot să le asigure cazarea și masa, atunci statul este într-o situație bună, deoarece nu trebuie să le asigure decât loc de muncă. Acest lucru se poate rezolva relativ ușor, mai ales la țară.

b) Mai problematică este situația acelor emigranți care nu au rude în Israel, pentru că acestora statul trebuie să le asigure locuința, loc de muncă și masă. Acestor persoane, în prezent, li se alocă câte un spațiu locativ – la țară, cu o anumită suprafață de teren. Cheltuielile cauzate de acestea trebuie rambursate în 2-3 ani.

Din cauza imigrării în masă, autoritățile israeliene au fost nevoite să înființeze tabere în vecinătatea orașelor, ca o soluție temporară, ceea ce, bineînțeles, nu corespunde așteptărilor.

Tovarășului Börcsök i-ar fi plăcut să afle părerea lui Harel despre articolul anexat din „România liberă”, dar acest lucru nu i-a reușit. Din cele spuse de Harel se înțelege că ei ar dori continuarea emigrărilor cu orice preț.

Ferenc Keleti, ambasador

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-5/f-002090/3-1959)

Autobiografie[1]

Subsemnatul, dr. Wasserstrom Vasile, medic, m-am născut la Dej, regiunea Cluj, în anul 1913, luna ianuarie, ziua 24.

Tatăl meu, dr. Wasserstrom Adolf a fost asistent la Clinica Chirurgicală din Cluj, apoi chirurg la Spitalul de stat din Dej și medicul CFR-ului din această localitate, unde a muncit până în anul 1926, când a decedat. N-a făcut parte din nici o organizație politică. Ca avere a avut o casă familială. Mama mea Saphir Malvina, casnică, după moartea tatălui meu a trăit din pensie. A avut de crescut trei copii și a fost nevoită să-și vândă casa moștenită. În anul 1943 a murit și ea, fiind deportată de fasciști.

Soția mea, Feuerstein Erna, de 35 ani, membră PMR (PCR din anul 1946). Ne-am căsătorit în anul 1946. Din anul 1946 până în anul 1948 a fost laborantă la Spitalul Evreiesc din Cluj. Din 1948 până în anul 1950 a fost activistă de partid. În anul 1950 s-a înscris în liceul seral, a urmat facultatea, în prezent este ingineră, șef de laborator la Institutul politehnic din București. Nu posedă nici o avere.

Sora mea, Wasserstrom Elisabeta, a fost membră de partid, a decedat acum 3 luni. Cumnatul meu, dr. Kis Árpád, membru PMR, este medicul de copii al regionalei PMR Cluj. Fratele meu, Wasserstrom Paul, inginer la Fabrica „Dermata” Cluj, a decedat în deportare. Nu a făcut parte din nici o organizație politică[2].

Socrul meu, Feuerstein Maximilian, membru PMR, șeful Serviciului Muncă și Salarii al Întreprinderilor Grafice din Timișoara. Nu posedă și n-a posedat nici o avere. Soacra mea, Reichemberg Tereza, membră PMR, pensionară. Cumnatul

meu, Reichemberg Carol, UTM-ist, salariat la Trustul de Construcție nr. 1 București.

Situația mea profesională

Clasele primare, precum și primele clase de liceu le-am urmat la Dej. La vârsta de 13 ani am rămas orfan de tată și ne-am mutat la Cluj. Aici am urmat mai departe Liceul „Gheorghe Barițiu”. Din această perioadă mă cunosc: Ghircoiași Nicolae, conferențiar la Inst. Politehnic Cluj; Bara Eugen, revista „Dolgozó Nő” Cluj; Szövérdi Francisc, profesor la Facultatea de agronomie Cluj.

Din anul 1931, după bacalaureat, am plecat în Cehoslovacia, la Brünn, unde m-am înscris la Politehnică, însă din cauza lipsei de mijloace materiale, după trei luni, am fost nevoit să renunț și să mă reîntorc în țară. În anul 1932 m-am înscris la Facultatea de medicină din Cluj. Am terminat această facultate „cu laudă” în anul 1938. Din această perioadă mă cunosc: prof. univ. dr. Benetato; dr. Maier Samuilă, Cluj.

În anii 1933-34 am lucrat la Institutul de Anatomie Patologică ca extern benevol. Între anii 1934-1938 în aceeași calitate la Clinica Medicală I. Din această perioadă mă cunosc: conf. dr. Berariu, Cluj; dr. Mușetescu, Cluj. Mi-am deschis cabinet particular, care a funcționat în anul 1942, apoi din 1945 până în 1948.

De la 1 ianuarie 1939 până la 1 mai 1944 am lucrat la Spitalul Public Evreiesc Cluj, în calitate de medic radiologie, apoi am fost deportat la Schahendorf, unde m-am îmbolnăvit de tifos exantematic.

În anul 1945 am fost eliberat de Armata Roșie. Din anul 1946, 1 decembrie, până la 1950, 1 decembrie, am fost medicul județenei PMR Cluj. Între timp, de la 1 noiembrie 1948 până la 1 martie 1949, am fost numit medic primar radiolog la Spitalul Evreiesc din Cluj. De la 1 martie 1949 până la 4 ianuarie 1954 am fost șef de lucrări la Institutul de radiologie din Cluj.

La data de 4 ianuarie 1954 am fost chemat în cadrele armatei, unde am fost numit șeful serviciului de radiologie la Policlinica Garnizoanei București până la 4 februarie 1959, cu gradul de lct. colonel. La 4 februarie 1959 am fost avansat la gradul de colonel și am lucrat mai departe la același serviciu; tot acolo lucrez și astăzi.

În deportare m-a cunoscut Erős Vasile, ziarul „Igazság” Cluj. La Spitalul Evreiesc din Cluj m-au cunoscut: Szatmári Ileana, soră; Szabó Margareta, soră; dr. Belteag Teodor, Cluj. La Institutul de Radiologie mă cunosc: Voinea Elisabeta, dr. Neufeld Gheorghe, Mărgineanu Iustina. Ca medic al Regionalei PMR Cluj mă cunosc: dr. Vas, medicul actual al Reg. PMR; Havas P., activistă PMR; Hegyi Ștefan, redactor.

Situația militară

În anul 1938 am fost concentrat la Centrul de instrucție sanitară în București, de unde am fost trimis în combaterea epidemiei tifosului exantematic în Basarabia, comuna Vulcănești. De acolo am trecut la 3 Obuziere de munte, Aiud, unde am primit gradul de plutonier. M-am eliberat în anul 1939.

În septembrie 1952 am fost avansat la gradul de căpitan în rezervă. În 4 ianuarie 1954 am fost chemat în cadrele armatei, cu gradul de lct. colonel, iar la 4 februarie 1959 am fost avansat la gradul de colonel. Lucrez la Policlinica garnizoanei București.

Situația materială. Nu posed nici o avere.

Situația politică

În anul 1945 m-am întors din deportare, în anul 1946 m-am înscris în PCR, am luat parte la campania de alegeri în toamna aceluiași an. Am activat în organizația de bază I/14, Spitalul Evreiesc, Clinica Medicală III, Institutul de Radiologie și MFA.

În aceste organizații de bază am fost pe rând responsabil de grupă, responsabil de agitație și propagandă, responsabil de cadre, secretar de organizație de bază. Timp de 5 ani am fost propagandist la seminarii de istoria PCUS. În armată am condus cerc de politică curentă, iar în prezent conduc pregătirea marxistă a ofițerilor la Policlinica garnizoanei București.

Școli de partid urmate: curs seral, istoria PCUS, școli de propagandiști, studiu individual de materialism dialectic și Universitatea serală de partid.

Munca științifică

Lucrări originale:

1. Aparat de radioscopie în straturi (brevet român, 1935).
2. Aparat pentru radioscopie în culori. Prezentat la ședința de referate a Clinicii Medicale III, anul 1949.
3. Tub röntgen cu anodă oscilantă, prezentat la ședința științelor medicale, secția radiologie 1952.
4. Tomofluorografie prezentat la ședința științelor medicale, secția radiologie în anul 1952.

Metode sovietice studiate și introduse la Institut

1. Studiul legilor Fanardjan în diagnosticul ulcerului duodenal, apărut în „Revista științelor medicale” din decembrie 1952 (colaborare cu dr. Deleanu Magda).
2. Metoda Nemenov pentru diagnosticul diferențial al chistului jidactic pulmonar și al tumorilor maligne, prezentată la ședința Societății Științelor Medicale, secția Radiologie, 1.X.1952.
3. Noul aparat sovietic de radioterapie. Prezentat la șed. Șt. Med., secția Radiologie, la 1.X.1952.
4. Întrebuințarea diferitelor filtre pentru radioscopii pulmonare și examinarea tubului digestiv. Prezentat la șed. Șt. Med., secț. Radiologie, 1.X.1952.
5. Tub röntgen cu trei electrozi. Prezentat la șed. Șt. Med., secț. Radiologie, la 29 ianuarie 1953.
6. Ortocardiograma totală, prezentată la convocarea medicilor militari pe țară în anul 1957.

Referate

1. Dozarea cantitativă a razelor secundare în serviciile de radiodiagnostic și radioterapie din Cluj, prezentat în colaborare cu prof. dr. Vasilescu, dr. Belteag, dr. Cichiceanu, la șed. Șt. Med. din anul 1953.
2. Diverticol Vaterian, prezentat în colaborare cu M. Deleanu la ședința Șt. Med. din 21 ianuarie 1953.
3. Aplicarea ultrasunetului în medicină, prezentat la convocarea medicilor militari pe țară în anul 1958.
4. Linfatipografia, prezentat la ședința Șt. Med., secț. Ginecologie, București, în anul 1958.

Munca didactică: Am colaborat la redactarea cursului de radiodiagnostic, pentru studenți, curs în care am scris capitolul inima și vasele mari.

Disertația de aspirantură: Diagnosticul radiologic al tuberculozei uteroanexiale, lucrare înaintată la 22 mai 1959.

Dr. Wasserstrom Vasile

Cluj, la 22 mai 1959

(Arh.St.Cluj, Facultatea de Medicină și Farmacie, dos. 669/1960. f.7-9)

[1] Document inclus în dosarul lui V. Wasserstrom, care la 6 martie 1960 și-a susținut disertația *Diagnosticul radiologic al tuberculozei uteroanexiale*, obținând titlul de candidat în științe medicale, specialitatea radiologie, pe baza referatelor întocmite de Traian Văsculescu (Cluj), Eugen Aburel (București) și T. Niculescu (București).

[2] Dr. V. Wasserstrom mai avea totuși un unchi, Nathan Wasserstrom, plecat în SUA încă dinainte de nașterea semnatarului autobiografiei.

235

Nagykövetség Bukarest
002090/2/sz.t. 1959
Meiszter Dávid

Szigorúan titkos!

Azriel Harelnek, az izraeli követség I. titkárának látogatása Ferencz tanácsosnál

A Nagykövetség tárgyban küldött jelentését tudomásul vettük. A jelentés utolsó bekezdésében kifejtettekkel kapcsolatban szeretnénk felhívni a Nagykövetség figyelmét az ilyen jellegű beszélgetések veszélyességére.

Az izraeli diplomaták hajlamosak arra, hogy az ilyen vagy ehhez hasonló elszórt véleményeket a kiterjedt kapcsolatokon keresztül dobra verjék, és ellenünk, a szocialista országok ellen, adott esetben a román kormány ellen használják fel. Véleményünk szerint ilyen kérdésekben számunkra szükségtelen véleményt nyilvánítani, sőt lehetőleg kerülni kell az ilyen témákról való beszélgetést, éppen az említett provokációs lehetőségek miatt.

Egyébként az izraeli titkár azon kijelentésével kapcsolatosan, hogy arról ők nem tehetnek, ha a nyugati újságírók minden, a kivándorlással kapcsolatos dolgot nagy-dobra vernek, és szenzációt csinálnak belőle, az a véleményünk, hogy az ilyen esetek szoros összefüggésben vannak az izraeli kormány külpolitikájával, sőt maga az izraeli kormány és a különböző cionista szervezetek kezdeményezik a szocialista országok provokálása céljából és a szocialista országok, valamint az arab országok között kialakult jó kapcsolatok zavarása céljából.

Némety Béla,
az I. sz. Politikai Osztály vezetője

Budapest, 1959. június 3.

[ANEXĂ]

A Magyar Népköztársaság Nagykövetsége
Szám: 85/3/1959.sz.t.
Előadó: Ferencz László

Bukarest, 1959. április 14.
Szigorúan titkos!

**Tárgy: Azriel Harelnek, az izraeli követség I. titkárának
látogatása Ferencz tanácsosnál**

Azriel Harellel bemutatkozó látogatása alkalmával Ferencz et. csak nagyon rövid ideig beszélgetett, mert a külügyminisztériumba kellett mennie. Miután Ferencz et. viszonzta ezt a látogatást, Harel ismét meglátogatta őt március 31-én.

E beszélgetés alkalmával Harel több kérdést vetett fel. Mindenekelőtt érdeklődött, hogyan látjuk a román Elnöki Tanácsnak a mezőgazdaság terén még meglévő kizsákmányolás maradványainak a megszüntetésére irányuló törvényerejű rendeletét. Ferencz elvtárs közölte, hogy miután Romániában a mezőgazdaság szocialista átalakítása (a mezőgazdasági terület 60%-a a szocialista szektorhoz tartozik) magas fokot ért el, időszerűvé és lehetségessé vált – a mezőgazdasági termelés csökkenésének veszélye nélkül – teljesen felszámolni a kulákokat, akik az ellenséges propaganda gócai falun. Harel érdeklődött, hogy ez az ellenséges propaganda és tevékenység a meglátásunk szerint számottevő-e jelenleg. Ferencz et. azt válaszolta, hogy a kulák gazdaságok száma a korlátozó intézkedések folytán nyilván csökkent, ezért az új törvény nem érint jelentős paraszti rétegeket. A kollektív gazdaságok már szilárdan megvetették lábukat a román faluban, s így a meglévő kulákságnak nincs lehetősége nagyobb zavarkeltésre. Harel felvetette a kérdést, vajon nem terjesztik-e ki a kulákokra vonatkozó előírásokat a középparasztoakra, a tanácsok nem állapítják-e meg önkényesen, mennyi az a földterület, amelyet a paraszt maga megművelhet, mivel nincs meghatározva a rendeletben abszolút számmal az egy ember által megművelhető terület. Ferencz et. utalt arra, hogy a rendelet szerint végrehajtási utasítást adnak ki, amely valószínűleg meghatározza majd az egy személy által megművelhető föld nagyságát. Egyébként is a falvakban közismert, mennyi földet művel meg maga a gazda, és milyen segítséget vesz igénybe.

Ezután Ferencz elvtárs Izraelre és a közel-keleti helyzetre terelte a szót. Harel ismét élénken igyekezett ecsetelni azt a veszélyt, amelyet Nasszer nacionalista-imperialista törekvései jelentenek a Közel-Kelet békéjére, kifejtette, hogy mennyire szükséges lenne, ha a Szovjetunió megváltoztatná politikáját Izraellel szemben, aminek lényege az lenne, hogy a Szovjetunió és a szocialista béketábor ne támogassa Nasszert. Nagyon óvatosan nyilatkozott Irakról. Megemlítette, hogy Izraelnek nem volt semmilyen konfliktusa Irakkal, pozitívumként említette Kaszem szociális reformpolitikáját és az iraki földreformot, majd dicsérte a földkérdés megoldását Izraelben, ahol a föld tulajdonosa nagyrészt az állam és a szakszervezetek, és a kisbérleti rendszer az uralkodó.

Harel ezután elmondta, hogy a román kormány emberi szempontokra hivatkozva engedte meg a zsidók kivándorlását, most nem veszi figyelembe ugyanezt a szempontot, mert nagyon sok zsidó, aki beadta kivándorlási kérelmét, már öt hónapja állás nélkül van, nem kap fizetést. Érdeklődött, nem ismerjük-e a román kormány szándékát ebben a kérdésben. Ferencz elvtárs kijelentette, hogy ez a román kormány belügye, mi nem ismerjük szándékaikat, de meg van győződve arról, hogy

a román kormány mint egy szocialista állam kormánya nem hagy megoldatlanul egy ilyen kérdést, amely állampolgárainak szociális viszonyait érinti. Harel kifejtette, hogy az izraeli kormány nem érzi magát felelősnek azért, hogy a nyugati sajtó mindenfélét összehordott a zsidók kivándorlásáról, mert ha a zsidó kivándorlók Bécsen és Nápolyon keresztül utaznak, nem tudják megakadályozni, hogy a nyugati újságírók ne rohanják meg őket, s minden értesülést ne fújjanak fel a saját szájzük szerint. Ha a román kormánynak az volt az érdeke, hogy ne verje nagydobra az ügyet, miért nem ültette a kivándorlókat hajóra vagy repülőgépre, s az ilyen incidenseket ki lehetett volna kerülni. (Feltételezhető, hogy Harel ezeket a szavakat tanácsként a román kormánynak szánta, mivel nincs módjukban, hogy közvetlenül tárgyaljanak ebben a kérdésben.)

Keleti Ferenc nagykövet

Sík Endre külügyminiszter elvtársnak, Budapest

[TRADUCERE]

Ambasadă. București
002090/2/s.s. 1959
Dávid Meiszter

Strict secret

**Vizita lui Azriel Harel, primul secretar al Ambasadei Israelului,
la consilierul Ferencz**

Am luat la cunoștință raportul înaintat de Ambasadă. În legătură cu cele detaliate în ultimul paragraf, am dori să atragem atenția Ambasadei asupra pericolului reprezentat de asemenea discuții.

Diplomații israelieni sunt înclinați să răspândească astfel de opinii auzite de aici-colo și să le folosească împotriva noastră, împotriva țărilor socialiste, în cazul de față împotriva guvernului român. După părerea noastră, este inutil să se exprime opinii în astfel de cazuri și este de dorit chiar să se ocolească astfel de subiecte de discuție, tocmai din cauza potențialului provocator menționat mai sus.

De altfel, în legătură cu afirmația secretarului israelian că ei sunt neputincioși în fața jurnaliștilor occidentali, care trâmbițează totul și fac senzație, părerea noastră este că astfel de cazuri se leagă strâns de politica externă a guvernului israelian, mai mult, chiar guvernul israelian și diferitele organizații sioniste sunt inițiatorii acestor acțiuni, pentru a provoca țările socialiste și pentru a deranja relațiile bune care s-au stabilit între țările socialiste, respectiv țările arabe.

Béla Némety
șeful Biroului politic I

Budapesta, 3 iunie 1959

[ANEXĂ]

Ambasada Republicii Populare Ungare
Nr. 85/3/1959.s.s.
Prezentator: László Ferencz

București, 14 aprilie 1959
Strict secret!

**Subiect: Vizita lui Azriel Harel, primul secretar al Ambasadei Israelului,
la consilierul Ferencz**

Cu ocazia vizitei de prezentare a lui Azriel Harel, tovarășul Ferencz nu a putut discuta decât puțin, deoarece a trebuit să se grăbească la Ministerul de Externe. După ce tovarășul Ferencz l-a vizitat, la rândul lui, Harel i-a făcut încă o vizită în data de 31 martie.

Cu ocazia acestei discuții, Harel a pus mai multe întrebări. Înainte de toate s-a interesat cum privim decretul-lege al Consiliului Prezidențial român pentru eliminarea rămășițelor exploatării existente încă în agricultură[1]. Tovarășul Ferencz a afirmat că deoarece în România transformarea socialistă a agriculturii (60% din suprafața agricolă este în sectorul socialist) a atins un nivel ridicat, a venit momentul și este posibil acum, fără riscul scăderii producției agricole, să se elimine în totalitate chiaburii, care sunt nodurile propagandei inamice la țară. Harel a întrebat dacă, după părerea noastră, această propagandă și activitate inamică este un fenomen semnificativ. Tovarășul Ferencz a răspuns că numărul gospodăriilor de chiaburi a scăzut în mod evident ca urmare a măsurilor de limitare, deci noua lege nu influențează o pătură semnificativă a țărănimii. Colectivele au câștigat un loc important în satele românești, de aceea chiaburii existenți nu au posibilitatea să facă mare zarvă. Harel a ridicat problema dacă nu cumva se extind prevederile referitoare la chiaburi și la nivelul țărănimii de mijloc, oare consilierii nu decid în mod autoritar care este suprafața de pământ care poate fi lucrată de țăran, deoarece în acest decret-lege nu se stabilește clar care este suprafața de pământ care poate fi lucrată de către un om. Tovarășul Ferencz a făcut referire la faptul că în conformitate cu decretul se emite un mandat de executare, care probabil va stabili mărirea suprafeței de pământ care poate fi lucrată de o persoană. De altfel, la sate se cunoaște cât pământ este lucrat de un gospodar și ce fel de ajutor necesită.

După aceasta, tovarășul Ferencz a adus în discuție situația din Orientul Apropiat. Harel a încercat să prezinte în culori foarte vii pericolul pe care îl reprezintă ambițiile naționalist-imperialiste ale lui Nasser pentru pacea din Orientul Apropiat, afirmând că ar fi foarte necesar ca Uniunea Sovietică să își schimbe politica față de Israel, esența acestei schimbări fiind ca Uniunea Sovietică și tabăra pacifistă socialistă să nu îl mai sprijine pe Nasser. S-a exprimat în termeni foarte precauți despre Irak. A menționat că Israelul nu a avut nici un fel de conflicte cu Irakul, a menționat ca un aspect pozitiv politica de reformă a lui Kasem și reforma pământului din Irak[2], apoi a lăudat soluționarea problemei pământului în Israel, unde în majoritate proprietarul pământului este statul, iar dominante sunt sindicatele și sistemul de mici arendași.

După aceasta, Harel a spus că guvernul român a permis emigrarea evreilor invocând puncte de vedere umanitare, și acum nu ia în considerare același punct de vedere, deoarece mai mulți evrei care și-au înaintat cererea de emigrare sunt someri de peste cinci luni, adică nu mai primesc salariu de atunci. S-a interesat dacă nu cumva ne este cunoscută intenția guvernului român în această problemă.

Tovarășul Ferencz a declarat că aceasta este problema internă a guvernului român, că noi nu le cunoaștem intențiile, dar că este convins că guvernul român, ca guvern al unui stat socialist, nu va lăsa nesoluționată o asemenea problemă care influențează relațiile sociale ale cetățenilor săi. Harel a spus că guvernul israelian nu se simte responsabil pentru tot soiul de afirmații ale presei occidentale despre emigrarea evreilor, deoarece emigranții evrei călătorind prin Viena sau Napoli sunt asaltați de ziariștii occidentali, care umflă informațiile primite după pofta inimii lor. Dacă guvernul român a avut interesul să nu facă publică acțiunea, de ce nu a îmbarcat emigranții pe vapoare sau avioane, caz în care aceste incidente s-ar fi evitat. (Se presupune că Harel a intenționat să sfătuiască astfel guvernul român, deoarece nu are posibilitatea să discute direct această chestiune.)

Ferenc Keleti, Ambasador

Tovarășului Ministru de Externe Endre Sík, Budapesta

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-5/f-002090/2-1959)

[1] Este vorba de Decretul nr. 115, pentru lichidarea rămășițelor oricăror forme de exploatare a omului de către om în agricultură, în scopul ridicării continue a nivelului de trai material și cultural al țărănimii muncitoare și al dezvoltării construcției socialiste, decret ratificat prin Legea nr. 3 din 27 decembrie 1959 (cf. „Buletinul Oficial”, nr. 10 din 30 martie 1959).

[2] În urma loviturii de stat de la 14 iulie 1958, regele Feisal II este înlăturat și executat, iar Irakul se proclamă republică, având în fruntea guvernului pe generalul Abdul Karim Kassem. În documentul de față este invocată Legea cu privire la reforma agrară din Irak, din 30 septembrie 1958.

236

[Iulie 1959]

În legătură cu emigrarea evreilor din R.P.R.*

Nu se confirmă știrea reluării emigrației masive a populației evreiești din RPR. Trei sau patru familii părăsesc săptămânal țara. Cei veniți la festival au auzit în țară că această încetineală se datorește tocmai festivalului de la Viena, dat fiind că autoritățile austriece ar fi ocupate cu primirea delegațiilor la festival, nemaiaivând timpul să se ocupe de emigrări(!). Dar acest ritm lent a fost observat și înainte de festival. Ceea ce a surprins chiar pe unii din membrii delegației RPR-iste a fost tocmai dezinteresul autorităților austriece față de acest festival.

Foarte mulți evrei din țară sunt foarte decepționați de situația în care se găsesc, cu actele depuse, obiectele vândute și fără slujbă. Un protest masiv a fost întreprins de un mare număr de evrei la Direcția Generală a Miliției pentru a obține viza promisă, dat fiind că se găsesc fără situație. Din acest motiv s-a luat în ultimul timp hotărârea ca evreii ce depun actele de plecare să nu mai fie concediați imediat din funcție, dat fiind nesiguranța acordării finale a autorizației de plecare. Ei sunt însă retrogradați din punct de vedere al salarizării, primind sume variind între 400 și 700 lei lunar, indiferent de postul ce-l ocupau înainte și salariul avut.

Cât privește studenții din facultate, ei sunt excluși din învățământul superior, chiar dacă se găseau în ultimul an de studiu. Cei ce obținuseră diploma de baccalaureat nu mai sunt admiși să se înscrie în universități. Se confirmă de altfel că un val de antisemitism este creat de autoritățile comuniste.

Un aspect comic al acestor emigrări este următorul: în momentul când emigrantul evreu primește autorizația de plecare și vine să-și ia viza cu pașaportul, se încinge următorul dialog între acesta și funcționarul respectiv:

Funcționarul: „Dar scrisoarea de dragoste ai adus-o, tovarășe?” Evreul care vine pentru prima dată acolo nu înțelege: „Despre ce scrisoare de dragoste e vorba, tovarășe?”

Funcționarul: „Păi, acum, când ne părăsești, nu te gândești să ne lași și nouă o amintire de simpatie, pentru că ai trăit atât de bine aci în țară”.

Evreul, care continuă să nu înțeleagă, crede că e vorba de o aluzie la un eventual bacșiș și ezită, știind la ce consecințe se poate expune dacă e prins; dar funcționarul din miliție continuă cu explicațiile: „Da, tovarășe, găsim că este normal să ne dai o scrisoare din partea d-tale, prin care recunoști cât de bine ai trăit aci în țară, că regimul nou te-a ajutat să duci o viață de om civilizat, că nu ai de ce te plânge și că ești recunoscător Republicii pentru toate posibilitățile ce ți le-a dat”.

În fine, evreul a înțeles în ce constă această nouă exigență a comuniștilor și pleacă acasă, pentru a sosi a doua zi cu scrisoarea ticluită și semnată, primind în schimb mult așteptatul pașaport. Textul, în general, al unei astfel de scrisori, sună astfel: „Mulțumesc guvernului și partidului pentru grija care mi-a purtat-o, dându-mi posibilitatea să duc o existență de om normal, fără asupriri și să-mi pot câștiga cele necesare unui trai îndestulat. Acum, când părăsesc țara, asigur guvernul și partidul că mă voi gândi la ei mereu, cu veșnică recunoștință pentru toate ce au făcut pentru mine”.

(Open Society Archives, Budapest, Box 194, Item No. 3318/59)

* Informații furnizate de un intelectual român participant la Festivalul Tineretului.

[Septembrie 1959]

Câteva date asupra recentelor arestări de evrei în R.P.R.*

Oprirea aproape totală a emigrației evreiești, în ultimele luni, a fost însoțită de un nou val de arestări în sânul populației evreiești. Iată câteva detalii asupra noilor măsuri luate de regimul comunist din RPR asupra acestei minorități.

În localitatea Deva mai sunt câteva zeci de familii evreiești a căror dorință de emigrare i-a împins să facă nenumărate cereri de plecare, rugând autoritățile să revie asupra deciziilor negative luate de Ministerul de Interne asupra emigrării lor. În urma acestor cereri repetate, au fost sesizate organele Securității, care au convocat câteva din aceste familii pentru a le afirma că ar putea obține pașaportul în schimbul unor sume de bani variind între 8 și 10.000 lei de persoană, sumă desigur însemnată față de resursele modeste ale acestor familii. Răspunsul familiilor a fost deci negativ, dar Securitatea le-a dat atunci câteva nume de evrei „cu stare”, de la care s-ar fi putut obține eventual aceste sume. Printre aceștia se afla un avocat numit

Grossmann și rabinul Schönfeld. Câtva timp după aceea, una din familiile convocate a obținut suma de bani pretinsă de Securitate și s-a prezentat cu ea pentru a căpăta pașaportul. Dar după ce banii au fost încasați, autoritățile au reținut pe aceste persoane, cerând precizări asupra provenienței sumei. Aceste persoane au indicat atunci numele rabinului Schönfeld și avocatului Grossmann, care fură arestați și întrebați de unde au bani. Cea mai mare parte a sumei provenea din fondul de ajutor al comunității evreiești din Deva, fiind utilizată în speranța că va ajuta la plecarea câtorva evrei în Israel. Schönfeld și Grossmann fură dați în judecată ca delapidatori ai acestui fond și propagandiști sioniști. Familiile care serviseră drept momeală pentru această arestare nu au primit desigur nici un pașaport, dar fură lăsate în libertate.

Același sistem a fost întrebuițat de organele miliției din Capitală. Doamna Marta Drăghiceanu, domiciliată în Piața Coșbuc nr. 3, făcuse nenumărate cereri de pașaport. Convocată fiind de către organele miliției, i s-a cerut o sumă considerabilă de bani pentru pașaport. Cum ea primea regulat pachete de la rudele ei aflate în Italia, i-a fost destul de ușor să obțină în câteva săptămâni respectiva sumă. Prezentându-se să-și ia pașaportul, ea a fost numaidecât arestată și întrebată de unde are banii. Justificările ei nu au folosit la nimic și ea a fost trimisă în judecată pentru delictul de speculă cu obiecte interzise de comercializat. Încercând să-și angajeze atunci un avocat, i s-a interzis acest lucru, numindu-i-se unul din oficiu care, ca întotdeauna în asemenea cazuri, este însărcinat să ceară o pedeapsă „aspră dar justă” pentru infractor.

Cunoscutul sionist, dr. Cornel Iancu[1], domiciliat în strada Maria Rosseti din București, a putut să plece în Israel, dar i s-a atras atenția la plecare să nu facă acolo nici un fel de declarații asupra felului în care sunt tratați arestații evrei în închisorile din țară. Pentru mai multă siguranță, copiii săi, Tudor și Ila, au fost reținuți ca ostateci. Deși aceștia făcuseră nenumărate cereri de pașapoarte, nu au avut nici o neplăcere. Dar la începutul lunii septembrie 1959 au fost chemați și li s-a pus în vedere că trebuie să renunțe a-și vedea părinții, toate cererile ce le vor face de acum înainte fiind aruncate la coș.

Pentru a da mai multă greutate propagandei antisioniste, autoritățile comuniste au decis apariția unei gazete lunare la București, numită „Revista Culturii Mozaic”[2]. Cele mai importante personalități evreiești din RPR au fost solicitate să scrie articole împotriva emigrării în această revistă. În acest ziar, ce apare sub conducerea unui comitet de redacție prezidat de rabinul Rosen, se încearcă a se dovedi că există o totală libertate de cult pentru minoritatea evreiască din țară. Astfel, într-unul din articole, se afirma că la Galați au fost restaurate 5 sinagogi, dărâmate și incendiate în momentul retragerii trupelor germane. Inexactitatea acestor afirmații este ușor de dovedit pentru oricare cetățean originar din Galați, care știe că înainte de război nici nu funcționau atâtea sinagogi în Galați. Ori acum, când au rămas în acest oraș doar câteva sute de familii evreiești, numărul de 5 sinagogi apare cu totul fantezist.

La această publicație s-a cerut și colaborarea rabinului Zalman din Galați, domiciliat pe strada Frumoasă, fost profesor de religie și director al școlii primare evreiești din Galați (de băieți). Rabinul a refuzat să colaboreze și puțin după aceea a fost arestat împreună cu soția Sames, învinuți fiind de a fi răspândit prin scrisori știri tendențioase asupra situației evreilor din țară. Puțin timp după arestare, copiii rabinului Zalman, care locuiau la București și Brașov, au fost licențiați din slujbe.

(Open Society Archives, Budapest, Box 194, Item No. 5132/59)

*Sursa informațiilor din acest document este o persoană din București, al cărei nume nu este indicat.

[1] Cornel Iancu era fizician și fusese președinte al Fondului de Reconstrucție în România.

[2] „Revista Culturii Mozaic” a apărut în 1956.

Stenograma ședinței din ziua de 10 februarie 1960

Au participat tovarășii: Gh. Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Nicolae Ceaușescu[1], Petre Borilă, Constantin Părvulescu, Dumitru Coliu[2], Leonte Răutu[3], Ion Gh. Maurer și Gheorghe Stoica[4].

Tov. Ceaușescu: A ridicat tov. Gh. Stoica câteva probleme și am vrut să ascultați mai mulți tovarăși ca să lămurim aceste probleme. Încă acum câteva săptămâni în urmă, poate ceva mai mult, tov. Gheorghe Stoica ne-a ridicat problema că ar fi poate necesar ca la colectivul pe care Biroul Politic l-a format pentru problemele minorităților naționale să discutăm problema plecărilor în Israel și ce trebuie făcut pentru combaterea naționalismului evreiesc. Și mie și tov. Răutu i-a spus aceasta și a rămas stabilit că în programul nostru să vedem când o să discutăm această problemă. Ieri dimineață tov. Stoica mi-a dat din nou telefon că tot a așteptat să se discute și nu s-a discutat și că este o problemă pe care o consideră urgentă, că sunt 600 de cereri, după câte am înțeles, și că trebuie discutată această problemă. Eu am spus că am să informez despre aceasta.

Mai târziu mi-a dat telefon și tov. Chivu, că a primit și dânsul telefon de la tov. Stoica, că a ridicat problema cu plecările în Israel, că ar trebui de văzut ce să facem, că sunt probleme serioase, și că el l-a informat pe tov. Chivu că mi-a dat telefon mie și că vrea să ridice și la Comitetul Central, că este o problemă foarte serioasă. Azi dimineață tov. Stoica a cerut să fie primit de tov. Gh. Gheorghiu-Dej, care însă, fiind ocupat, a spus să-l primesc eu. Eu am spus tov. Gh. Gheorghiu-Dej că se referă la problema aceasta care a mai ridicat-o acum câteva săptămâni. Tov. Gh. Gheorghiu-Dej a spus: „Să-l primiți mai mulți tovarăși, ca să lămurim această problemă”. Așa s-a ajuns la această ședință.

Tov. Chivu Stoica: În jurul orei 11-12, tov. [Al.] Drăghici mi-a dat un telefon, spunând că tov. Gh. Stoica i-a comunicat că are observații la cele două proiecte de Decret de renunțare la cetățenie, care se referă la un număr de evrei care au plecat din țară.

Despre ce este vorba: este vorba de cetățenii de origine evreiască care au plecat din august până acum și ei când pleacă dau și declarație de renunțare la cetățenie. Bine, am zis, să vorbesc cu tov. Stoica. L-am chemat la telefon pe tov. Stoica și l-am întrebat de acele proiecte de decret, la care el mi-a spus: dar eu am observație la acest proiect, de ce pleacă oamenii aceștia? Eu i-am răspuns că oamenii aceștia care vor să plece au familii în străinătate, în bună măsură în Israel, alții în Brazilia, Australia, America, au părinți, frați, surori acolo. De ce să plece, mi-a spus el, ce o să creadă oamenii muncii din alte țări despre faptul că pleacă din țara noastră oamenii? Ce o să creadă despre regimul nostru? I-am spus că nici nu putem să-i oprim, deoarece

asta ar confirma ceea ce spune campania presei străine, că România este o închisoare. Dacă controlezi pe fiecare, vezi că sunt toți care au familii în străinătate. El a pus întrebarea de ce nu facem nimic să-i oprim? Eu i-am spus că facem, că îi întrebăm la miliție de ce vor să plece, că pot munci la noi, apoi la Sfatul Popular și organele de partid se ocupă de ei și totuși pleacă. Mi-a spus că noi îi lăsăm pradă sioniștilor și noi ne târâm în coada sioniștilor și nu facem nimic. Că ce o să creadă oamenii muncii? Atunci i-am spus, dar ce legătură are problema aceasta cu oamenii muncii, pentru că noi le oferim posibilități de trai ca și românilor, noi nu facem nici o deosebire. Această discuție a fost ieri între mine și tov. Stoica.

Tov. Stoica spune că nu facem nimic, că nu se face o muncă de lămurire ca să nu plece aceștia în străinătate. Eu i-am spus: „Fiindcă ridici problema, ar fi bine să te ocupi tu”. A repetat de două ori că ne târâm în coada sioniștilor.

Oamenii aceștia au familii, au soții, frați și vor să se ducă. Dacă nu le place să stea în țara noastră, ce să le facem? Numai aceștia pleacă, mi-a spus, nu pleacă și alții? Mai pleacă și germani și români care au motive. Mi-a spus că el nu este de acord că le permitem plecarea, trebuie desfășurată o muncă de lămurire de a opri această populație, fiindcă nu este admisibil să plece dintr-o țară socialistă. Am spus: în primul rând pleacă acei care nu vor să muncească, au diferite ocupații, de comercianți, de funcționari, ori pe lângă aceasta au și legături, au familii și se duc. El mi-a spus: am să ridic problema, pentru că nu se desfășoară o muncă de a reține această populație, de a o ajuta să trăiască într-o țară socialistă ca să nu plece într-o țară capitalistă. Se duce în Israel și acolo devine carne de tun. Eu i-am spus că nu-i tocmai așa.

La aceasta el mi-a răspuns: la mine vin mulți și cer sprijin să plece, că nu au cu ce trăi, nu au casă și sunt pe drumuri. I-am spus că nimeni nu i-a pus să-și vândă casa. A spus că nu este de acord și o să ridice problema. Eu i-am răspuns, foarte bine, am s-o ridic și eu, dar mă miră că acești cetățeni vin la prezidiu, doar este miliția, statul, partidul, cum tocmai la tine vin și cum ridici problema tocmai în felul acesta. Tovarășul Stoica atunci, foarte supărat, a spus că are să ridice problema aceasta; „Ridic-o – i-am spus –, că am s-o ridic și eu”.

În felul acesta a fost discuția, tov. Stoica a adus acuzații la adresa partidului, că noi încurajăm aceste plecări. Tov. Drăghici mi-a spus că a discutat și cu el de câteva ori. Am vorbit și cu tov. Maurer și mi-a spus că sunt proiecte de decret cărora ar trebui să le dea drumul, dar tov. Stoica are altă părere și că deși a fost la el și a căutat să-l lămurească, nu l-a putut lămuri. Am rămas cu impresia că într-adevăr tov. Stoica se ocupă de această problemă, că vin oameni la el, discută și că are alte păreri.

Tov. Ion Gh. Maurer: În esență, problema a fost ridicată în același fel, că noi față de această chestiune a plecării în străinătate a elementului evreiesc avem o poziție nejustă, datorită faptului că această populație se găsește sub influența sionistă plecarea capătă un fenomen de masă în rândul populației evreiești și că noi trebuie să luptăm împotriva acestui lucru. Pentru că în cadrul discuției avute s-a formulat că trebuie să se ducă lupta pe teren propagandistic, dar în afară de aceasta trebuie să se procedeze cu măsuri de mână forte, trebuie să oprim, să refuzăm, justificarea acestei atitudini era dată în același fel, că oamenii aceștia se duc în străinătate și în țările pe unde trec și unde ajung constituie un element de propagandă împotriva socialismului, că aceasta compromite socialismul.

A doua problemă, că trebuie să avem în vedere fenomenul arab care privește această problemă și problema arabă este o problemă importantă din punct de vedere internațional.

A treia chestiune, că dăm această populație pe mâna imperialiștilor, unde o să aibă condiții mizerabile, pe când în țara noastră fiecare om vede că îl așteaptă un viitor mai bun.

Eu am căutat să-i spun care este punctul meu de vedere. Am spus că linia partidului este justă, plecarea oamenilor care au legături de familie în străinătate nu poate fi oprită pentru gravele inconveniente pentru țară. În al doilea rând, am dat ca argument că sunt convenții internaționale la care am aderat, referitoare la drepturile oamenilor. Sunt articole la care în dezbateri la ONU am aderat și în această convenție este prevăzută libertatea omului.

Toate aceste lucruri sunt de cântărit, dacă oamenii pleacă în masă nu este un lucru bun, se poate crea o anumită atmosferă, dar trebuie cântărit care din dezagremente sunt mai mari. Oamenilor aceștia trebuie să li se dea drumul să plece, fiindcă oamenii care sunt preocupați de ideea plecării nu se încadrează în muncă, majoritatea sunt o parte bolnavă în organismul social. Aceasta a fost linia, ca să-i arăt tov. Stoica că această măsură este unica măsură care se poate lua. Ne-am despărțit fiecare stând pe punctul său de vedere.

Tov. Gh. Stoica: Cum a luat naștere discuția?

Tov. Maurer: Rabinul Rosen a venit la mine și a cerut o audiență și mi-a ridicat o serie de probleme. Este destul de prudent să nu ceară socoteală formală. A spus următorul lucru: „Aș vrea să vă încunoștiințez că mi-ați spus de câte ori am vreo problemă de ridicat să vin. Au fost reluate aprobările pentru anumite plecări de evrei care au cerut să plece în Israel. Se întâmplă un lucru foarte serios, noi n-am reușit să desprindem criteriile după care autoritățile dau aceste aprobări. Se întâmplă că sunt oameni care au primit aceste aprobări, primind aceste aprobări de plecare înainte de a lua pașaportul lichidează cu lucrurile pe care le au”.

Eu am ținut să informez pe tov. Stoica asupra acestei audiențe, fiindcă face parte din organul din care fac eu parte. De aici a pornit discuția.

Tov. Pârvulescu C.: Aceeași problemă a ridicat-o și față de mine, că consideră nejust că noi dăm voie în masă evreilor să plece, că aceștia sunt cetățenii noștri, că sunt într-o țară socialistă, că noi trebuie să ducem muncă de lămurire să combatem propaganda sionistă care determină o parte din populația evreiască să plece. Eu am arătat de la ce principiu pornește partidul, am discutat, însă el a spus că o să ridice problema, fiindcă în această privință nu este de acord ca să dăm [drumul] populației evreiești.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu i-ai explicat că se crează atmosferă de subminare a autorității partidului și politicii guvernului? Nu i-ai adus argumente?

Tov. Pârvulescu C.: Același argument l-am arătat, că între populația evreiască o bună parte sunt foști negustori și care nu vor să se încadreze în muncă și vor să plece.

Tov. Gh. Gherghiu-Dej: Nu ți-a spus dacă ar cere să plece foștii negustori români le-am da drumul?

Tov. Pârvulescu C.: A spus: o să plece și românii, parcă numai populația evreiască vrea să plece. Eu am combătut, am discutat cu el și am rămas la părerea că are unele obiecțiuni, că nu facem suficient ca să împiedicăm plecarea evreilor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De ce nu i-ai spus că am făcut propagandă pe timpul lui Ana [Pauker] și o masă mare de evrei au plecat. S-a făcut atunci propagandă, s-a mers din casă în casă, apoi în presă.

Tov. Coliu Dumitru: De ce nu l-ați întrebat, el știe că vor să plece românii?

Tov. Pârvulescu C.: Eu n-am întreat. Consider că a avut o preocupare în legătură cu această problemă fără să găsească în hotărârea partidului o explicație și justetea liniei partidului.

Tov. Ceaușescu: Mi-a spus că ar vrea să discute problema aceasta. Ieri mi-a dat telefon că el consideră că este o problemă foarte serioasă și insistă să fie primit. Am spus, bine, am să informez. Și cu tov. Drăghici a discutat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Interesant, foarte interesant, uite ce îl frământă pe el.

Tov Coliu Dumitru: Probabil că de mult îl frământă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Maniera aceasta de a săcâi oamenii, de a nu le da pace să lucreze, de a te erija într-un fel de reprezentant al celor care pleacă, nu înțeleg. De unde vine teama aceasta la dânsul și preocuparea aceasta? Pe urmă a te duce din om în om și a pune în discuție niște măsuri luate de autoritățile de stat.

A fost un caz când s-a încălcat directiva conducerii de partid în timpul când Ana Pauker, când s-a înțeles să dea drumul la niște spioni prinși. Eu eram plecat la Moscova, dar știu că le-a dat drumul, le-a adus și flori la aeroport și nu s-a mai frământat tov. Stoica, iar acum se frământă că autoritățile de stat, la indicațiile date de conducerea partidului, au permis să plece acei cetățeni care au motive.

Personal am stat de vorbă nu cu unul, și la dânsul s-au dus, și mare efect nu a avut munca aceasta. Și aspectul acesta, că ne târâm în coada sioniștilor, că dăm carne de tun în gura capitaliștilor. Auzi, că nu facem nici o muncă de lămurire, de unde știi că nu facem? Noi putem să te punem să faci, ar fi însă o prostie și noi am mai făcut prostii de acestea. Se poate pune așa chestiunea cu sioniștii? Acum aflăm că ne târâm în coada sioniștilor și dăm carne de tun la imperialiști. Deși îi explică tovarășii cu care stă de vorbă, nu înțelege și eu acum aud că el s-a dus să stea de vorbă cu atâți tovarăși.

Tov. Gh. Stoica: Dați-mi voie să-mi spun și eu părerea. Eu am fost numit membru într-un colectiv care să se ocupe să pregătească material pentru Biroul Politic în problema națională. A fost o ședință și s-a discutat problema germană și am ridicat problema în fața tov. Ceaușescu, că ar fi bine să discutăm și măsurile care să fie luate pentru a diminua influența sionistă în rândul evreilor. Aceasta a fost în octombrie și de atunci am mai repetat de 2-3 ori, am spus și tov. Răutu, că este membru al acestei comisii. Tovarășii au fost de acord. De atunci au trecut săptămâni și luni de zile și eu aveam de gând să discut această problemă acolo, fiindcă ea pregătește material pentru Biroul Politic, aceasta este sarcina acestei comisii și că mai există naționalism evreiesc.

Trebuie să spun că în ceea ce privește cu tov. Drăghici, tov. Chivu spunea că am avut observații la decret; n-am avut nici un fel de observație, însă eu am cerut o lămurire tov. Drăghici la telefon pentru că nu se pune data și am vrut să știu dacă este vorba de un decret vechi sau de acum. Am cerut lămuriri asupra datei când este plecarea.

Tov. Chivu m-a chemat ieri la telefon și trebuie să spun, cu toată răspunderea care o simt pentru fiecare cuvânt care îl exprim în fața Biroului Politic, că nu pot să confirm așa cum a redat tov. Chivu discuția, nici în ceea ce privește fondul și nici în ceea ce privește forma. Nu pot să confirm acest lucru. Eu nu spun că nu am discutat problema. Eu aș putea spune că unele lucruri pe care le-a afirmat tov. Chivu ieri le-am simțit și jignitoare și amenințatoare, deși nu era nici o bază. În ceea ce privește jignirile, de nenumărate ori mi-a pus chestiunea. Nu tov. Chivu a ridicat întreaga problemă? Că de ce tocmai chestiunea evreiască ridic și nu chestiunea germană? Este jignitor, înseamnă ca să bănuiești.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Bănuiești întreaga linie a partidului.

Tov. Gh. Stoica: În ceea ce privește cu tov. Maurer, nu eu am provocat discuția, ci în urma faptului că a fost rabinul la el. Nu a fost vorba de acuzarea liniei partidului, dar mie nu-mi intră în cap ca politica de stat, și aici nu este vorba de cele 600 de cereri, nu este vorba de 100-200, ci este vorba de întreaga populație evreiască și nu pot să-mi închipui. Nu pot să-mi închipui ca noi să putem preconiza, accepta să plece majoritatea populației. Și atunci am arătat care sunt raționamentele, am argumentat și era vorba despre acest lucru, despre plecarea în masă a populației.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când plecau peste 100.000 de oameni, ai stat de vorbă cu cineva?

Tov. Gh. Stoica: Dacă reduceți la persoana mea, pot să spun, însă în 1960, când am ajuns la o așa dezvoltare cu industria, cu agricultura, nu pot să-mi închipui, când sunt vizibile rezultatele, când avem o bază de lucru în mâna acestei populații pentru a o convinge să nu plece. Să luăm un complex de măsuri economice și politico-organizatorice.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ce înseamnă acest complex de măsuri?

Tov. Gh. Stoica: Măsuri economice pentru încadrarea în muncă. Tov. Chivu spunea că întreaga această populație se compune din speculanți care vor să devină capitaliști. Aceasta este problema care am pus-o, nu problema acestor 600-800, ci problema întregii populații, pentru care am convingerea că se pot lua măsuri.

Tov. Ceaușescu: Consideri că nu sunt create condiții economice, politice, care să le asigure posibilitatea de muncă?

Tov. Gh. Stoica: Am plecat de la ideea că otrava naționalismului evreiesc o să aibă o influență așa de mare și să nu-i venim de hac nu numai prin măsuri de represiune, dar și politice.

Tov. Ceaușescu: Consideri că sunt create condiții economice, politice?

Tov. Răutu: Ai spus că pentru combaterea acestor stări trebuie luat un complex de măsuri, care să fie aceste măsuri?

Tov. Gh. Stoica: Se spune că nu se încadrează în producție, tov. Chivu pornește de la ideea că ei sunt niște speculanți toți. Eu nu mint și nici n-am să-mi permit să mint, aceasta este teza care mi-a pus-o.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Atunci de ce te duci din om în om și discuți să afli părerea și pe urmă te acoperi, nu, eu nu m-am dus, ci tov. Chivu m-a întrebat. Este o metodă cunoscută. Te preocupă de multă vreme acest lucru, este clar, ai ridicat această chestiune.

Tov. Gh. Stoica: Am fost pus să mă preocup.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ești reprezentant al populației evreiești?

Tov. Gh. Stoica: Nu pot să-mi permit să polemizez. Eu mă consider comunist și membru de partid și activist de partid.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Atunci de ce mergi din om în om și discuți?

Tov. Gh. Stoica: Cu tovarășul Maurer sunt relații de lucru, cu tov. Chivu, el m-a chemat la telefon, cu tov. Drăghici am avut o frântură de discuție, nici nu a fost în legătură cu aceasta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Te pricepi foarte bine ca să le întorci.

Tov. Gh. Stoica: Regret acest lucru, să-mi arătați când am făcut.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sunt metode vechi, de a merge din om în om, de a pipăi pe problemele care au fost date de autoritățile de stat în urma indicațiilor conducerii partidului.

Tov. Gh. Stoica: În legătură cu tov. Drăghici, n-am avut observații la decret, ci numai o frântură de discuție.

Tov. Răutu: Cu tov. Maurer a vorbit în legătură cu munca, cu tov. Chivu că l-a chemat, dar cu tov. Pârvulescu? Se vede că dumneata te-ai preocupat de această problemă.

Tov. Gh. Stoica: M-a preocupat în măsura în care am sarcina.

Tov. Pârvulescu C.: Eu i-am spus, dacă vrei, du-te la tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej.

Tov. Gh. Stoica: Am discutat cu tov. Maurer în cadrul relațiilor de lucru, dar nu trebuie să se fixeze aici că în discuția cu tov. Maurer a fost vorba despre linia partidului.

Tov. Răutu: Ai propus un complex de măsuri politico-organizatorice, până acum nu s-au luat măsuri?

Tov. Chivu Stoica: Ai spus că le-am luat casele, și la nemți le-am dat și credite.

Tov. Răutu: La negustorii aceștia ce trebuia să le facem?

Tov. Gh. Stoica: Eu pentru acest lucru am propus convocarea ședinței și am spus tov. Ceaușescu, ca să se facă un raport în chestiunea nemților. Eu nici nu cunosc lucrurile, să vedem ce se face acolo, poate se face, poate nu.

Tov. Ceaușescu: Am spus să vedem, însă în continuare te-ai dus la tov. Pârvulescu și ai discutat problema și nu mai este în relații de muncă. De ce te-ai dus?

Tov. Chivu Stoica: Eu te-am întrebat dacă ai înțeles decretul de retragerea cetățeniei și mi-ai spus că ai altă părere și de aici a început discuția.

Tov. Ceaușescu: De ce te-ai plâns că comisia nu dezbate problema?

Tov. Gh. Stoica: Eu cu tov. Pârvulescu discut multe probleme, însă nu m-am plâns că comisia nu vrea să discute această problemă.

Tov. Ceaușescu: Tov. Maurer nu a ridicat problema dacă este just sau nu, te-a informat și ai început discuția aceasta. Cu tov. Drăghici încă acum 3-4 săptămâni ne-a informat că ai avut o discuție în legătură cu plecarea evreilor.

Tov. Gh. Stoica: Centrul discuțiilor a fost altul. Eu m-am dus la tov. Drăghici în legătură cu un caz unde ei cer pentru unul grațiere. M-am dus să-i arăt că nu este cazul, că a fost dus în eroare pentru a-l prezenta că a fost autoapărare. Tov. a adus problema celor 2 grupe care le avem și că este pentru executarea lor. Eu am spus că nu sunt de acord, că trebuie văzute împrejurările politice. Am spus că nu pot fi de acord cu executarea fasciștilor români până ce alți 2 din aceștia nu vor fi executați. Mi-a explicat că a venit o artistă la dânsul și care i-a cerut să plece și că a căutat s-o convingă. Naționalismul evreiesc a prins în masă și trebuie să-i diminuăm importanța.

Tov. Ceaușescu: Înainte de a vorbi cu tov. Chivu mi-ai dat telefon că de ce nu a fost discutată problema evreiască, că ai vreo 600 de cazuri de plecări și că ceri să discutăm sau la comisie, sau la Biroul Politic.

Tov. Gh. Stoica: Eu n-am spus la Biroul Politic, dumneata ai spus.

Tov. Ceaușescu: Ai spus că o consideri o problemă foarte serioasă.

Tov. Gh. Stoica: Eu sunt convins că aici trebuie luate și măsuri economice, și politice, și organizatorice cu ajutorul cărora vom diminua influența naționalismului evreiesc.

Tov. Ceaușescu: Ce măsuri?

Tov. Gh. Stoica: N-am venit pregătit să văd ce măsuri economice să se ia, eu am conceput că pe baza prezentării de către cineva din comisie care să arate situația, depinde și măsurile care trebuie luate. Pentru mine este clar și afirm în fața

Biroului Politic că cred că vor trebui luate unele măsuri de ordin economic, politic, că atunci când partidul ia o problemă în mână s-au văzut rezultatele.

Tov. Ceașescu: În ce constau măsurile?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cum vezi dumneata, nu cum văd alții.

Tov. Pârvulescu: Cred că ar fi cazul să arăți această problemă, pentru că te-a frământat.

Tov. Gh. Stoica: Eu v-am spus că din aceste măsuri să se vadă. Se spune că o bună parte din evrei nu sunt încadrați în producție, să vedem ce măsuri economice să luăm să-i încadrăm. Am să vă dau un exemplu: când am fost în Dorohoi, am văzut populația evreiască așa cum am lăsat-o acum 40-50 de ani, că se ocupă de furțișaguri.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ce ai făcut?

Tov. Gh. Stoica: Am ridicat problema, m-am zbatut și cu lumina electrică și la comisia planificării să facă vreo întreprindere. Acum aud că se va face acolo o întreprindere. Aceasta este ceea ce am putut să fac.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ai făcut niște afirmații, niște formulări abstracte, că pot să îți le repet ca pe o poezie: un complex de măsuri politice, economice, organizatorice, dar ce sunt acestea concret, cum aici șchioapătă lucrurile? Ce situație se crează? Din cele ce spun aici tovarășii rezultă că ai ridicat totuși, te-ai referit la populația germană, cum le-am dat casele, pământurile și altele înapoi și că să le dăm și acestora casele. Comparând situația cu nemții, ai venit cu propunerea concretă să le dăm casele înapoi și mai ce să le dăm?

Tov. Gh. Stoica: Nu am spus aceasta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dacă te-ai fi gândit ai fi pus pe hârtie și ai fi spus, punctul 1, 2, însă nu te pricepi. Un complex de măsuri economice, politice, organizatorice, dar în ce să conștie acest complex de măsuri?

Tov. Gh. Stoica: În ceea ce privește reîntegrarea în muncă.

Tov. Ceașescu: Am luat măsuri discriminatorii față de populația evreiască? Măsuri economice speciale cu nemții am luat, dar față de populația evreiască, ca populație muncitoare, s-au luat măsuri aparte față de restul populației sau sunt restricții în ceea ce privește încadrarea în muncă?

Tov. Gh. Stoica: N-am spus. Am spus numai că naționalismul evreiesc a pătruns.

Tov. Ceașescu: Să-i facem concesiile atunci?

Tov. Gh. Stoica: Ei vin și cu plângeri. Cu hahamii am spus, bine s-a făcut, că au trăit din vânt, dar am văzut pe listă ingineri, doctori, muncitori calificați. Tov. Maurer nu a redat aici toată discuția care am avut-o cu dânsul.

Tov. Maurer: Eu am spus ceea ce am crezut important într-o discuție care a durat un ceas, ori relatarea a durat 2-3 minute. Chestiunea cu hahamii, când rabinul a spus că s-a dat drumul la câțiva hahami ai manifestat bucurie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Pentru că el este stângist, el ar prefera să-i trimitem pe toți hahamii și pe toți rabinii.

Tov. Petre Borilă: Problema aceasta nu știu dacă merită o așa discuție. Dacă ceva se gândea mai mult tov. Stoica, care este membru de partid, care cunoaște în general această problemă, că de când suntem în partid pentru noi nu am făcut diferență între oameni, în sensul că sunt de cutare sau cutare naționalitate. Drepturile în problema națională sunt cunoscute, sunt aceleași pentru toată lumea fie pe linie politică, economică sau culturală. Cu toate acestea, din discuții a reieșit că nu vede linia partidului și ceea ce a spus aici este în contradicție cu linia par-

tidului. Eu am notat cum a spus: „Tovarăși, în 1960 să vrea să plece de aici populația evreiască” și mai departe dezvoltă, „dintr-o țară socialistă și nu s-au luat măsurile politice, economice, administrative și represive”. Ce înseamnă că în 1960 pleacă oamenii de la noi, înseamnă că până acum n-am făcut nimic pentru a opri plecarea acestora? Munca noastră este pentru toată lumea la fel, fie cu nemții, cu ungurii etc. Ce înseamnă că nu lucrăm cu populația evreiască? Când se știe că cineva vrea să plece – și sunt și membri de partid care vor să plece – este chemat la organizația respectivă sau acolo unde lucrează și i se spune: „Uite ce te așteaptă, uite unde vrei să te duci”, și cu toate acestea chiar acești membri de partid pleacă. Din punct de vedere economic n-am făcut sau nu facem ceea ce trebuie?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Am discutat cu tov. Mikunis[5] și l-am rugat să-mi spună cum să procedăm. A spus: „Nu are importanță că apoi vin ei la noi”. Ar fi o prostie să fie opriți, nu pot fi opriți, au rude apropiate, tată, mamă, fii, fiice acolo și vin și cer să plece”. Eu cunosc un maestru, Simșa, el a rămas aproape 2 ani după ce a plecat nevasta cu doi fii ai săi. Unul din fii, un fanatic, un habotnic, nici în ruptul capului nu a vrut să înțeleagă, celălalt care a învățat la noi era inginer. A venit și a plâns, că ce să facă, sunt cu inima aici și mă duc cu trupul acolo, pentru că n-am nimic comun cu țara aceea. I-am spus, rămâi aici. Mi-a răspuns că este om bătrân și nu poate. Este o problemă de umanitate și mai cădem în vorbe mari, carne de tun pentru imperialiști, este o afirmație lipsită de răspundere la adresa politicii partidului. Au venit din Moinești și am vrut să-i conving, am stabilit un plan de acțiune, dar nu mi-a reușit să-i opresc și mare lucru n-am făcut.

Dacă o să luați toată istoria, o să vedeți când am dat drumul, când n-am dat drumul. Cine citește presa internațională vede, s-a creat în toată lumea o campanie împotriva țării noastre și am fost nevoiți să scoatem din închisori. Am spus să nu dăm prilej bandiților să creeze așa atmosferă în străinătate. Rosen când a ridicat chestiunea, a ridicat-o din punctul lor de vedere, ca să nu rămână populația evreiască fără hahami. Din punctul lor de vedere avea dreptate și carne cușer dacă vor, să mănânce. Nici pe cale religioasă nu-i împiedicăm.

Tov. Borilă Petre: Dacă unii din ei vor să plece nu putem să fim indiferenți, nu putem să-i lăsăm în posturi de răspundere unde să afle anumite secrete de stat. Noi căutăm să evităm represiunea. Cu aceste măsuri de represiune noi nu putem opri dorința și frământările de a pleca și am fost nevoiți să le dăm drumul. Pe măsură ce se întărește socialismul, o să vină timpul când fiecare o să poată să plece unde vrea.

În câteva probleme te-ai exprimat în contrazicere cu hotărârile partidului. Îți pui întrebarea: cum este posibil că în 1960 mai sunt unii care vor să plece? Că partidul nu a putut să ia măsuri, că ne târâm în coada sioniștilor.

Tov. Gh. Stoica: Aceasta a spus-o tov. Chivu.

Tov. Borilă: Sau că dăm carne de tun imperialiștilor.

Tov. Maurer: Ai spus că lăsăm libertate propagandei sioniste, că trimitem carne de tun imperialiștilor.

Tov. Gh. Stoica: Am spus ce perspectivă au oamenii aceștia.

Tov. Ceaușescu: Cum lăsăm libertate propagandei sioniste? Ai spus aici.

Tov. Borilă: Ai spus că ai fost la Dorohoi și că ai luat măsuri, aceeași situație este pentru toate orașele. Ai spus că lucrezi într-un colectiv, de ce nu pui problema aceasta în colectiv, dacă este pe linia justă a partidului, și te-ai dus ba la unul, ba la altul.

Tov. Ceaușescu: Am spus, o să punem în discuție și această problemă, acum avem cu nemții. Dacă ți-aș fi spus că nu suntem de acord.

Tov. Borilă: Tov. Stoica în general are această atitudine și cade în extreme care întotdeauna sunt în opoziție. Trebuie să se gândească, asemenea lucruri duc la mahalagisme, subminează linia partidului și trebuie gândit bine.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu se duce numai să discute, dar ce discută? Este culmea pentru un comunist care pretinde că este activist vechi, care cunoaște metodele acestea de lucru și metodele proaste care doar le-am trăit și el repetă, se pune întrebarea, de ce? Afirmații că ne târâm în coada sioniștilor, că lăsăm câmp liber propagandei sioniste, că lăsăm să se ducă carne de tun acolo, acestea sunt niște formulări care nu pot să fie spuse de un membru de partid disciplinat, cu simț de răspundere, de un comunist adevărat. Tertipurile acestea erau folosite în trecut de elementele care foloseau metode fracționiste, antipartinice de lucru.

Tov. Borilă Petre: Arată într-adevăr că se poate cădea în extrema cealaltă. Noi luptăm să întărim partidul și apar diferite aspecte. Probabil că este o rămășiță, că nu vezi poate bine lucrurile și să te gândești.

Tov. Coliu Dumitru: Din cele auzite aici mi-am formulat o părere și vreau să spun deschis să audă și tov. Stoica. Părerea mea este că discuțiile tovarășului Stoica, care le-a avut cu diferiți tovarăși, nu este o chestiune care să rezolve o problemă practică care s-a ivit, ci pe el l-a preocupat întreaga problemă, fondul problemei. Am urmărit în discuție când tov. Gh. Gheorghiu-Dej spunea că uite ce a spus, că ne târâm în coada sioniștilor, spunea, așa este. Tov. Stoica și acum este de părere că ne târâm în coada sioniștilor și le lăsăm frâu liber să-și facă de cap.

Aș vrea să-l întreb pe tov. Stoica, timp de 15 ani care este cea mai puternică propagandă a noastră pe care am făcut-o? Situația economică, culturală, libertățile naționale ale populației, acestea nu sunt cele mai puternice mijloace? Am schimbat fața regiunilor, le-am transformat în regiuni economice, culturale, de această stare materială bună beneficiază fără nici un discernământ toată populația noastră și numai cei care nu au vrut să se încadreze cinstit în munca pentru construirea socialismului în țara noastră, pentru ridicarea nivelului material și cultural, numai aceștia sunt care se uită și ascultă la propaganda și agitația imperialistă, făcând abstracție de unii care vor să-și întregască familiile.

Eu nu înțeleg și tov. Stoica nu a explicat despre ce fel de măsuri, complex de măsuri politice, economice, organizatorice este vorba, când este știut că la toți negustorii, fie evreu, fie ungur, le-am luat la toți fabricile, magazinele, locuințele, acestea trebuie să le dăm înapoi? De ce trebuie să facem comparație cu populația germană, care are cu totul altă situație, este vorba de țărani și nu de comercianți.

Nu este vorba că nu este lămurit, acuză partidul că nu duce o politică justă în problema evreilor, acesta este fondul problemei și cu aceasta nu sunt de acord și nu este întâmplător că tov. Stoica a mers la unii și la alții și a ridicat problema și modul cum a pus problemele.

Eu cred că este o metodă care nu este partinică, are caracter de a slăbi unitatea partidului, este o acțiune care dăunează partidului și crează greutatea partidului, nu ajută. Este un fel de a tona pe unul, pe altul, ce părere are acesta, ce părere are celălalt, cred că nu este o metodă justă.

În legătură cu discuțiile cu ceilalți tovarăși, a găsit prilejul să spună și eu consider că este un prilej de a-și spune punctul de vedere, dar la tov. Pârvulescu de ce s-a dus? Nu știu de ce tov. Pârvulescu nu a venit să spună la partid. Nu este suficient că l-ai trimis, trebuia să spui, uite ce probleme ridică. Eu cred că tov. Stoica

și-a înțeles rolul greșit, spunând că dv. m-ați pus acolo. Dar ce ești, ce, este nevoie să faci paradă? Când este nevoie ca un colectiv să vadă unele probleme, cum se aplică directivele partidului, dar linia partidului este clară în problema națională.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Este clar cum considerăm populația evreiască. Am vorbit până și în sinagogă. Spuneau acolo, de ce nu spune nimic de statul Israel.

Tov. Coliu Dumitru: Probabil că tov. Stoica a fost influențat de propaganda sionistă, că ei spun că le-ați luat casele și au rămas pe drumuri. Da! Au fost scoși din munci de răspundere, au divulgat secrete și le-am auzit la posturile de radio. Tocmai tov. Stoica a căzut sub influența acestei propagande. Părerea mea este că tovarășul nu este convins, trebuie să-l ajutăm să se lămurească cu linia partidului, clară în problema națională, unde nu s-a făcut și nu se face nici o deosebire. Cine vrea să muncească cinstit i se oferă acest prilej.

În ceea ce privește oprirea, nu se poate face pe linie administrativă. Partidul a spus clar, să vedem pe fiecare caz în parte, ținând cont și de situația internațională, și rezolvăm.

Tov. Borilă: Nici o lege nu condamnă dorința cuiva de a merge undeva.

Tov. Coliu Dumitru: Sunt unii care vor să-și întregască familiile. Am stat de vorbă cu un economist care lucra la Controlul de Stat în muncă de răspundere și l-am întrebat de ce vrea să plece, că are doar 2000 lei salariu. Mi-a spus: „Ce să fac dacă soția s-a înscris”. Era o dactilografă. A trebuit să-i scoatem din funcție și să-i ajutăm să intre în altă parte, să nu aibă muncă de răspundere. Eu cred că tov. Stoica trebuie să-și revizuiască poziția și atitudinea și în ceea ce îl frământă să ceară ajutorul partidului, nu pe ici-colo.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie respinsă încercarea de a submina autoritatea partidului și politica sa, să nu ne jucăm cu vorbe.

Tov. Coliu Dumitru: Politica partidului este clară în problema aceasta și nu sunt de acord cu cele afirmate de tov. Stoica.

Tov. Răutu: Aici tovarășul Stoica a început, când tovarășii l-au criticat că se ridică împotriva liniei partidului, cu fraze, dar să vedem conținutul lor. Ai spus că pleacă întreaga masă de oameni și trebuie să luăm un complex de măsuri economice, organizatorice, de aici concluzia că partidul nu a luat asemenea măsuri economice, politice, organizatorice și aceasta se datorește tocmai acestui fapt.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: A mai rămas să spună că s-a alunecat spre antisemitism.

Tov. Răutu: Noi considerăm că partidul, în ceea ce privește latura națională față de populația evreiască și alte populații, a avut o atitudine consecventă, internaționalistă și a asigurat drepturi egale. Nimeni nu poate justifica plecarea evreilor că nu o duc bine. Marea majoritate a acestei populații era alcătuită din negustori pe picior, fără ocupații precise, meseriași mici, meseriași individuali, liber profesioniști, cu cabinete proprii, acesta a fost rezultatul evoluției istorice, știm cu toții datorită căror factori istorici populația evreiască a avut asemenea compoziție. Dezvoltarea economică a creat posibilități ca oricine care vrea să poată munci, o parte s-a restructurat, iar o bună parte nu s-a încadrat în muncă și acesta este un fapt. Așa că și din punct de vedere economic, ce măsuri am putea inventa afară de măsurile care le luăm? Este și preocuparea partidului de a ridica din punct de vedere economic regiunile înapoiate și de a crea acolo o posibilitate de absorbire de forțe de muncă. În măsura posibilului, facem acest lucru.

În legătură cu comparația cu populația germană, atunci am făcut o greșală, după 23 august au fost anumite împrejurări, i-am luat populației muncitoare

pământul, casele și a trebuit să reparăm. Noi n-am luat față de populația evreiască asemenea măsuri. De aceea, fraza aceasta cu complexul de măsuri poate avea înțeles de apreciere negativă a muncii partidului față de populația evreiască.

Eu sunt de acord cu tov. Coliu, că aici este expresia anumitor influențe, cu toate că ești un tovarăș vechi, cunoscut, totuși nu ești imun față de anumite influențe. Aceasta este mentalitatea lor și acestea sunt discuțiile lor și tu care vii și spui într-o formă directă sau indirectă că ne târâm în coada elementelor sioniste, te-ai lăsat influențat de această mentalitate. Dacă ai să te gândești, ai să vezi că este rodul unor influențe străine. Nu se poate spune că nu am dus o muncă educativă, oamenii aceștia de 15 ani sunt sub regimul nostru și avem un sistem uriaș de propagandă, lecții etc. În ce spirit am dus propaganda și agitația, nu în spirit antisionist, în spiritul educației socialiste? Ia-l pe fiecare în parte și o să vezi dacă nu a fost supus unei acțiuni educative în toată această perioadă. Nu se poate spune că i-am lăsat în voia soartei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când s-a dat drumul populației evreiești, Ana a fost purtătoarea acestui cuvânt de ordin. A creat o școală specială pentru a pregăti pe toți acei care pleacă să răstoarne acolo burghezia. Și s-au înscris oamenii, hai să ne facem marxiști.

Tov. Răutu: Propune să oprim plecarea și ce rezultat o să avem, așa cum stăteau pe geamantane oameni, stăteau la coadă la miliție și s-au răspândit o serie de anecdote, la ambasade demonstrații de 2000-3000 de oameni. Facem politică aici, nu frazeologie. Să luăm măsuri represive, administrative, dar să ne gândim dacă au un sens. Dacă este vorba de ecoul internațional al acestei probleme, nici un domeniu nu s-a exploatat atât de mult contra țării noastre ca acesta. Sute de articole, emisiuni de radio au antrenat de partea lor cercurile de afaceri, trâmbițând că România este închisoarea popoarelor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Din Franța, din Belgia au fost trimise scrisori. Este o femeie bătrână de 60-70 de ani, să se ducă dacă vrea.

Tov. Răutu: „New-York Times” a publicat o declarație despre situația gravă a evreilor din România: câștigă socialismul de pe urma acestor chestiuni? Dacă luați exemplul după terminarea războiului, când trupele sovietice au trecut în Bucovina și au găsit acolo o populație fără căpătâi, i-a dat drumul în masă să plece.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Am fost la Moscova, la Kremlin, și am atras atenția lui Teohari Georgescu, care spunea să ridicăm chestiunea aici, că au venit din Uniunea Sovietică și s-au stabilit de-a lungul graniței în partea cealaltă și dacă se întâmplă ceva în România s-o ia în partea cealaltă și s-a apucat să spună. Atunci se răspunde: „De ce vreți dv. să le luați apărarea, ce ați vrea să facem cu ei dacă au vrut să plece”. „Dar să vedeți că desfășoară politică dușmănoasă împotriva Uniunii Sovietice”. „Nu ne interesează propaganda lor, că nu o să slăbească Uniunea Sovietică” și ne-a pus la locul nostru și am tăcut din gură. Cu toate acestea, ne-am ocupat, când am avut discuții interminabile, să dăm sau să nu dăm drumul. M-am opus, dar am văzut că degeaba mă zbat, că se lipește ca nuca în perete.

Tov. Răutu: În încheiere aș vrea să spun că nu înțeleg deloc această poziție. Să admitem că este o problemă care l-a preocupat, dar această presiune și la unii și la alții, și vorbe necugetate, care este substratul acestei poziții? Fiecare poate să aibă o nelămurire și să vină să spună la conducerea partidului, dar nu o întregă campanie. De ce aceasta?

În legătură cu discuțiile, cu experiența îndelungată pe care tov. Stoica o are, și cunoscând cât a pățimit partidul din cauza unor discuții care nu sunt duse într-un

cadru organizat, ai vorbit cu tov. Maurer, este președinte, cu tov. Chivu care este președinte, dar cu tov. Pârvulescu de ce? Ai spus, noi vorbim multe cu tov. Pârvulescu. Să ne gândim ca aceste discuții să nu depășească simplele discuții, din discuții personale să trecem în revistă toate problemele de partid, este just lucrul acesta? Unde pot duce asemenea discuții? Mai bine să nu ducem asemenea discuții în cadru neorganizat. Despre colectivul acesta aș vrea să mai amintesc ceva. Noi am avut o Comisie a naționalităților, aceasta a fost dizolvată datorită faptului că în modul în care a fost organizată a devenit un acumulator al influențelor naționaliste. Colectivul acesta nu este făcut să reinvieze starea aceasta de lucruri. Se face un colectiv care studiază anumite aspecte din când în când și așa s-a făcut. Am propus să se discute întâi problema germană, pe viitor alte probleme, însă să nu fie transformat într-un for de partid. Eu cred că trebuie respinsă poziția tov. Stoica.

Tov. Pârvulescu C.: Eu am crezut că tov. Stoica are să spună ce crede despre problema pe care a ridicat-o. El a ridicat această problemă față de mine, a spus că nu înțelege că suntem de acord ca populația evreiască să părăsească țara și eu atunci i-am explicat poziția partidului, că populația evreiască se bucură de toate drepturile, s-a încadrat în muncă, sunt la diferite posturi de răspundere și din toate punctele de vedere. Ceva mai mult, am arătat că aproape 40 de ani în Uniunea Sovietică anumite elemente căutau să plece și le-a dat drumul. Tov. Stoica a adus acest argument care l-a adus și aici, că noi suntem o țară socialistă, dar și Uniunea Sovietică este o țară care construiește comunismul. Fiindcă el nu este convins de acest lucru, mi-a spus că el a pus problema și în acest colectiv. „Dacă nu ai reușit acolo – am spus – adresează-te tov. Gh. Gheorghiu-Dej”. Cred că putea să vină, și greșeala mea este că n-am venit imediat să sesizez.

Acum, aici, putea să vină și să arate ceea ce este nelămurit pentru el, de ce consideră că în privința aceasta n-am dus suficientă muncă de lămurire, că nu combatem suficient propaganda sionistă, că acei care vor să intre în câmpul muncii nu sunt încadrați. Iată că în loc să dovedească cu fapte, el a venit cu unele afirmații care exprimă șubrezenia acestei poziții a lui. Sunt de acord că a fost influențat în privința aceasta și a procedat foarte prost și în loc să vină ca un membru de partid și să spună, uite aceasta consider că este nejust și uite cum aș considera că trebuie rezolvată această problemă. În această direcție nu a procedat așa cum trebuia să procedeze un membru de partid. Când a avut o părere trebuia să vină și să spună în ce constă această părere și cum trebuie rezolvată. A reieșit că el are altă părere în privința aceasta.

Aceasta trebuie combătută, este o poziție proprie, nu este poziția partidului. Aici nu este vorba că n-am spus, că n-am discutat așa, aceasta nu este poziția justă pe care trebuie s-o ai în fața organului de partid. Trebuie să spui cu ce nu ești de acord, că altfel pleci de aici tot cu aceeași poziție, care te duce să faci alte greșeli. Cred că nu a procedat just nici în fața Biroului Politic, nu a avut o poziție justă și trebuie combătută această metodă nejustă și ajutat, pentru că el este membru de partid vechi, membru al Comitetului Central, și dacă ar avea păreri deosebite ar duce la prejudicii împotriva partidului. Trebuie să-l ajutăm să-și vadă greșelile, să le recunoască în mod cinstit și să lupte pentru lichidarea lor.

Tov. Ceaușescu: Eu am să spun felul cum a ridicat prima dată problema tov. Stoica, ceea ce arată că îl frământă de mult și avea un anumit fel de a vedea problema. De abia terminasem cu germanii, luasem măsuri și s-a stabilit ca regiunile de partid să analizeze ele să facă propuneri cu popii ș.a.m.d. și spune că consideră că

trebuie pusă și problema evreiască. I-am spus, dacă va fi o problemă aceasta o să vedem, deocamdată nu. Tov. Stoica era preocupat și legând de problema germană făcea și o anumită asemuire. Însuși faptul că a spus doar la nemți s-a dat cutare sau cutare. Poate era bine să te fi chemat atunci cu tov. Răutu.

Aici tov. Stoica s-a pus pe poziția că alții sunt vinovați, că nu l-a înțeles tov. Chivu, că nu l-a înțeles tov. Maurer, că nu l-a înțeles tov. Pârvulescu, dar realitatea este că ai fost la toți. Ai fost sau ai găsit prilej, nu în aceasta constă cine te-a chemat, aceasta numai ca să abatem discuția, ai căutat să-ți susții punctul de vedere deși ți s-au adus argumente. Aceasta ce înseamnă, că nefiind de acord cu anumite măsuri luate, având alt punct de vedere, ai căutat să-ți susții punctul de vedere sau în cel mai rău caz să vezi dacă nu și alții au același punct de vedere. La ceilalți tov. ai motivat, la tov. Pârvulescu ai spus că discuți multe probleme cu el. Dacă discutăm problema liniei partidului în problema evreiască, nu discutăm și alte probleme? Este totuși un anumit fel de a discuta și de a ridica problemele, mai cu seamă că tov. Stoica poate își aduce aminte că în problemele sindicale a mai discutat tot așa lăaturalnic cu tov. Moiescu. La noi în partid nu se confundă partidul cu calitatea de membru al prezidiului. Așa că se vede totuși că la tov. Stoica există acest obicei de a mai discuta problemele.

Acum să revin la problemele ridicate aici, că lăsăm libertate propagandei sioniste, este o afirmație foarte gravă. În primul rând, dacă la un membru al Comitetului Central s-a creat această părere, este foarte grav. Într-adevăr, partidul nostru are o poziție fermă față de naționalism, indiferent că este sionist ș.a.m.d., nu numai principial, dar noi ducem zi de zi propagandă de nimicire, de combatere a naționalismului. Nu numai că nu poate fi vorba că lăsăm libertate propagandei sioniste sau cum ai spus că ne târâm în coada sioniștilor, acesta este un lucru foarte grav și eu consider că tov. Stoica într-adevăr nu cunoaște ce face partidul în această problemă.

Dacă luăm plecările din ultimii doi ani, nu a fost unul cu care să nu se stea de vorbă și să nu i se spună: „Unde vă duceți, că acolo sunt stăpâni americani”. În organizațiile de partid, de tineret, în adunările sindicale s-au demascat. Sigur că a trebuit să luăm și măsuri, fiindcă nu puteam să-i ținem directori sau în institute de cercetări. Se poate spune din acest punct de vedere nu numai că nu ne-am târât în coada sioniștilor, dar organizațiile de partid, de UTM, de sindicat au desfășurat și desfășoară activitate. Nu se poate admite asemenea fel de a pune problema, care este complet nejust.

Ai vorbit de un complex de măsuri politice, organizatorice, este de neînțeles ce anume să facem. Complex de măsuri, iată planul pe 1959 care a fost supraîndeplinit, a fost un complex de măsuri pentru ridicarea nivelului de viață, planul pe 1960 prevede un complex de măsuri, să lucreze încă 160.000 de oameni, să se asigure locuințe, complex de măsuri care se referă la toată populația. Nu cunosc nicăieri ca într-o fabrică românii să primească un salariu și evreii altul, numai pentru că sunt români sau evrei. Acest fel de a pune problema este naționalist, bundist. Cum oare pentru evrei să creăm condiții speciale? Doar toate măsurile care au fost luate de partid și care sunt un complex de măsuri, se referă la toți oamenii muncii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să creăm condiții speciale unor categorii de oameni în detrimentul altora este de neconceput. Nu-mi dau seama cât de departe a ajuns tov. Stoica cu această judecată.

Tov. Ceaușescu: La dânsul lucrurile sunt neclare. L-au influențat acești naționaliști și în loc să vadă linia partidului, a început să vorbească prin influența aces-

tor elemente și să pună la îndoială linia partidului. Vrei nu vrei pui la îndoială justetea liniei partidului.

Tov. Gh. Gheorgiu-Dej: A nu avea încredere în organul din care faci parte, ești doar membru al Comitetului Central și măcar din spirit de solidaritate cu Comitetul Central trebuia să respingi acest lucru.

Tov. Ceaușescu: Va trebui să-ți revezi poziția, tov. Stoica, fiindcă în primul rând te-ai lăsat influențat și ai încercat sub această influență să pui la îndoială linia partidului, ai început să tatonezi dacă și alții nu au aceeași părere. Dacă omul are neclarități se adresează într-un singur loc, dar nu la dreapta și la stânga. Aceasta s-a dovedit întotdeauna că reprezintă un pericol pentru unitatea partidului.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Și cu tov. Moisescu[6] ar putea să spună că el l-a chemat. Parcă ar fi fost el dătătorul înțelepciunii în problema sindicală. În loc să pună capul la contribuție, să studieze problemele construcției noastre, uite cu ce se ocupă.

Tov. Chivu Stoica: Azi dimineață am venit la partid fiindcă mi s-a părut o notă discordantă în legătură cu tov. Stoica. Tonul cu care a vorbit era destul de nervos, că până la urmă am devenit și eu nervos. L-am întrebat, ce observații ai la decret? Păi, eu nu sunt de acord să plece acești oameni. Cine sunt acești oameni, l-am întrebat? În fond este o populație care nu este just să plece, a spus. Am încercat să-l conving, să-i explic care este linia partidului, că nu putem să-i reținem, la care el m-a întrebat: dar ce facem, îi lăsăm pradă sioniștilor, ne târâm în coada sioniștilor. I-am spus, fii mai atent și i-am redat, uite ce face partidul, uite ne ocupăm, dar știi că se duce o propagandă împotriva țării noastre, posturile de radio imperialiste spun despre țara noastră că este închisoarea popoarelor. Putem să oprim niște oameni care vor să plece de la noi, cărora nu le place să stea? Dar uite ce face partidul cu acești oameni în întreprinderi, în organizații de partid, de UTM, syndicate, în cartiere, se ocupă, se duc în casele lor, vorbesc cu ei. După toate acestea el mi-a spus: „Nu pot să-mi explic această problemă să plece dintr-o țară socialistă niște oameni!”

Vreau să amintesc aici tovarăși că noi nu facem discriminări. Au teatre, au școli, au presă, în toate părțile, cum se poate spune așa. Tov. Stoica m-a întrebat, dar populația germană pleacă? Eu i-am răspuns: da, pleacă, le dăm drumul și lor, aceluia care au familii, au copii, rude, a căror plecare este justificată, se aprobă de la caz la caz. Așa și cu aceștia, de la caz la caz, se controlează, se cercetează. El a continuat să-mi spună că la el vin oamenii și se plâng. Eu nu sunt de acord cu felul cum tov. Stoica a pus problema, cu acest procedeu și cu afirmația că-i lăsăm pradă sionismului, ne târâm în coada sioniștilor, că și-au vândut casele, boarfele și acum sunt pe drumuri și să găsim soluție pentru acești oameni. Eu l-am întrebat pe tov. Stoica, cine i-a pus să-și vândă casele, nu vezi că nu sunt oameni ai muncii, nu vezi că au fost comercianți, de ce îi iei așa în brațe, mă mir că faci aceasta în loc să vezi altfel lucrurile. L-am întrebat dacă a ridicat problema la partid, mi-a spus că a vorbit cu tov. Ceaușescu. Eu i-am spus că mie mi se pare că are o părere greșită. Acum nu confirmă cele discutate, a fost o discuție de trei sferturi de oră, eu vroiam să-l conving, să-l lămuresc.

Eu consider că tov. Stoica are o lipsă serioasă și s-a lăsat influențat de această propagandă sionistă. Așa reieșea, că creăm un afront, voi sioniștii luptați să plece, noi românii luptăm să oprim populația evreiască.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dacă nu a mai făcut partidul educație socialistă!

Tov. Chivu Stoica: Am spus că astăzi lucrăm cu peste 100.000 de ostași, îi scoatem și îi băgăm pe ei, dar nu vor să lucreze.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sunt care lucrează. Ar însemna să jignim populația evreiască pentru că manifestă dorința de a se duce în Israel, nu putem confunda populația evreiască cu sioniștii. Este adevărat că sunt și membri de partid care vor să plece, într-adevăr ce fel de membri de partid. Mă miră și pe mine de ce oameni care au salarii bune și nu sunt la munci grele, nu în mine, nu la cariere de piatră, nu la drumuri, nu la munci unde se cer eforturi fizice, ci oameni ca doctori, funcționari superiori, în diferite instituții, și s-au înscris să se ducă. Au fost criticați în organizații, ce poți să faci să nu-i critici, să nu demaști naționalismul? Au fost și cazuri când și-au retras cererile în urma dezbaterilor.

Am citit scrisoarea unui inginer de prin Râmnicu Vâlcea, care avea cuvinte aspre la adresa acestora care pleacă, că ce, au înnebunit, ce i-a găsit. Este adevărat că se crează o atmosferă neplăcută și față de populația evreiască, că sunt și naționaliști români care spun, uite că pleacă. Dar aici nu este vorba ce spun naționaliștii români, este vorba ce spune un membru al Comitetului Central. Tov. Stoica nu întâmplător a devenit foarte preocupat, îl frământă, l-a făcut să se ducă la toată lumea să găsească un prilej de discuție. Acum nu se pune problema cine s-a dus înainte sau pe urmă, nu aceasta este important, ci important este faptul că pe el îl preocupă. El face opoziție liniei și orientării partidului. A discutat cu fiecare dintre tovarăși și consider că și dacă venea la mine, așa cum a discutat cu toți tovarășii, mi-ar fi spus același lucru și nu aș fi putut da alt argument decât acela care l-ați dat.

Că nu ducem muncă ideologică, să nu recunoască oare că partidul are o linie clară în problema aceasta! Că suntem noi de vină că o parte mai mare sau mai mică din populația evreiască pleacă! Noi am creat așa condiții? Așa afirmație caracterizează pe un comunist vechi cu activitate îndelungată în slujba cauzei partidului? Ce s-a întâmplat tov. Stoica, că ai devenit prizonierul acestor manifestări ale anarhismului mic burghez în privința aceasta? Acestea sunt acțiuni împotriva măsurilor de partid și de guvern, ești în dezacord cu acestea, ai alt punct de vedere? Punând în discuție justetea liniei partidului, dacă vrei în mod obiectiv subminezi linia partidului, subminezi din punct de vedere politic aceste măsuri, te aliniezi cu cei care acuză partidul și organele de stat că uită în ce stare a ajuns populația din România, nu mai are de lucru, trebuie să-și vândă casele, uite în ce situație se găsește. L-a găsit mila, vorbește cum ar vorbi Rosen sau altul și este membru al Comitetului Central, dar măcar din spirit de solidaritate să aperi locul unde te afli, dacă nu ești de acord cu linia.

Ce complex de măsuri să luăm, dar să lăsăm frazele, demagogia și să privim lucrurile serios, ce vrei să ne impresionezi cu pompoanele acestea? Numai Miron Constantinescu lucra în complexuri. Partidul nostru a luat o serie de măsuri, chiar și adversarii recunosc succesele economice, organizatorice și politice ale partidului nostru, numai tov. Stoica nu este mulțumit cu ele și vrea un complex de măsuri politice, organizatorice și economice în ceea ce privește populația evreiască.

Noi n-am făcut discriminări, aceasta înseamnă o dezavuare a politicii noastre? Privești de pe poziția acelora că partidul nostru ar avea o politică de discriminare în domeniul economic. Nu este împiedicat, indiferent de ce naționalitate ar fi cetățeanul, să meargă să muncească, să contribuie la construirea socialismului. Ne-am ridicat împotriva discriminărilor și cu problema aceasta cu populația maghiară. Ați putut să vă dați seama că niște unguri cereau să existe o universitate specială, să se creeze organizații, autonomie culturală. Dar de ce aceasta, să se ducă toți copiii sub un singur acoperiș, să joace hora unirii cu toții în curtea școlii

și să nu mai dea cu pietre unii în alții. Să-și pună împreună cravata roșie, să se împrietenească și să cânte cântece noi despre viața nouă, despre socialism ș.a.m.d. Ce umblăm cu complex de măsuri politice, organizatorice și economice. Străduiește-te și pătrunde politica partidului, convinge-te că nu este vorba de discriminări, că nu este just ceea ce susțin niște evrei, că nu iubim populația evreiască, parcă dragostea ar fi unilaterală.

Mai mult, se știe, partidul nostru a dus o muncă specială la timp, însă considerăm că ar fi dăunător să încercăm o acțiune cu totul specială. Să facem muncă așa cum a arătat tov. Ceaușescu, că au fost demascați sioniști. Sigur că este supărat Rosen din punctul lui de vedere, că îi pleacă toți hahamii, însă tot ai avut o izbucnire. Nu sunt de acord nici cu tine, nici cu Rosen. Rosen privește din punctul său de vedere, însă noi trebuie să avem un singur punct de vedere.

Poporul nostru a fost un popor primitor, îngăduitor, cu care a putut să trăiască populația evreiască și poate să trăiască și acum, că doar aceeași oameni sunt. Numai cu naționaliștii români, legionarii, împotriva lor într-adevăr s-au luat măsuri. Aici este discriminarea, recunosc, că am luat măsurile cele mai severe împotriva naționaliștilor români și este bine că am făcut așa. Am mai înmuat măsurile în ceea ce privește pe sioniști, pentru că nu se pot confunda cu legionarii. Eu n-am să sar că bine le-a făcut. Nu se face să sărim peste cal când este vorba de a satisface anumite măsuri de rit. Cine crede că deodată se pot transforma în niște comuniști? Trebuie să fim foarte prudenți, fiindcă tot ce este forțat nu este bine, dă rezultate contrarii. Bigoții de diferite categorii din populația evreiască au greșit și continuă să greșească prin aceea că împiedică tineretul sau elementele progresiste.

De asemenea, nu trebuie să fim rigizi, să-l vezi pe Gheorghiu-Dej dând mâna cu Rosen, îl vezi alături de popa de la Iași. Aceasta nu împiedică construcția socialismului, dar aceasta nu înseamnă că am părăsit poziția partidului în domeniul ideologic, că am făcut compromisuri în domeniul ideologic. Continuăm munca ideologică, însă continuăm s-o dozăm încât să nu dăm prilej reacțiunii să ne atace, orientăm lucrurile spre a transforma societatea, de a considera că treaba aceasta pentru a transforma conștiința oamenilor o facem încetul cu încetul, picătură cu picătură.

Eu sunt de acord că tov. Stoica se găsește sub influența manifestărilor naționaliste din populația evreiască, altfel ce înseamnă aceasta să găsim un complex de măsuri politice, economice, organizatorice, parcă ar lipsi aceste măsuri. Aceasta înseamnă să bănuiești tovarășii tăi de luptă cu care faci parte din același organ, înseamnă să pui sub semn de întrebare politica economică a partidului ca și cum ar exista o politică de discriminare față de populația evreiască.

Am făcut greșeli față de populația germană și am reparat greșelile, nu ne-a fost rușine, de ce să acoperim lucrurile, noi am luat măsuri de a lua casele oamenilor. Ai avut încredere în linia partidului când am venit cu chestiunea chiaburilor, ai sărit și ai spus, aceasta este o contribuție la dezvoltarea marxism-leninismului, aceeași conducere ia și măsuri în legătură cu plecarea evreilor și aici nu mai ai încredere. Nu putem să dăm drumul la toată populația, atunci ar însemna să punem din nou vaporul în funcțiune și să urce toată lumea. Luca și Ana le dăduse drumul. Noi am spus că nu le dăm voie să ia cu ei decât anumite lucruri, nu o să le dăm mijloace de producție. Polonezii le-au dat voie să ia și cal și bou dacă vor. Din Uniunea Sovietică, vă aduceți aminte că au venit mulți și duceau o muncă de ponegrire a Uniunii Sovietice, nu au fugit decât că nu vroiau să stea acolo, aceasta era realitatea. Trebuia să-i fi luat cu baionetele și să-i întorcem în Uniunea Sovietică, ce ar fi spus Uniunea Sovietică, și a fost o mare masă de oameni.

Așa încredere avem noi în socialism, o să fie numai aici? O să fie și acolo, nu scapă de socialism. Au venit niște țărani și au spus că vor să facă gospodărie colectivă și vor să rămână în tovărășire și au cerut să le dăm 30 de ha de pământ. Am spus, al vostru să fie că apoi tot în lotul socialist o să fie, iar până la urmă le-am spus că de moarte și de socialism nu scapă. Nici aceștia nu o să scape de socialism, socialismul o să vină și peste ei. De ce te temi așa de tare? Eu aș zice să fim prieteni cu ei. Eu am ridicat chestiunea să le dăm pașapoarte, ce o să fie! Să nu ne certăm cu ei, să le spunem nu suntem de acord, însă nu vă luăm de gât să spuneți că stați ca la închisoare. Interesant, și [Gamal Abdel] Nasser s-a supărat pe noi, este supărat și tov. Stoica pe noi, suntem între ciocan și nicovală. Nasser și niște arabi ne acuză că vrem să facem armată acolo și tov. Stoica ne acuză că trimitem carne de tun. Ajung aceste ecouri chiar aici la Comitetul Central, vrei sau nu vrei, te-ai făcut purtătorul de cuvânt al cercurilor mic burgheze, naționaliste, care acuză partidul nostru că uite în ce situație am adus populația evreiască, și-au vândut casele și stau pe geamantane, tot felul de asemenea argumente.

Sunt divergențe pe chestiunea de a da drumul sau nu și în Israel? Am primit niște scrisori, să vezi concurență acolo, să vezi ce spun, să nu mai dați drumul la medici, funcționari, că sunt prea mulți aici, sau la oameni mai tineri de 50 de ani. Este adevărat, le-am creat dificultăți, s-a întâmplat o situație caraghioasă. Nu am dat drumul sub presiunea sioniștilor, că ne târâm în coada sioniștilor, nu este adevărat, am luat-o înaintea sioniștilor, am creat greutăți lui Ben-Gurion. Noi am închis robinetul și ei au rămas cu propaganda în vânt, că pornește un număr mare din răsărit și din apus și ce armată o să avem. De ce facem atâta zgomot, să facem o revoluție într-un palat de aur. Dar ce te-a găsit, ce ai comun cu aceștia care țipă pe toate căile că n-am luat un complex de măsuri economice, politice și organizatorice? Ce ai comun cu ei, pe cine am expropriat noi, am expropriat pe capitaliști. Vrei să le dăm casele înapoi? Nimeni de aici nu are nici o propunere personală, măcar dacă am avea un anumit interes. Nu țin nici cu unii, nici cu alții. Partidul nostru duce o politică de construcție de locuințe și în problema aceasta nu facem discriminări. Noi suntem împotriva discriminărilor, nu putem să luăm măsuri împotriva populației evreiești, dar nici să creăm condiții speciale, pentru că așa creăm atmosferă împotriva populației evreiești, că noi ducem o politică de discriminare față de cealaltă populație.

A fost la mine fata aceea, Ilca [Waserman], nici mai mult nici mai puțin să-l facă pe tov. Răutu naționalist. Iată ce interesant.

Eu te-aș ruga să-mi spui de ce la CSP [Comitetul de Stat al Planificării] peste 80% sunt elemente de origine evreiască, în virtutea cărui criteriu este o majoritate zdrobitoare de elemente evreiești și nu sunt elemente proletare, ci mic burgheze. Aduceți-vă aminte în timpul ilegalității ce era, a fost adus la noi la CFR un blănar, un băiat care nu avea nici în clin nici în mănecă cu CFR-ul sau pe altul numai să dovedească că numai evreii sunt comuniști, românii sunt naționaliști. Când ne ducea la Siguranță și erau bătuti, cei de origine evreiască le spuneau: „De ce nu îi lăsați pe boii aceștia în pace”; sau românii: „Mă proștilor, de ce vă luați după evrei, ei vă ațâță”. Și să mai discutăm astfel de probleme!

Trebuie considerată preocuparea aceasta a tov. Stoica ca o manifestare lăaturalnică cu caracter de divergență față de măsurile luate de partidul nostru. El a ridicat, a folosit o metodă cunoscută, veche, mergând la unul, la altul, susținându-și punctul diferit de vedere în contradicție cu orientarea și măsurile luate de Comitetul Central. Că a folosit prilejul că se găsește într-o comisie să ridice pro-

blema la rangul de problemă națională când partidul a rezolvat problema. Punea sub semn de întrebare justetea politicii partidului în problema aceasta cu plecarea, în problema națională, în fond în dezacord cu toate acestea. În loc să-și vadă de treabă, să muncească, uite cu ce se ocupă! Nu se poate să nu recunoaștem dorința acestei populații și am considerat că este normal să admitem unirea familiilor, fie aici, fie acolo, și au fost că au venit înapoi și apoi iar s-au dus, s-au dus acolo unde au dorit.

Trebuie respinse încercările acestea ale tov. Stoica, metodele folosite de el, metode nejuste, străine, el a manifestat neîncredere în linia partidului. În timp ce partidul îi dădea încredere, el în schimb manifestă neîncredere. A ridicat și chestiunea cu syndicatele la tov. Moisescu, în loc să meargă la tov. Apostol. Această manieră străină trebuie combătută. Nu mi-am dat seama că a luat asemenea amplasare. A căzut sub influența naționaliștilor, a încercat de a afla vreo spărtură, de a gândi unii altfel, de pe alte poziții decât cele ale conducerii partidului, a încercat să convingă pe tov. Pârvulescu, pe tov. Maurer, pe tov. Ceaușescu și mai trebuia să mă convingă și pe mine. La început i-am spus să se ducă să vorbească cu tov. Ceaușescu, dar când a venit și tov. Chivu și mi-a spus, am zis să vină încoace. Va trebui să-și facă autocritică, și autocritică serioasă, scrisă corespunzător, completă și sinceră și să se lase de sportul acesta.

Tov. Gh. Stoica: Eu sunt de acord cu toți tovarășii care au vorbit și au accentuat asupra justetei liniei partidului, în ceea ce privește problema națională.

În al doilea rând sunt complet de acord cu tovarășii care au vorbit și au accentuat asupra justetei liniei și măsurilor partidului, în măsura în care a fost în discuție problema evreiască. Într-adevăr, partidul nostru a avut o linie justă și are metode juste pentru a face ca această populație să se încadreze, să pună umărul la construirea socialismului în țara noastră și cred că este just ceea ce s-a spus că o părticică din populația evreiască s-a încadrat și pune umărul, aceasta ca rezultat al muncii, al liniei politice a partidului.

Sunt complet de acord în ceea ce privește că partidul a luat măsuri și justetea măsurilor luate împotriva naționalismului burghez în forma lui naționalistă. Sunt complet de acord cu ceea ce s-a spus aici și n-am să mai repet, pentru că lucrurile sunt clare ca lumina zilei.

Sunt de acord în ceea ce privește criticarea aspră din partea tovarășilor a metodelor utilizate de mine, de a discuta cu unul sau cu celălalt tovarăș, metode care sunt străine, antipartinice. Orice discuții în afară, când este vorba de probleme care privesc linia partidului și măsurile partidului, în afara cadrului organizat, sunt nu numai dăunătoare, dar și periculoase. Au fost exemple și s-a văzut unde duc asemenea metode și succesul cu care partidul a luptat împotriva acestora. Sunt de acord cu aprecierea dată și atitudinea pe care ați luat-o în această privință.

În ceea ce privește caracterizările date, eu trebuie să spun că am pornit de la un anumit punct de vedere și am să caut să arăt. Tovarășii au arătat că lucrurile, cum le-am pus, sunt sub influența naționalismului, oricât de greu îmi este să recunosc, se poate, și eu mă voi strădui pentru a lichida. Trebuie însă să arăt că eu n-am pornit în tratarea acestei chestiuni de la ideea de subminare a liniei partidului, a autorității conducerii partidului.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu ți s-a arătat că ai pornit cu scopul acesta.

Tov. Gh. Stoica: Eu cred că pornește de la ceea ce preocupă pe un comunist și trebuie să înțelegeți, tovarăși, că m-am născut din sânul acestei populații și mie

nu-mi este indiferent dacă această populație participă la construirea socialismului sau fuge din sânul ei. Eu am căutat a pune chestiunea aceasta, poate n-am reușit, poate am greșit, dar eu am căutat și mă strădui din acest punct de vedere de a câștiga această populație pentru construirea socialismului.

Eu am spus că sunt complet de acord în ceea ce privește linia partidului, nu m-am manifestat aici, dar pe care m-am străduit s-o aplic. În al doilea rând, sunt de acord cu măsurile luate de partid, datorită liniei partidului sunt și succese. Eu de aceea am pus această chestiune, nu numai că am fost în acest colectiv, dar există influența mare a naționalismului evreiesc în rândul acestei populații. Este deosebire între 1948, când putea să existe neîncredere în regimul nostru, dar astăzi, când sunt atât de vizibile succesele în construirea socialismului, apoi situația internațională. Într-adevăr, mi-a fost greu să-mi explic de ce admitem acestei populații să plece și m-am gândit cum s-ar putea propune conducerii partidului o serie de măsuri pentru a micșora numărul acestora. Acesta a fost motivul. Caut să vă asigur cu tot ce pot că acesta a fost motivul. Eu cred că bine faceți că mă caracterizați așa și unde pot duce aceste metode. Tot ce îmi stă în putință fac pentru a lichida.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej a spus unele lucruri foarte dureroase pentru mine și în momentul de față nu vreau să spun că sunt complet de acord, fiindcă nu aș fi sincer, dar s-a arătat pericolul unde poate duce și eu sunt complet de acord cu grija pe care o are partidul în frunte cu tov. Gh. Gheorghiu-Dej, pentru a veghea ca unitatea partidului să se asigure cu fermitate.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu neg cele afirmate că nu îți este indiferentă poziția, atitudinea, soarta acestei populații, te-ai născut din ea, sigur așa este, însă nu trebuie să ajungem aici. Însuși felul de a pune problema a dovedit toată gândirea și i-a fost ușor naționalismului burghez să pătrundă la el. De ce neapărat să te zdruncini? Acea parte a populației românești care a apucat-o vântul și nebunia legionară o izbim, unii chiar ne critică că suntem prea severi, ce să facem, există în fiecare popor și elemente retrograde, nu este vina noastră.

Tov. Răutu: Noi înțelegem psihologic aceasta, dar nu este just.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Știi ce s-a jignit la tine, naționalismul, tocmai acest sentiment.

Tov. Borilă: Eu nu cred că tov. Chivu s-a gândit că tov. Stoica este evreu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu aceasta este atitudinea și felul de a judeca lucrurile. El sincer ne-a spus, eu apreciez lucrul acesta, că într-adevăr a pus pasiune, cu mare înfocare a ridicat problema, s-a găsit într-o stare sufletească foarte zbuciumată, nu este întâmplător, sunt de acord cu aprecierea că a căzut sub influența naționalismului evreiesc.

Tov. Gh. Stoica: Dacă dv. nu m-ați fi luat în derâdere și m-ați fi ajutat și ar fi fost o discuție.

Tov. Ceaușescu: Nouă ni s-a părut că nu este o problemă de discutat.

Tov. Răutu: Reiese așa, eu fac parte din această populație și de aceea nu-mi este indiferent dacă această populație participă la construirea socialismului. Pe alți tovarăși care nu sunt evrei nu îi preocupă? Suntem în primul rând comuniști și pe urmă evrei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acum mai constat încă o latură umbroasă în atitudinea tov. Stoica și va trebui să reflecteze. Dacă după atâți amari de ani – poate fi socotit copilul mișcării – are la el rezonanță, există coarde pe care reușește naționalismul evreiesc să le atingă și să răsunе, aceasta nu este o glumă. Ai să găsești întotdeauna prilej să aperi pozițiile naționaliștilor și să pui sub semn de în-

trebare justețea politicii partidului nostru. Ar trebui și noi să ne revizuim după felul de a judeca a tov. Stoica, ar trebui să apelăm și la noi la acele coarde. Tovarăși, nu cred să existe partid între partidele frățești din țările socialiste care să fi luat așa măsuri strașnice împotriva naționaliștilor.

V-am povestit cu Ilca Wasserman, i-a spus tov. Răutu că este antisemit, că de ce nu a stat mai mult de vorbă în legătură cu nu știu care român care a fost pus în fruntea unei instituții. I-am spus: trebuie să îndreptăm lucrurile. În ministere abundă aceste elemente, facem chiar un serviciu tovarășilor acestora, ori aceasta înseamnă antisemitism cum a încercat să arunce tov. Răutu.

Tov. Răutu: În sistemul editorial erau peste 40% evrei. Trebuia îndreptat lucrul acesta, însă nimeni nu a fost aruncat pe stradă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când am alcătuit Comitetul Național al Femeilor, au fost câteva momente interesante. Am propus pe Maria Rosetti[7], am vrut să dăm un caracter mai lung, să punem și personalități care să atragă intelectualitatea. A sărit mama lui Sorin Toma[8]: „Uite, nici o evreică nu este pusă acolo”, ori ne coborâm la nivelul unor astfel de manifestări.

S-ar putea aduce nenumărate exemple. Am întrebat de ce la Consiliul de Miniștri sunt peste 60% elemente evreiești, cine i-a adus acolo, au venit singuri? Aici a fost tot naționalism burghez, care a creat o atmosferă de neîncredere în celelalte elemente. Aduceți-vă aminte de biroul juridic ce era acolo. La Ministerul de Externe aceeași situație, când aflui că Ida este șefă de cadre, la CSP, la fel. O să înțeleagă ea că nu ești un antisemit, sigur că nu. Sau Liuba Chișinevschi, a pus tot felul de speculanți, făcea politică personală.

Trebuie lucrurile văzute serios din punct de vedere al intereselor partidului, cum să facem ca partidul să bată la inima maselor, să fie legat de mase. Am fost personal în adunări, am fost și în sinagogă și am vorbit, putea să mă facă că sunt naționalist evreu. Îmi reproșau de ce nu spun nimic de Israel. Atât de convingător am vorbit încât după aceasta a trebuit să punem 3-4 vapoare să plece în Israel. Dar a pune în discuție însuși spiritul propagandei și agitației de partid, înseamnă a nu înțelege ce este propaganda și agitația și a nega munca uriașă care am făcut-o noi. Dacă am lua numai literatura, literatura politică, câte biblioteci avem, câte volume sunt în biblioteci, numai forța aceasta bogată este ceva, nu mai vorbesc de propaganda și agitația prin viu grai, prin conferințe, toate mijloacele partidului de atâția ani și să vii să spui că nu facem nimic sau că îi lăsăm pradă sionismului. Sigur că este nejust, nu numai nejust, dar și dăunător, aceasta înseamnă a submina însăși autoritatea politicii partidului, nu numai că nu-i recunoști meritele, dar și îl acuzi că ne târâm în coada lor. Ai spus că nu ai putut spune că ne târâm în coada sioniștilor, dar nu este același lucru când spui că ne lăsăm pradă, că trimitem carne de tun.

Tov. Gh. Stoica: Nici aceasta n-am spus-o.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Pe noi ne convingem, facem agitație și propagandă între noi? Nu trebuie să ne convingem pe noi. A fost un grup mare la noi și era și o fată, frumoasă, care spunea că nu are pe nimeni. I-am spus: „Găsește-ți un băiat voinic și-ți întemeiază o familie. De ce să lași pădurile, apele țării acestea frumoase, poporul minunat, viața, ce cauți să te duci în necunoscut?” Plângea în hohote, mi-a căzut în genunchi și mi-a spus că nu poate. Atunci m-am înfuriat și i-am spus: „Când ți-o fi foame să te gândești că aici ai avut pâine, când ți-o crăpa buzele de sete să te gândești că aici ai avut apă de izvor”. Dar numai cu unul am stat de vorbă, nu numai că am organizat propagandă, nu numai că am combătut pe niște evrei, dar i-am băgat în închisori, i-am condamnat.

Toate cele ridicat noi le cunoaștem. Aproape crezi că mor de foame, că nu au unde dormi; eu nu zic că trăiesc bine, că sunt oameni care nu o duc așa ușor, pentru că sunt greutăți caracteristice perioadei în care ne găsim. Ne străduim să ridicăm nivelul de trai, dar nu o să creăm în mod deliberat niște condiții aparte pentru populația evreiască. Casele nu le-am luat noi, nu noi am creat condițiile acestea. Nu se poate nici așa, să absolvim de orice vină chiar populația evreiască. În timp de 15 ani or fi învățat ceva. Dacă ar vrea românii, foștii negustori, să plece în străinătate, dar unde să se ducă?

Tov. Gh. Stoica: Dacă am deschide granițele, ar pleca.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Fug de socialism. Evreii au însă altă situație, din punct de vedere juridic, și statul au un stat. Chiar dacă te-ai născut din populația aceasta, în primul rând să nu-ți fie indiferentă linia partidului, unitatea partidului, să nu vorbească prin gura ta tot felul de naționaliști și nu-ți este permis să spui că nu-mi este indiferentă această populație. Eu nu judec așa, să-mi spună vreun tovarăș dacă vreodată am spus că mie nu-mi este indiferentă populația românească, mie nu-mi sunt indiferenți toți oamenii muncii, nici chiar dușmanul nu-mi este indiferent.

Tov. Gh. Stoica: Vreau s-o văd că participă la construirea socialismului.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu vor toți tovarășii? Întregul complex de factori și întregul proces istoric prin care am trecut se vede că a lăsat urme la oameni. Nu întâmplător a ridicat așa cum a ridicat lucrurile, ne spune în public că nu-mi este indiferent, că m-am născut din populația aceasta. Prin reflex sau prin rigoare să fii prudent să nu-l jignești și eu pot să-ți întorc: te rog să nu mă jignești atribuindu-mi unele lucruri care le ai în capul tău.

Tov. Gh. Stoica: Cred că nu există partid care să aibă asemenea conștiință atât de limpede față de această populație.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Doar noi nu te-am adus aici la Comitetul Central pentru că faci parte din populația evreiască, aici nu ești evreu, ești activist de partid. Parcă ești trup și suflet din populația aceasta, eu sunt trup și suflet din clasa muncitoare, din partidul care m-a crescut. Eu sunt de acord cu aprecierile făcute, mai adaug și cele ce s-au conturat, asupra lor să reflecteze tov. Stoica și să tragă concluzii. Să ia poziție scrisă, să-și facă o autocritică tovarășească.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 10/1960, f.2-35)

[1] Nicolae Ceaușescu (1918-1989), membru al CC al PCR din 1945 și al Biroului Politic, secretar (1954-1965) și secretar general al CC al PCR (1965-1989), secretar și adjunct la Ministerul Agriculturii (1948-1950), adjunct al ministrului Apărării Naționale (1950-1954), președinte al Consiliului de Stat (1967-1989) și președinte al Republicii Socialiste România (din 1974). A fost răsturnat de la putere la 22 decembrie 1989.

[2] Dumitru Coliu (n. 1907), membru al CC al PCR (1945-1979), membru supleant al Biroului Politic (1952-1969), președinte al Colegiului Central de Partid (1960-1969). Între 1953-1955 a fost președintele Comisiei de Afaceri Externe a Marelui Adunări Naționale, iar apoi președinte al Controlului de Stat (până în 1961).

[3] Leonte Răutu (1910-1993), cu numele adevărat de Lev Oigenstein, în anii războiului a fost redactorul șef al emisiunilor difuzate în românește de Radio Moscova. Din 1948 devine membru al CC al PCR, membru al Comitetului Politic Executiv (1955-1981), secretar al CC al PCR (1965-1969), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1969-1972), rector al Academiei „Ștefan Gheorghiu” (1972-1982). Asupra lui vezi „fișa” din acest volum (doc. 227).

[4] Gheorghe Stoica (1900-1976) este numele adoptat de Moscu Kohn, activist în ilegalitate în rândurile UTC, care l-a introdus pe Gh. Gheorghiu-Dej în mișcarea comunistă. A fost membru al CC al PCR (1948-1974) și al Comitetului Politic Executiv (1968-1974), prim-secretar al

Comitetului orășenesc București al PCR (1950-1953), ambasador în RD Germană (1953-1956), ocupând apoi mai multe alte funcții în aparatul de stat, până în 1969, când a fost numit director general al Direcției Generale pentru Consiliile Populare.

[5] Samuel Mikunis (n. 1903) era secretarul general al Partidului Comunist Israelian și deputat în Knesset.

[6] Anton Moisescu (n. 1913), membru al CC al PCR (1955-1969), ministru plenipotențiar în SUA (1954-1956) și Argentina (1956-1957), secretar al Consiliului Central al Sindicatelor (din 1957), iar între 1962-1971 președinte al Societății de Cruce Roșie.

[7] Maria Rosetti era președintele Consiliului Național al Femeilor (1958-1963), iar din 1961 va deveni membru al Consiliului de Stat, până în 1963, când moare.

[8] Sorin A. Toma (n. 1914), membru al CC al PCR (1955-1960), redactor șef adjunct (1946-1947), apoi redactor șef (1947-1960) al cotidianului „Scânteia”. A fost primul soț al Anei Toma (născută Grossman), profesoară, membră a PCR din ilegalitate, îndeplinind funcția de secretară a CC al Apărării Patriotice, ce avea ca sarcină apărarea și ajutorarea deținuților politici comuniști; după divorț, aceasta a devenit soția lui Pantiușa Bodnarenco, iar ulterior a lui C. Pârvulescu.

[31 mai 1960]

Declarație cerută de Securitate celor ce părăsesc țara legal

Sursa noastră a părăsit țara cu o viză legală. Imediat ce autoritățile i-au acordat viza, sursa a fost pusă în disponibilitate, nemaiavând dreptul să lucreze. Cu două luni înainte de plecarea sa, sursa a fost urmărită pas cu pas pentru a se ști cu cine ia contact înainte de plecare. Stând odată de vorbă cu un prieten al său, într-un local, au fost amândoi chemați și anchetati asupra celor discutate. Când s-a văzut că discuția nu avea nimic de-a face cu plecarea sursei, ambii au fost eliberați.

Înainte de a primi pașaportul de la organele de miliție, sursa a fost pusă să scrie următoarea declarație, ce i-a fost dictată de către un milițian:

Declarație

Subsemnatul....., născut în comuna.....
la data de....., cu ultimul domiciliu în....., strada
..... nr....., declar că m-am simțit bine în mijlocul poporului
român, unde mi s-au oferit toate posibilitățile să învăț și să muncesc. Declar prin
aceasta că în orice țară mă voi duce, nu voi avea nici o acțiune ostilă și nu voi con-
tribui cu nimic la astfel de acțiuni îndreptate contra poporului și guvernului român.

Aceasta îmi e declarația pe care o dau în deplină responsabilitate, nesilit și
conștient de consecințele ce ar putea urma din nerespectarea ei, declarație pe care
o semnez.

Semnătura.....

Data și locul.....

Sursa mai adaugă că odată cu ea mai primise pașaport și o altă persoană care a
trebuit să scrie aceeași declarație.

(Open Society Archives, Budapest, Box 201, Item No. 1978/60)

Állami Egyházügyi Hivatali Elnök

Szigorúan titkos

Péter János elvtársnak, a külügyminiszter első helyettesének, Budapest.

Kedves Péter Elvtárs!

Május hó folyamán átutazott Magyarországon dr. Moses Rosen romániai országos főrabbi, akinek alkalma volt a Ferihegy repülőtéren dr. Sós Endrével beszélgetést folytatnia.

A beszélgetés során a zsidók romániai helyzetéről a mellékelt feljegyzésben foglaltakat közölte. Szükségesnek tartom, hogy ezt a közlést bizalmas felhasználásra a Külügyminisztérium tudomására hozzam, megjegyezve azt, hogy a dr. Moses Rosen által elmondottak természetesen teljes fenntartással fogadandók.

Budapest, 1960. június 6.

Elvtársi üdvözlettel
Olt Károly

[Rezolútie: „Rózsa e.: Kérem tájékoztatásul megküldeni a bukaresti követségnek”]

[ANEXA 1]

Nagykövetség, Bukarest.
Némety Béla nagykövet elvtársnak

Szigorúan titkos
Saját kezű felbontásra!

Kedves Némety Elvtárs!

Olt Károly elvtárstól, az Állami Egyházügyi Hivatalunk elnökétől értesítést kaptunk, hogy f. év május havában átutazott Magyarországon dr. Moses Rosen romániai országos főrabbi, akinek alkalma volt a ferihegyi repülőtéren beszélgetést folytatni dr. Sós Endrével, a MIOKI elnökével. Dr. Moses Rosen a beszélgetés során a zsidók romániai helyzetéről a mellékelt feljegyzésben foglaltakat közölte.

Megjegyzem, hogy a feljegyzésben ismertetett helyzetképet erősen túlzottnak és elfogultnak tartjuk, s ezért fenntartással kell fogadnunk.

A mellékelt feljegyzést kizárólag a Nagykövet elvtárs tájékoztatása céljából küldöm meg.

Budapest, 1960. június 21.

Rózsa

[ANEXA 2]

**Feljegyzés dr. Sós Endrének,
a MIOKI elnökének dr. Moses Rosen romániai országos
főrabbiával folytatott beszélgetéséről**

Dr. Moses Rosen a következőket közölte a romániai zsidóság helyzetéről:

„Ha a dolgok így folytatódnak nálunk, Romániában, akkor öt esztendő múlva én leszek az utolsó zsidó Romániában. Hát lehet, hogy némileg túlzok, de valószínűnek látszik, hogy öt év múlva legfeljebb 2-3000 zsidó lesz még Romániában. Az a tervem, hogy ebben az esetben majd Angliába megyek. Édesanyám most vándorol ki Angliába, ahol a nővérem él, aki a glasgow-i főrabbi felesége... Bár a zsidók kivándorlása most nem olyan zajosan történik, mint egy év előtt, a kivándorlás teljes ütemben folyik. Mivel azonban körülbelül még 180.000 zsidót kell kivándoroltatni, állítólag ötéves terv szerint bonyolítják le a zsidólanítást.

A román párt és a kormány vezetői egyáltalán nem antiszemita. A párt sokat is tett az antiszemitizmus ellen. De az utóbbi két évben egyre inkább engedett az »alulról jövő« nyomásnak. Ebben az »alulról jövő« nyomásban a különböző városok, községek hatóságai is jelentős szerepet játszottak. Amikor tavaly 123.000 zsidó jelentkezett izraeli kivándorlásra, akkor a különböző városok és községek hatóságainak megtévesztő agitációja és erőszakos fellépése érvényesült. Az alsóbb hatóságok a 123.000 zsidó túlnyomó részét vagy kényszerítették, vagy rábeszéltek a kivándorlási jelentkezésre. Sok esetben „meggyőzték” azzal, hogy – amennyiben nem jelentkeznek idejében kivándorlásra – nagyon hátrányos helyzetbe kerülnek.

A román zsidóság most éli történelmének legkeserveesebb időszakát. Az egész román zsidóság likvidálódóban van. Borzalmas tragédia ez. Bár kétségtelen, hogy Romániából tízezer és tízezer zsidó ki akar vándorolni, a zsidók jelentős része – legalább a fele – Romániában szeretne maradni.

Tízezer és tízezer zsidó ma a legszörnyűbb nyomorúságban van, mert elvesztette – a tavalyi kivándorlási jelentkezés után – az állását. Nagyon kis támogatást tudnak a román zsidóság szervei nyújtani. Voltaképp a román zsidóság szerveinek nem is szabad segítyezéssel foglalkozniuk.”

Megjegyzés: Dr. Moses Rosen, aki körülbelül 50 esztendő, állítólag sokáig ügyvédkedett, és csupán 10-12 év előtt lett országos főrabbi. Mivel fiatalkorában rabbiszemináriumot végzett, a román kormány az erősen szocialista felfogású, a párttal és a népi demokráciával rokonszenvező dr. Moses Rosent találta alkalmasnak a román zsidóság egyházi vezetésére. Mint Románia országos főrabbija – hiszen Romániában több mint 300.000 zsidó volt még néhány esztendő előtt is – tagja lett a szenátusnak, és nagy tekintélyt élvez. Sokat fordult meg külföldön is. Két esztendővel ezelőtt Románia és a román zsidóság érdekében többhetes angliai előadó körutat tett, mégpedig nagy sikerrel.

Budapest, 1960. június 6.

[TRADUCERE]

Oficiul de Stat pentru Culte

Strict confidențial

Tovarășului János Péter, prim adjunct al ministrului de externe, Budapesta

Stimate Tovarășe Péter!

În cursul lunii mai a trecut prin Ungaria dr. Moses Rosen, rabinul șef din România, care a avut ocazia să poarte o discuție cu dr. Endre Sós la aeroportul „Ferihegy”.

În cursul discuțiilor s-au comunicat cele consemnate în anexă despre situația evreilor din România. Ține de datoria mea să aduc aceste informații la cunoștința Ministerului de Externe, cu mențiunea că cele spuse de dr. Moses Rosen trebuie primite cu totală reținere.

Budapesta, 6 iunie 1960
Károly Olt

Cu salutări tovarășești

[Rezoluție: „Tov. Rózsa: Vă rog să transmiteți Ambasadei din București cu titlu informativ]

[ANEXA 1]

Ambasada. București

Strict confidențial

Tovarășului Ambasador Béla Némety

A se deschide de consul în persoană!

Stimate tovarășe Némety!

Am fost informat de tovarășul Károly Olt, de la Departamentul de Stat pentru Culte, că în luna mai a anului curent a călătorit prin Ungaria dr. Moses Rosen, rabinul șef al României, care la aeroportul Ferihegy a avut ocazia să poarte o discuție cu dr. Endre Sós, președintele MIOKI. Dr. Moses Rosen a comunicat despre situația evreilor din România cele cuprinse în însemnările anexate.

Menționez că noi găsim imaginea prezentată în însemnări foarte exagerată și subiectivă, drept pentru care recomandăm să fie privite cu rezerve.

Însemnările anexate le trimit cu scopul de a-l informa exclusiv pe tovarășul ambasador.

Budapesta, 21 iunie 1960

Rózsa

[ANEXA 2]

**Notă privind discuția purtată de dr. Endre Sós, președintele MIOKI,
cu rabinul șef din România, dr. Moses Rosen**

Dr. Moses Rosen a furnizat următoarele informații despre situația evreilor din România:

„Dacă lucrurile continuă în acest fel la noi, atunci în decurs de cinci ani eu voi fi ultimul evreu în România. Poate că exagerez puțin, dar cred că este probabil să rămână doar 2-3000 evrei în România în decurs de cinci ani. Planul meu în acest caz este să emigreze în Anglia. Mama mea tocmai a emigrat în Anglia, unde trăiește și sora mea, care este nevasta rabinului șef din Glasgow[1]. Deși emigrarea evreilor nu se mai produce cu atâta zgomot ca acum câțiva ani, ea continuă în același ritm. Însă deoarece mai trebuie trimiși din țară 180.000 de evrei, se spune că trimiterea lor se face conform unui plan cincinal.

Conducătorii partidului și guvernului român nu sunt antisemiți. De fapt, partidul a făcut multe împotriva antisemitismului. Dar în ultimii doi ani a cedat din ce în ce mai mult presiunii ce venea „de jos”. În acest tip de presiune „de jos” un rol important au avut autoritățile locale din diferite orașe și comune. Când anul trecut 123.000 de evrei au solicitat să emigreze, s-a afirmat agitația stărnită de autoritățile locale din orașe și comune și atitudinea agresivă a acestora, menite să inducă în eroare. Autoritățile inferioare ierarhic fie au convins majoritatea acestor 123.000 evrei, fie i-au forțat să solicite permisiunea de a emigra. În multe cazuri, i-au „convins” să solicite emigrarea, spunându-le că dacă nu solicită acest lucru din timp, atunci vor fi puși într-o situație foarte dezavantajoasă.

Evreii din România trăiesc acum cea mai amară perioadă a istoriei lor. Toată evreimea din România este în lichidare. Aceasta este o tragedie cumplită. Deși este indubitabil că multe zeci de mii de evrei doresc să emigreze, majoritatea evreilor – cel puțin jumătate din ei – doresc să rămână în România.

Zeci și zeci de mii de evrei trec prin cea mai înspăimântătoare nenorocire, deoarece și-au pierdut slujbele, ca urmare a solicitării permisiunii de a emigra anul trecut. Organizațiile evreilor din România le pot acorda foarte puțin ajutor. De fapt, organizațiile evreilor din România nici nu au voie să se preocupe de întrajutorarea acestora”.

Notă: Dr. Moses Rosen, care are în jur de 50 ani, a activat – după cum se spune – ca avocat foarte multă vreme și doar de vreo 10-12 ani este rabin șef al tuturor evreilor din România. Deoarece a absolvit seminarul de rabini în tinerețe, guvernul român a găsit că această persoană cu convingeri vădit socialiste, simpatizant al partidului și al democrației populare, este adecvată pentru postul de conducător religios al evreimii. Ca rabin șef al țării – deoarece România avea cu câțiva ani în urmă peste 300.000 evrei – el a devenit membru al senatului și se bucură de mult respect. Călătorește mult peste hotare. Cu doi ani în urmă, spre folosul României și al evreilor români, a în- treprins un turneu de prelegeri în Anglia, care a fost încununat de mult succes.

Budapesta, 6 iunie 1960

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-J-Rom-16/j-szn-1960)

[1] Sora lui Moses Rosen, Bracha, era doctor în filosofie și se căsătorise cu Wolf Gottlieb, rabin de origine austriacă, stabilit la Glesgow, în Scoția.

[decembrie 1960]

**Din București.
Concedierea evreilor din Miliție și Securitate**

După Congresul Partidului Muncitoresc Român, din vara anului 1960, a început eliminarea din Miliție și Securitate a evreilor care dețineau diferite funcții, indiferent dacă aceștia erau sau nu membri de partid sau dacă au depus actele de emigrare în Israel.

Celor eliminați li s-au fixat pensii, plus încadrarea în diferite posturi civile, bine retribuite. Mai jos redau cazul unui fost ofițer de Miliție, despre care am putut afla unele lucruri interesante din activul lui de milițian.

Este vorba de Schor Iosif, în etate de 37-38 ani, fecior de rabin, originar din orașul Iași, căsătorit cu o lucrătoare, evreică, la Fabrica de confecții „Gheorghiu-Dej” din București, este un om foarte rău și crud, îngâmfat, comunist înfocat și locuiește în București, strada Nicolae Filipescu, nr. 7, etajul III, apartamentul 23, într-un bloc.

Schor Iosif a fost căpitan de Miliție în Direcția Pașapoartelor, avansat la 1 mai 1960 la gradul de maior, iar după Congres a fost pensionat pe motiv de boală, constatându-i-se o ciroză a ficatului. După o lună de la pensionare a fost numit la Întreprinderea Cinematografică „Alexandru Sahia” din București, șoseaua Jianu, în funcție de cenzor, cu salariu de 1800 lei, plus pensia de 1100 lei, ca fost maior.

Trecutul lui Schor Iosif este destul de zbuciumat. La Iași, înainte de 1944, a luptat în ilegalitatea activității Partidului Comunist Român, din care cauză a și fost arestat ca student în medicină[1] și ținut în lagăr. Din cauza crezului său politic a fost persecutat de tatăl său, fost rabin.

După 23 august 1944, Schor activează ca ziarist în București, de unde a fost numit în Miliție, direct ca ofițer, după reforma și primenirea cadrelor Miliției, în 1946 sau 1947. În acea perioadă, Schor era trimis în misiune în străinătate, atât în Germania, cât și în URSS. Astfel, din Germania a adus în țară un convoi de sași, din acei ridicăți de ruși și duși la muncă în URSS. Acei sași se întorceau de bună voie în țară. Schor povestea cum descoperise în acel convoi pe doi agenți de spionaj ai puterilor occidentale, asupra cărora, cu ocazia perchezițiilor făcute la granița română, descoperise clișee, fotografii, bani și acte de identitate românești. Nu mi-a spus ce au devenit acei agenți.

În cursul misiunilor sale în străinătate, Schor trecea cu vaporul și prin portul Haifa, unde ar fi putut rămâne definitiv la rudele sale din Israel, dar după câte spunea el, situația lui este periclitată în străinătate și în special în Israel, unde are mulți dușmani, datorită nemulțumirilor provocate de el, în București, în calitate de ofițer de miliție.

Redau un alt caz povestit de el și din care se poate trage concluzie asupra caracterului său. Un evreu plecat din țară, ca să se răzbune, a trimis o scrisoare

Comandamentului de Miliție, în care [relatează] că un anumit ofițer i-ar fi cerut, iar el i-a dat, o anumită sumă de bani pentru a-i ușura eliberarea pașaportului. Schor, fiind de serviciu în ziua când acea scrisoare fusese repartizată Direcției Pașapoartelor, a deschis-o și după ce a citit-o s-a dus direct la generalul Filip, reclamându-i cazul. După câte spunea Schor, de altfel cu multă satisfacție, acel caz provocase mare scandal, iar colegii săi îi reproșau originea acestui scandal. Rezultatul aceluia scandal a fost arestarea și condamnarea a 15 ofițeri și gradați la pedepse variind între 2-15 ani.

Schor povestea cu multă mândrie despre actele sale de eroism cu ocazia anchetării victimelor sale. După câte am putut înțelege, se pare că Schor era și în serviciul Securității. La început trata foarte elegant pe anchetat, îi promitea că va fi liber dacă va mărturisi sau dacă va divulga persoane culpabile, îi oferea țigări, glumea cu el, iar dacă victima rezista, se repezea asupra ei, bătând-o până la leșin. Schor se lăuda că din mâna lui nu scapă nici un „bandit” care să nu mărturisească.

Tot Schor îmi spunea că făcea parte din echipa de anchetare a persoanelor repatriate. Făcea parte și din comisia care acorda aprobările de emigrare. Ca să ilustrez felul cum este văzut Schor de către lumea evreiască din București, voi reda tratamentul ce i-l acorda un alt evreu din același bloc în care locuiește el, un evreu bătrân și puțin nebun. Acesta, când este în criză de nebunie, dacă îl întâlnește pe Schor, îl face bestie, Hitler, cioclul evreilor, criminal și alte epitete. Nimeni nu se leagă de acel bătrân, deoarece toți îl știu că este nebun. Schor Iosif locuiește într-un apartament destul de luxos, are aparat de radio, televizor, telefon (numărul 155.700), se îmbracă foarte simplu, nu are prieteni, iar în blocul respectiv încearcă să-și aroge drepturi de gospodar asupra tuturor locatarilor, cărora le este teamă de el.

Schor Iosif este un comunist fanatic, mizantrop, invidios, răzbunător, este convins că actualul regim din RPR nu se va schimba niciodată, nu este inteligent, dar un bun psiholog ar putea citi în sufletul său dezamăgirea ce i-a provocat măsura îndepărtării sale din Miliție.

Schor Iosif face parte din acei evrei care și-au trădat și țara în care s-au născut și neamul său, încercat de atâtea suferințe. De aceea, evreii din București îl detestă[2].

(Open Society Archives, Budapest, Box 194, Item No. 1999/61)

[1] În legătură cu absolvirea Facultății de medicină din Iași a lui Iosif Schor vezi Iancu Braustein, *Evreii în prima Universitate din România (Catalogul documentelor aflate în Fondul Rectorat de la Arhivele Naționale, Direcția Județeană Iași, 1860-1948)*, Iași, Edit. Dan, 2001, p.164.

[2] Autorul acestui material este considerat ca „sursă sigură”.

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj
Colegiul de Partid

REFERAT

Schweller Gheorghe: Exclus din partid în 1953. Născut la 23 aprilie 1910 în comuna Crucești, reg. Banat. Profesia: croitor. În prezent angajat la CLDC Cluj. Domiciliat în Cluj, str. Bisericii ortodoxe, nr. 5.

Numitul s-a adresat cu un memoriu Comitetului Regional de Partid, prin care cere primirea sa în evidența foștilor luptători antifasciști pe baza activității avute în mișcarea muncitorească ilegală. Colegiul de Partid a cercetat cazul și a stabilit următoarele:

Schweller Gheorghe, din anul 1924 până în 1930, a lucrat ca lucrător croitor în Timișoara și în unele comune din jurul orașului. În această perioadă a fost membru în sindicatele unitare. În anul 1929 a fost încadrat în UTC, devenind membru în conducerea locală a UTC-ului. Tot în acest an a fost arestat în urma unei acțiuni de împrăștiere de manifeste. La cercetări a recunoscut că a împrăștiat manifeste și pe două persoane de la care a primit manifestele, după care a fost lăsat liber. La dezbaterile procesului nu s-a prezentat, trecând în ilegalitate la Lugoj, unde a stat un scurt timp, după care s-a reîntors la Timișoara și de aici a fost trimis la București, unde a fost încadrat în calitate de curier și om de legătură în munca tehnică a CC-UTC. În această muncă a avut legătură cu tovarășa Ábrahám Kató și Maróczy Margareta. A fost trimis în mai multe rânduri la Constanța, Cernăuți, Iași etc, în calitate de curier, muncă pe care a dus-o până în 1932, când s-a îmbolnăvit, stând 5 luni de zile la Sibiu la odihnă.

În 1933 a fost încadrat la tehnica Comitetului Regional UTC Cluj, fiind însărcinat cu multiplicarea la șapirograf a materialelor ilegale, ca manifeste, broșuri, timbre ale „Ajutorului Roșu”. Din referințele date de tovarăși reiese că în această muncă avea ieșiri anarhice. În iulie 1934, fiind divulgat de Benedek Andrei, a fost arestat în locuința unde se afla tehnica UTC-ului, astfel au căzut și materialele tehnicii. La cercetări a recunoscut munca sa la tehnică, precum și 5 tovarăși cu care a avut legătură în această muncă. La procesul ținut în toamna anului 1934, Consiliul de Război al Corpului 6 Armată din Cluj l-a condamnat la 2 ani și jumătate închisoare, pe care a executat-o în Aiud, apoi la Doftana.

La închisoarea din Doftana, când deținuții politici erau în toiul luptelor pentru regim politic, Schweller Gheorghe a refuzat să intre în colectivul deținuților politici și să participe la acțiunile întreprinse în acea perioadă, rămânând între deținuții de drept comun. După 6 săptămâni, în urma muncii duse de tovarăși, s-a încadrat în viața colectivului.

După eliberarea din închisoare, în 1937, a continuat să lucreze croitoria pe cont propriu, executând comenzi pentru diferiți patroni, până în 1942, când a fost concentrat în detașament de muncă.

În acest timp s-a alăturat grupului troțchist care acționa atunci la Cluj, în frunte cu Molnár, Pfeffer, Szabó Tamás, Salamon Sabin și alții, pe care i-a sprijinit și a ținut în permanență legătură cu ei, iar pe de altă parte a desfășurat o activitate an-

tipartinică de calomniere a tovarășilor care atunci erau în conducerea regionalei PCR Cluj. Deși i s-a cerut să rupă legătura cu aceste elemente, el a refuzat, afirmând că aceștia sunt oameni cinstiți, astfel a avut legături cu grupul elementelor troțchiste și după Dictatul de la Viena, deși a fost demascat și exclus din mișcarea muncitorească, totuși nu a întrerupt legătura cu ei.

În 1942, împreună cu vechii săi colaboratori troțchiști, s-a înscris în PSD, participând la unele acțiuni și conferințe, fiind în permanență în cercul social-democraților de dreapta și al troțchiștilor. În același an a fost chemat la contraspionajul horthyst, unde a dat anumite relații despre Józsa Béla și alți tovarăși.

După eliberarea orașului Cluj, un timp a fost în poliția populară, apoi a lucrat pe cont propriu acasă până în 1948. Pentru activitatea lui dușmănoasă, în 1953 Comisia Controlului de Partid a hotărât excluderea lui din partid, hotărâre ce a fost menținută și de Congresul al II-lea al PMR.

În concluzie: Deoarece Schweller Gheorghe din anul 1937 s-a izolat de tovarăși și s-a alăturat grupului troțchist și în perioada regimului horthyst s-a coalizat și cu social-democrații de dreapta, împreună cu care a dus tot timpul o activitate dușmănoasă partidului. De asemenea, a dat relații contraspionajului horthyst despre unii tovarăși.

Pe baza celor de mai sus, nu se încadrează în prevederile decretului 117/1956, astfel Colegiul de Partid, în ședința din 9 iunie 1961, hotărăște și supune spre aprobare Secretariatului Comitetului Regional de Partid: respingerea cererii de primire în evidența foștilor luptători antifasciști.

Președinte: J. Barátosi

Secretariatul Comitetului Regional de Partid în ședința din 3 iulie 1961 aprobă această hotărâre. Prim-secretar: V. Vaida.

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 57/1961, f.169-170)

243

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj
Colegiul de Partid

REFERAT

Bergner Zoltán: Exclus din partid ca fost exploatator. Născut la 15 oct. 1895 în orașul Cluj. Ocupația: contabil la OCL Cluj. Domiciliat în Cluj, str. Pușkin nr. 3.

Numitul s-a adresat cu un memoriu Comitetului Regional PMR Cluj, prin care cere primirea sa în evidența foștilor luptători antifasciști pe baza activității depuse în mișcarea muncitorească din ilegalitate. Colegiul de partid a examinat cazul și a stabilit următoarele:

Bergner Zoltán, din anul 1924 și până în anul 1947, a fost fabricant în Cluj, având de la 40 până la 280 muncitori care lucrau în fabrica lui. În această perioadă, față de muncitori a avut o atitudine proastă, din care cauză muncitorii din fabrica

unde era proprietar au organizat diferite acțiuni revendicative, astfel în 1929 muncitorii au organizat o grevă cu scopul de a împiedica acțiunea de scădere a salariilor. Greva după câteva săptămâni a eșuat.

Bergner Zoltán, în anul 1931, prin dr. Kohn Hillel, a început să cotizeze și să sprijine din punct de vedere financiar partidul. În timp ce era asociat la o litografie, a dat sprijin partidului pentru procurarea de hârtie la preț mai redus și la alte materiale necesare multiplicării. De asemenea, a contribuit cu bani și în timpul războiului.

În primăvara anului 1944, cu ocazia deportării populației evreiești din Cluj, cu ajutorul lui Balázs Andrei, conducătorul ghetoului din Cluj, împreună cu toată familia lui, au fost trecuți pe lista „Grupului Palestinian”, ajungând în felul acesta în Elveția.

În august 1945 s-a reîntors în țară și a redeschis fabrica, lucrând în cele 2 întreprinderi cu câte 50-60 muncitori. În toamna anului 1947, întreprinderea a fost dată cooperativei „Victoria”, în schimbul unei chirii lunare. În anul 1945 s-a strecurat în partid, iar în 1949 subcomisia de verificare nr. 22 Cluj, pentru faptul că a fost exploatator și a avut comportare proastă față de muncitori, l-a exclus din partid, excludere ce a fost menținută și de Comisia Controlului de Partid.

În concluzie, Bergner Zoltán, deși a contribuit cu sume pentru partid, însă ținând cont că a fost fabricant, exploatând munca a peste 280 muncitori, față de care a avut comportare proastă, considerăm că nu se încadrează în prevederile decretului 117 din 1956, astfel Colegiul de partid, în ședința din august 1961, hotărăște și supune spre aprobare Secretariatului Comitetului Regional de Partid respingerea cererii de primire în evidența foștilor luptători antifasciști a lui Bergner Zoltán.

Președinte: J. Barátosi

Secretariatul Comitetului Regional de Partid în ședința din 8 august 1961 aprobă această hotărâre. Prim-secretar: V. Vaida

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 58/1961, f.23)

[6 septembrie 1961]

Cazul medicului Dortheimer

Doctorul Dortheimer, specialist ortopedist la Spitalul Ilie Pintilie din șoseaua Pantelimon, divorțează acum 5-6 ani de soția sa, evreică de origine, însurându-se cu Pușa Niculescu, dansatoare la Opera Română.

În anul 1960, doctorul Dortheimer depune actele de emigrare în Israel, fără ca aceasta să-i atragă automat și concedierea din servicii. În luna martie 1961, el primește de la Miliție înștiințarea de pregătire a actelor în vederea eliberării pașaportului de plecare.

Dortheimer și soția sa demisionează din serviciile lor, desfac și vând toate lucrurile din casă și în momentul când se prezintă la Miliție pentru ridicarea pașapoartelor, i se face cunoscut că plecarea lui din țară este condiționată de plata

sumeii de 70.000 lei, valoarea sumelor cheltuite de RPR pentru pregătirea profesională a soției sale, Pușa Niculescu, în URSS.

Toate eforturile și demersurile întreprinse pentru colectarea sumei respective, rămânând infructuoase, Dortheimer a fost nevoit să renunțe la plecare, depunând la Miliție o declarație expresă. În schimb, el a fost reprimat în același spital și post, iar soția lui la Operă.

Doctorul Dortheimer susține că tot necazul său se datorește fostei sale soții și a unor membri comuniști de la Comunitatea Israelită.

(Open Society Archives, Budapest, Box 201, Item No. 2811/61)

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj

REFERAT

Mendel Alexandru: Membru de partid din 1947. Născut la 5 oct. 1906 în comuna Chinteni, reg. Cluj. Profesia de bază: croitor. În prezent este pensionar de invaliditate gr. III, având 350 lei lunar. Lucrează ca responsabil de secție la Cooperativa „Munca invalizilor”. Domiciliază în Cluj, str. Karl Marx nr. 13.

Secretariatul Comitetului Regional de Partid Cluj, în ședința sa din 21 martie 1960 a hotărât scoaterea sa din evidența foștilor luptători antifasciști, întrucât a avut o activitate redusă în mișcarea muncitorească ilegală. Numitul s-a adresat cu un memoriu Comitetului Regional de Partid, în care contestă hotărârea luată și susține că între anii 1932-1940 a participat la diferite activități ilegale și a sprijinit materialicește mișcarea muncitorească. Colegiul de Partid, cercetând cazul de mai sus, a stabilit următoarele:

Mendel Alexandru din 1920 a învățat meseria de croitor la un patron din Turda, iar după calificarea sa în profesie a lucrat în aceeași localitate, iar în 1931 s-a stabilit la București și a muncit în mai multe ateliere de croitorie. În 1932 a făcut cunoștință cu unii tovarăși care activau în mișcarea muncitorească ilegală, astfel a fost și el atras la diferite activități. Între anii 1932-1936 a găzduit în locuința sa pe unii tovarăși ilegaliști, au fost depozitate la el în casă materiale de propagandă ilegală și a contribuit la ajutorarea deținuților politici antifasciști.

La locuința sa a fost organizat un seminar marxist condus de dr. Hirsch Dok, la care a participat și dânsul. Aceste activități sunt confirmate de Schweiger Eugen, Ghitea Gheorghe, Deák Tullius, m[embri] d[e] p[artid], Chiorean Nicolae și Béluska Elvira. A fost folosit ca curier de către Schultzberger Vilma, aducând o dată corespondență ilegală la Cluj.

În perioada 1936-1940 a continuat să găzduiască în câteva rânduri în locuința sa tovarăși ilegaliști. S-au organizat la el întruniri tovarășești, cu care ocazie s-au valorificat obiectele confecționate de deținuții politici, iar sumele realizate au fost destinate ajutorării acestora, ceea ce este confirmat de Najovici Reghina, Wagner David, Ghitea Gheorghe. În 1940, făcându-i-se percheziție domiciliară, a fost arestat și reținut la poliție timp de 5 zile, după care, din lipsă de dovezi, a fost pus în libertate.

După Dictatul de la Viena a venit la Cluj, unde se găsea familia sa. A fost dus într-un lagăr de refugiați în comuna Florești, de unde, după câteva săptămâni, a dezertat și în luna mai 1941 a trecut frontiera în mod clandestin în URSS, împreună cu familia. Pentru trecerea frontierei a fost dus în lagăr, apoi a muncit în profesie la un atelier de confecție ca responsabil cu producția, evidențiindu-se în muncă. În această perioadă a făcut parte din Asociația Antifascistă.

În 1947 a fost repatriat și s-a stabilit în Cluj. Tot în același an a fost primit în partid, de la care dată a depus o activitate bună. În 1947 a lucrat la Cooperativa „Unirea”, până la naționalizare, când a fost comasat atelierul și a trecut la cooperativa „Victoria”, unde a fost șeful producției, iar din 1951-1956 a muncit ca referent tehnic în cadrul Ministerului Industriei Ușoare. Din 1956 a fost șef de secție la Întreprinderea „Varga Katalin” din Cluj, până la 1 decembrie 1959, când a fost pensionat din cauză de invaliditate, cu o pensie de 350 lei lunar. Din ianuarie a.c. lucrează ca șef de secție la Cooperativa „Munca Invalizilor” din Cluj.

În concluzie: Mendel Alexandru din 1932 și până în 1940 a sprijinit mișcarea muncitorească ilegală, în locuința sa a găzduit pe unii tovarăși și s-au depozitat materiale ilegale. Între anii 1941-1947 a fost în URSS, unde a lucrat ca croitor, evidențiindu-se în muncă, iar după repatrierea sa, în 1947, s-a încadrat în partid, depunând o activitate satisfăcătoare.

Astfel, considerăm că acest caz se încadrează în prevederile Decretului 117/1956, pe baza căruia Colegiul de Partid, în ședința din 4 septembrie 1961, a hotărât să propună Secretariatului Comitetului Regional de Partid să revină asupra hotărârii din 21 martie 1960 și să-l mențină pe Mendel Alexandru în evidența foștilor luptători antifasciști.

Președinte: J. Barátosi

Secretariatul Comitetului Regional de Partid Cluj, în ședința sa din 25 sept. 1961, luând în discuție referatul prezentat de Colegiul de Partid, a aprobat hotărârea de mai sus. Secretar: [indescifrabil]

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 58/1961, f.95-96)

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj
Colegiul de Partid

REFERAT

Mihai David: Membru de partid din 1945. Născut la 6 august 1901 în Cluj. Profesia de bază: lăcătuș mecanic. Domiciliat în Cluj, str. Paul Ehrlich nr. 2.

Secretariatul Comitetului Regional de Partid Cluj, în ședința din 10 octombrie 1960, a hotărât scoaterea din evidența foștilor luptători antifasciști și retragerea pensiei AFDA pe baza următoarelor motive:

Mihai David a avut activitate în mișcarea muncitorească ilegală numai până în anul 1935, când cu ocazia unei arestări și-a luat angajamentul în fața Siguranței,

dând în acest scop o declarație, că nu va mai activa în mișcarea muncitorească ilegală și că va părăsi orașul Cluj, ceea ce a și respectat.

La 6 decembrie 1960 s-a adresat cu un memoriu Comitetului Regional PMR Cluj, prin care contestă motivele pentru care a fost scos din evidență și retrasă pensia AFDA. Colegiul de Partid, din însărcinarea Secretariatului Comitetului Regional de Partid, a recercetat cazul și a stabilit următoarele:

Mihai David în anul 1926 a devenit membru în sindicatul unitar din fabrica „Dermata” Cluj, iar după un scurt timp a fost ales bărbat de încredere pe o secție. În anul 1929 a participat ca delegat la Congresul sindicatelor de la Timișoara. Între anii 1930-1934 a depus activitate pe linie sindicală. În anul 1932, cu ocazia unei greve, tov. Mihai David a făcut parte din comisia de tratative cu patronii. Tot între anii 1930-1934, timp de un an, prin unii tovarăși care erau membri de partid, a primit ca sarcină să colecteze bani pentru „Ajutorul Roșu”, la care a contribuit și el personal cu sume de bani. Tot în această perioadă, în unele cazuri, locuința sa a fost folosită de tovarăși pentru ținerea unor ședințe ilegale.

În anul 1935, cu ocazia concedierii din uzină a unor muncitori, tovarășul Mihai David, fiind bărbat de încredere, a hotărât împreună cu muncitorii să intre în grevă, însă greva nu a reușit. Mihai David nevrând să reia lucrul, a fost concediat din uzină și arestat de Siguranță. La Siguranță, Mihai David a dat o declarație în care și-a luat angajamentul față de Siguranță că nu va mai activa în mișcarea muncitorească ilegală și va întrerupe orice legături cu tovarășii ilegaliști și că în acest scop va părăsi orașul, ceea ce a și respectat. În anul 1935 a părăsit orașul Cluj plecând la București, unde a muncit timp de 2 ani ocazional, în 1937 a fost primit la fabrica „Talpa”, lucrând în meserie, însă după câteva luni a fost concediat din motive rasiale, apoi a lucrat în continuare la munci ocazionale până în 1939, când a fost angajat la atelierele penitenciarului din Aiud, unde a lucrat până în 1940. În anul 1940, după Dictatul de la Viena, s-a reîntors la Cluj. Aici a lucrat împreună cu cumnatul său într-un atelier unde confecționau scule pentru un inginer. În perioada cât a lucrat la București, Brașov și Aiud nu a avut nici o legătură cu mișcarea muncitorească revoluționară.

După Dictatul de la Viena s-a reîntors la Cluj și a lucrat la munci ocazionale. În anul 1941 a fost arestat de contraspionajul horthyst și internat în lagărul de la Someșeni, de unde după 7 zile a fost eliberat, stabilindu-se că nu a avut legături cu mișcarea revoluționară.

Tovarășul Mihai David, în completarea dată în ziua de 25 iulie 1960, pentru perioada 1940-1944, a arătat că activitatea avută în mișcarea revoluționară este cunoscută de tovarășii Cziment Herman, Rozemberg Iolanda, König Iosif și Király Iosif. După ce i s-a arătat că cei vizați nu confirmă cele arătate de el la data de 20 noiembrie 1960, face o altă completare, în care arată că din 1940-1944 a avut legătură cu mișcarea și că a organizat colectarea de bani pentru „Ajutorul Roșu” în atelierul în care a lucrat și că acești bani îi dădea lui Grünbaum Eugen. Mai arată că a contribuit cu alimente și la pregătirea pachetelor pentru deținuții politici, împreună cu un colectiv din care făceau parte tovarășii Rácz Ștefan, Farkas Eugen, Szepesi György și Németh István.

Din declarațiile tovarășilor reiese că în perioada 1940-1944 frecventau locuința lui Grünbaum, unde se întâlneau și cu tov. Mihai David, acolo ascultau radio, comentau evenimentele, jucau cărți etc. Se arată că aveau sarcină să colecteze bani pentru ajutorarea familiilor celor închiși, pe care unii îi dădeau lui Grünfeld și alții la legăturile lor, dar nici unul nu știe concret și nu a văzut ca Mihai să fi activat în

această direcție. Tovarășul Mihai în mod nepartinic afirmă lucruri care nu corespund adevărului, așa de exemplu arată că banii colectați de el în mai multe rânduri i-a trimis prin Rozemberg Iolanda la Grünbaum, ceea ce respectiva declară categoric că nu a primit bani de la Mihai niciodată și nu i-a dus nimănui. Așa afirmă că în toată perioada 1941-1944 a ajutat materialicește pe tovarășul Kozma Carol, ceea ce tovarășul Kozma arată că sunt afirmații care nu corespund adevărului.

În anul 1944 a fost deportat în lagărul Dachau, apoi Buchenwald și Bachum. Acolo a avut purtare bună și a făcut parte din colectivul de rezistență. În 1945 s-a reîntors în țară și a lucrat mai departe la „Dermata”. Tot în acest an a fost primit în partid, având mai multe sarcini pe linie sindicală și profesională.

În concluzie, tov. Mihai David a activat în mișcarea muncitorească pe linie sindicală până în 1935. În acest timp a fost folosit de unii tovarăși și pentru colectarea de bani pentru „Ajutorul Roșu”. În 1935, fiind arestat, din lașitate și-a luat în scris angajament în fața Siguranței că renunță la activitatea lui și părăsește orașul Cluj, pe care l-a și respectat, de la care dată nu a avut nici o activitate în mișcarea revoluționară din ilegalitate. Este un om lăudăros și nesincer, încercând să-și atribuie în perioada 1940-1944 merite ce nu-i aparțin și să afirme lucruri neadevărate.

Pe baza celor arătate mai sus, cazul lui nu se încadrează în prevederile decretului 292 din 1959, astfel Colegiul de Partid, în ședința din 1 august 1961, hotărăște și supune spre aprobare Secretariatului Comitetului Regional de Partid respingerea contestației lui Mihai David și menținerea hotărârii de scoatere din evidență și retragerea pensiei.

Președinte: J. Barátosi

Secretariatul Comitetului Regional de Partid, în ședința din 5.II.1962, aprobă această hotărâre. Prim-secretar: V. Vaida.

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 58/1961, f.61-62)

247

A Magyar Népköztársaság Követsége
Legation of the Hungarian People's Republic

Tel Aviv, 1962. február 9.

Kedves Szarka Elvtárs!

Ebben a levélben csak egy kérdéstről írok. Az itt közölt értesülésemet – természeténél fogva – nem akartam a szokásos jelentések formájában leírni, mert nem hiszem, hogy helyes lenne, ha az esetleg kézről kézre forogna.

Teljesen rád bízom, hogy az alább közöltekről kiket tájékoztatsz.

Tegnap hosszabban beszélgettem az itteni román követség ideiglenes vezetőjével, hogy megbízható és friss anyagot gyűjtsek a „Szocialista országok és Izrael” című jelentésemhez. E beszélgetés közben ez az elvtárs igen bizalmasan elmondta:

Az izraeli politikai pártok saját embereik útján igen aktív szervezőmunkát fejtenek ki Romániában. Különösen igen aktív az a Mapám párt, amely jelenleg nem vesz részt az izraeli kormányban. Ennek a pártnak Romániában jelenleg több ezer

aktív tagja van. Az elvtárs szerint várható, hogy a közeljövőben lecsapnak rájuk a román szervek.

Ennyi az értesülés. Ennek alapján konkrétan felvetődik a kérdés: Vajon mit tesznek nálunk? Érdemes lenne a mi szerveinknek is utánanézni.

Az értesülést kérem úgy kezelni, hogy a román elvtárs igen bizalmasan mondta el nekem.

Elvtársi üdvözlettel,
Nyerki Gyula

[TRADUCERE]

Consulatul Republicii Populare Ungaria
Legation of the Hungarian People's Republic

Tel Aviv, 9 februarie 1962

Stimate Tovarășe Szarka!

În această scrisoare mă voi referi doar la un aspect. Nu doream să îmi expun informațiile sub forma unor rapoarte obișnuite – dată fiind natura lor –, deoarece nu consider că este indicat ca ele să circule în mai multe mâini. Las la latitudinea dumitale decizia referitoare la persoanele cărora le vei aduce la cunoștință cele de mai jos.

Ieri am avut o discuție mai îndelungată cu șeful interimar al ambasadei române de aici, ca să adun materiale de încredere proaspete pentru raportul meu intitulat „Țările socialiste și Israelul”. În timpul acestei conversații tovarășul mi-a spus următoarele:

Partidele politice din Israel, prin intermediul oamenilor lor, depun o activitate foarte intensă de organizare în România. Partidul Mapam[1] este deosebit de activ în această privință; el nu face parte din guvernul Israelului în acest moment. Acest partid are în prezent mai multe mii de membri activi în România. După spusele tovarășului, este de așteptat ca organele românești să descindă asupra lor în viitorul apropiat.

Acestea sunt informațiile. Pe baza lor se pune întrebarea: ce se întâmplă oare la noi? Poate ar merita ca și organele noastre să cerceteze.

Vă rog să tratați informația ca fiind transmisă foarte confidențial de tovarășul român.

Cu salutări tovarășești
Gyula Nyerki

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-J-Rom-16/j-0021/1962)

[1] „Mapam”, Uniunea Muncitorilor din Israel (Mifleget Poa'alei Hamenhedet) fusese întemeiată în 1948 prin fuziunea mișcării „Hașomer Hațair” cu Partidul „Ahdut Haavoda”, la care s-a alipit și gruparea muncitorească „Poa'alei Zionsmal”. A fost un partid sionist-socialist, care milita pentru venirea evreilor de pretutindeni în Israel și edificarea unui stat socialist. Între 1955-1961 fusese la guvernare în cadrul unei coaliții, unde deținea două portofolii (sănătatea și dezvoltarea).

Direcția Miliției Regiunii Cluj
 Serv. Cercet. Penale
 Plut. de miliție: Nemeș Ștefan

REFERAT din 23.II.1962

Către Direcția Miliției Regiunii Cluj
 Cabinet

Raportez că la data de 23 octombrie 1961, cu aprobarea Comitetului Raional de partid Năsăud, respectiv al tov. prim-secretar, a fost cercetat de noi numitul Löbl Abraham din Năsăud, str. Poștei nr. 7, membru PMR, asupra căruia s-a găsit că deținea ilegal un număr de 61 (șasezeci și una) buc. monezi de aur de diferite emisiuni, ascunse la domiciliul său sub podeaua grajdului. Aceste monezi de aur au fost ridicate de noi în vederea confiscării, după care au fost predate la BRPR [Banca Republicii Populare Române].

În cauză s-a pornit proces penal la data de 23 oct. 1961 de către Serviciul Economic, respectiv de tov. lt. de mil. Titișan Augustin, fiind înregistrat la Ev. Operativă sub nr. 322/1961.

Făcându-se informare despre aceasta la Comitetul Raional de partid Năsăud, tov. prim-secretar a fost de acord cu cercetarea și confiscarea celor 61 buc. monezi de aur, însă nu este de acord ca numitul Löbl Abraham să fie trimis în judecată, pe motiv că este un membru de partid bun și ilegalist, la fel și soția acestuia este membră în Comitetul Raional de partid Năsăud.

Față de cele arătate mai sus, solicit a se aproba soluționarea dosarului respectiv, prin încetarea procesului penal, conform art. 1 din Codul Penal.

Plut. de miliție
 Nemeș Ștefan

[ANEXĂ]

Direcția Miliției Regiunii Cluj
 Serv. Cercet. Penale
 Nr. 124.364 din 8.III.1962

Către Comitetul Regional PMR Cluj

La 23 oct. 1961 a fost cercetat de către Miliția Regiunii Cluj, înv. Löbl Abraham, din orașul Năsăud, str. Poștei nr. 7, cu care ocazie s-a găsit la domiciliul său un număr de 61 monezi de aur de diferite emisiuni, pe care le-a deținut în mod ilegal până la data ridicării lor de către organele de miliție. Monezile respective au fost predate BRPR Cluj.

Fapta numitului Löbl Abraham, de deținere a celor 61 monezi de aur, constituie infracțiunea de nerespectarea obligațiilor legale privind predarea, cedarea sau declararea mijloacelor de plată străină, a metalelor prețioase sau pietrelor prețioa-

se, ori efectuarea de operații cu acestea în alte condiții decât cele prevăzute de lege, faptă prevăzută și pedepsită de art. 268/28 lit. a CP.

Cercetarea susnumitului s-a făcut cu informarea Comit. Raional de partid Năsăud. După terminarea cercetărilor s-a informat prin miliția rai. Năsăud din nou Comitetul Raional de partid în vederea aprobării trimiterii acestuia în instanță, deoarece numitul Löbl Abraham fiind membru de partid. Cu care ocazie ni s-a comunicat că nu se aprobă trimiterea acestuia în judecată.

Având în vedere faptul că numitul Löbl Abraham a săvârșit infracțiunea mai sus arătată, de deținere a 61 monezi de aur, a cărei sancțiune este prevăzută de 1-6 ani înc[hisoare], și faptul că Comit. Raional Năsăud nu a aprobat trimiterea lui în instanță, rugăm a dispune.

Șeful direcției Mil. Reg. Cluj.
Col. de mil. Hutira Iosif

(Arh.St.Cluj, Inspectoratul de Miliție Cluj, dos. 21/1963, f.43-44)

249

[mai 1962]

Situația evreilor din R.P. Română

Situația emigrației

Față de aproape 500.000 evrei câți locuiau pe actualul teritoriu al RPR-ului înainte de război, recensământul din 2 februarie 1956 menționează existența a 145.000 evrei, din care 1/3 în București. La data recensământului, numărul evreilor era în realitate mult mai mare, deoarece unii dintre ei se declaraseră români, iar alții au fost trecuți ca atare de către recenzori, fără a mai fi întrebați. Așa încât, în momentul reluării emigrației, în toamna anului 1958, numărul real al evreilor nu putea fi în nici un caz inferior cifrei de 220-225.000, dintre care 80.000 în București. Pronosticurile guvernului, în ce privește cererile de emigrare, au fost considerabil depășite, circa 120-140.000 evrei depunând actele pentru plecare. Mai sconta ca deponenți doar pe evreii bătrâni ce doreau să plece la copii sau la locurile sfinte și, în general, elementele burgheze. Realitatea a fost cu totul alta, deoarece au depus cereri de plecare circa 70% din intelectuali și 80% din tineret. Au depus actele aproape în întregime muncitorii și meseriașii evrei, precum și numeroase personalități, cadre de conducere din cultura și economia țării, mulți membri de partid și din UTM.

Nu s-a dat nici o motivare oficială reluării emigrației și nici a opririlor ulterioare. Se spune că emigrarea s-ar face pe baza unui acord între RPR și Israel, potrivit căruia se permite plecarea unui anumit număr de evrei în schimbul unor importante sume de bani. Se zice de asemenea că drept compensație pentru emigrare, guvernul din RPR ar obține înlesniri în plata despăgubirilor pentru societățile occidentale naționalizate, ale căror acțiuni se găsesc în parte în mâinile unor financiari și industriași evrei din USA.

Aceste masive cereri de plecare au contribuit la intensificarea antisemitismului oficial și neoficial, deși nu se poate spune că autoritățile din RPR nu au provo-

cat ele însele creșterea numărului de deponenți prin atitudinea lor antisemită. În perioada ce a precedat reluarea emigrării, au fost îndepărtați din funcțiile lor o serie de evrei ce ocupau posturi importante, în cadrul unei acțiuni mai generale de românizare a cadrelor de bază, acțiune dusă de câțiva ani. Din acest motiv au făcut cerere de plecare directori și alți funcționari superiori de ministere, medici, ingineri, profesori etc.; de asemeni un mare număr de rabini.

Viața religioasă

În majoritatea lor, sinagogile sunt deschise și slujbele se fac regulat. Crește însă mereu numărul sinagogilor ce se închid, din cauza plecărilor. Celor ce pleacă nu li se permite să ia cu ei obiectele de cult, suluri sau cărți sfinte. Acestea sunt îngmădite într-o magazie a Sfatului Popular, ca eventual să fie preluate în viitor de către muzee. Limba ebraică este interzisă, se permite numai idișul, însă școala în limba idiș a fost închisă. Apare o singură gazetă în idiș, în câteva sute de exemplare, complet necunoscută maselor; de asemenea, unele cărți ce nu le citește nimeni. Nu este permisă învățarea limbii ebraice nici în particular, iar profesorii respectivi sunt arestați pentru propagandă sionistă. Salariații evrei nu obțin concediu în zilele de sărbători evreiești. În toată țara au fost naționalizate o serie de instituții evreiești, cum ar fi spitale, dispensare, băi rituale, azile de bătrâni, orfelinate, școli și teatre. Nu există restaurante cașer, dar în anumite măcelării se vinde carne cașer. Din lipsă de rabini, populația unor orașele este nevoită să caute la mari depărtări clericii necesari satisfacerii nevoilor lor religioase. Nu există magazine pentru vinderea obiectelor de cult sau cărților religioase.

Unii rabini au fost arestați pentru atitudine sionistă. Elementele cele mai de valoare din punct de vedere religios au părăsit țara ori se află în închisori. Atât rabinul [Moses] Rosen, cât și ceilalți câțiva rabini cu rol conducător provin din micul cler, nu au cultură iudaică temeinică și nu se bucură de nici un prestigiu în rândurile populației evreiești. Ca și slujitorii celorlalte culte, în predicile ce le fac, rabini cer populației să urmeze orbește politica partidului și a guvernului.

Organizațiile evreiești

În prezent, în RPR nu există nici un partid sau organizație politică evreiască, nici o organizație culturală, sportivă sau de altă natură. Federația Comunităților Evreiești din RPR, condusă până acum un an de președintele Bacal, a rămas fără conducător de la moartea acestuia[1]. Comunitățile se ocupă de distribuirea azimelor, locurilor în cimitir și altele de acest fel. Trebuie notat că numărul evreilor lipsiți de mijloace, care solicită azime sau locuri în cimitire este foarte mare și crește mereu, ceea ce dovedește pauperizarea maselor evreiești din RPR.

Singurele instituții culturale în limba idiș, teatrele evreiești din București și Iași, sunt practic în lichidare, și aceasta din două motive: 1) din pricina programului comunist la maximum, uneori antisionist, spectatorii nu vin la teatru; 2) majoritatea actorilor buni au emigrat sau sunt pe cale să emigreze.

Populația evreiască din RPR, care în trecut era reprezentată în diverse organizații internaționale religioase, sioniste etc, în prezent nu are voie să aibă nici un fel de legături internaționale. În momentul de față, în Marea Adunare Națională, populația evreiască are ca singur reprezentant pe compromisul șef-rabin Rosen. Se constată de altfel că numărul deputaților de origine evreiască din Marea Adunare și din Sfaturile Populare s-a redus foarte mult și numărul lor tinde să se micșoreze și mai mult.

Persecutarea sioniștilor

După desființarea organizațiilor sioniste, în 1948-49, cea mai mare parte a sioniștilor importanți au fost trimiși pe mulți ani în închisoare, uneori fără judecată. O parte din ei au fost sălbatic torturați, ca de exemplu Mark Abir, 25 ani, conducător al organizațiilor de tineret, decedat la Paris în urma bătăilor primite. Mulți sioniști erau arestați din nou după ce fuseseră eliberați, crunt bătuti și apoi lăsați să plece. Scopul torturilor era să-i facă a mărturisi legăturile lor cu Occidentul; mulți dintre ei erau condamnați sub acuzarea de „spioni și agenți ai imperialiștilor”. În ultima vreme, o parte din fruntașii sioniști au fost cumpărați cu bani grei de Agenția Evreiască și se află în Israel. Chiar și simplii sioniști, ce militaseră numai în copilărie pentru sionism, erau arestați. S-a căutat să se discrediteze sionismul cu ajutorul unei campanii de presă ce arată că în timpul ocupației hitleriste din Ungaria și România sioniștii au vândut nemților populația evreiască.

În concluzie, trebuie subliniat că astăzi antisemitismul se manifestă oficial în RPR și aceasta determină încă mai mult populația evreiască să plece cu orice chip din RPR, unde nu mai poate duce o viață normală.

(Open Society Archives, Budapest, Box 194, Item No. 1651/62)

[1] Vezi „România liberă”, 10 ianuarie 1961.

[decembrie 1962]

Un proces în RPR

În primăvara anului 1961, justiția militară din RPR a avut de judecat un mare proces în RPR, pus în scenă pentru a justifica eliminarea evreilor din Ministerul Comerțului Exterior.

Pretextul acestui proces a fost găsit în încheierea de către firma „Prodexport” a unui contract cu Italia, pentru a livra acestei țări anumite cantități de carne la prețul mondial. Contractul a fost încheiat în 1956 și era prelungit în fiecare an, el funcționând normal până în anul 1959, când s-a hotărât începerea campaniei de eliminare a evreilor din comerțul exterior. În acest scop, mai mulți funcționari de la „Prodexport” și Ministerul Comerțului Exterior, toți evrei, au fost acuzați de a fi favorizat clientul italian la fixarea prețurilor, contra unui pretins comision ce urma să fie depus pe numele lor în străinătate. Au fost imediat arestați doamna Vrânceanu de la Comerțul Exterior, Micu Suzin și Schwartz de la „Prodexport” (toți evrei), și pe baza acestei acuzații s-a pornit întregul proces în care au fost implicați următorii: doamna Milea Vulih, cetățeană sovietică, fosta directoare generală a exportului din Ministerul Comerțului Exterior; Pavel Donath, membru de partid din ilegalitate, directorul „Prodexport”-ului; Szendes, director adjunct la „Prodexport”, ce semnase contractul cu Italia în lipsa lui Donath, ce se găsea atunci în misiune în URSS; Rosinger, membru de partid, director la „Romano-Export”, implicat numai pentru ca societatea să primească compensații sub formă de mărfuri diverse din Italia contra exportului de carne; fostul consilier economic al RPR-ului la Roma, de al cărui nume nu-și amintește sursa; Rado, membru de partid,

consilier la „Romano-Export”; Edelstein, fost director la „Agro-Export”; soțul lui Milea Vulih, numit Marux, ce lucra la Institutul Chimico-Farmaceutic, și care nu avea nici o legătură cu acest proces; o doamnă Rusu, acuzată de trafic de devize, pe baza unei corespondențe cu străinătatea, în care ar fi cerut să se facă diverse operațiuni de schimb. Toți aceștia, cu excepția doamnei Rusu, erau evrei.

Procesul s-a desfășurat fără accesul publicului și nu a durat decât o singură ședință, la sfârșitul căreia s-au pronunțat 3 sentințe capitale pentru Donath, doamna Vulih și consilierul economic de la Roma. Doamna Rusu și Marcus au fost condamnați la câte 8 ani închisoare, iar Schwartz, doamna Vrânceanu, Micu Suzin, Szendes au primit pedepse mari, de la 20 ani în sus. Ancheta a durat peste 18 luni, în care timp toți acuzații erau închiși în așteptarea deciziei Biroului Politic, dacă să se facă sau nu un proces. O parte din ei, și anume Rosinger, Rado și Edelstein, ce nu au putut fi implicați în acest proces, mai sunt încă arestați și așteaptă să se hotărască asupra soartei lor.

De formă s-a judecat un apel, tot secret, în cursul căruia pedepsele capitale au fost transformate în muncă silnică pe viață, iar celelalte sentințe au fost menținute.

Ziarele nu au făcut nici o mențiune despre acest proces, dar la terminarea lui au fost convocați la Comerțul Exterior toți membrii de partid din acest minister la o ședință prezidată chiar de Gogu Rădulescu. În cursul acestei ședințe s-a prelucrat problema fundamentală a acestui proces, și anume că funcționarii evrei din posturile de conducere (sau răspundere) din comerțul exterior (minister sau societăți) au comis abuzuri și au sustras devize din avutul țării, defăimând țara în străinătate.

În urma acestui proces s-a luat hotărârea să se scoată toți evreii din comerțul exterior, indiferent de posturile mari sau mici ce le ocupau. Acesta era de altfel și scopul procesului, iar respectiva hotărâre a fost pusă în aplicare integral.

(Open Society Archives, Budapest, Box 194, Item No. 1006/63)

[27 iulie 1963]

Acte necesare cetățenilor care pleacă

Cetățenii care fac cerere de plecare în străinătate în mod definitiv, primesc ca răspuns 2 feluri de formulare, trase la șapilograf și care nu sunt completate cu cerneală, decât cu numele și adresa cetățeanului. Răspunsul negativ nu se referă decât la cererea nr...., fără să se spună despre ce e vorba, ca acum 2 ani, și care cerere nu a fost aprobată. În cazul unui răspuns afirmativ, atunci pe adresă sunt trecute actele care trebuie aduse pentru completarea definitivă a dosarului, înainte de emiterea pașaportului. Aceste acte sunt:

1) Buletinul de identitate în original.

2) Certificatele de stare civilă în original și câte o copie legalizată la Notariatul de Stat (naștere, căsătorie, divorț etc). Pentru fiecare cerere de legalizare la Notariatul de Stat se achită timbre de 156 de lei și se emit câte 3 exemplare de copii, din care una merge la dosarul de la Miliție, una la cererea de renunțare la cetățenia românească și alta la secția Financiară a Capitalei, care și pe această cale este anunțată că îi pleacă un contribuabil.

3) Consimțământul soțului sau reciproc al soției, chiar dacă pleacă împreună. Deci alți 156 de lei.

4) Adeverința de la fisc. Pentru a se obține adeverința de la fisc, este nevoie să se completeze un dosar cu următoarele acte: dovada de la unitatea unde a muncit că nu are nici o datorie și că i s-a făcut lichidarea sau dovada de la secția de miliție că în ultimii 5 ani nu a avut slujbă. Orice slujbă să fi avut în acest timp, trebuie să aducă de acolo că a făcut lichidarea și că nu datorează nimic la Casă, Bibliotecă, OCL, Confecție, OCL Tehnometal, CAR (Casa de Ajutor Reciproc). Apoi mai este nevoie de un certificat de la un notar public că soția sa este casnică, în cazul în care nu muncește. Și aici alți 156 de lei. Dovada de la OCL că nu are datorii pentru fiecare membru care pleacă. La fel de la OCL Tehnometal. O altă dovadă de la IAL, că are chiria achitată la zi, inclusiv cu trei luni înainte pentru fiecare membru al familiei care pleacă. Pentru a obține însă adeverința de la IAL, este nevoie de următoarele: câte o cerere la toate cele 6 sectoare ale IAL București, de la care primește dovezi că nu are nici o datorie. Pe lângă aceste adeverințe, pentru a putea obține dovada de liber de la fisc, mai este nevoie și de câte o adeverință de la școala unde învață eventual copiii și în care să se arate că aceștia nu au imputații, rest de taxe benevole, de întreținere etc. Și în ultimul act este certificatul de căsătorie legalizat de notar.

5) Adeverință de la radio. Cerere din partea fiecărui membru de familie, timbrată cu câte 3 lei. La cerere se adaugă și autorizația veche, actul cu care se dovedește că aparatul s-a vândut și autorizația de funcționare pentru noul posesor al aparatului, care plătește taxa de înscriere, plus abonamentul trimestrial.

6) Adeverința de la telefon. La fel ca la radio. Dacă are telefon, abonatul este obligat să scoată aparatul și să-l predea la biroul de telefoane și inclusiv dovada că a plătit abonamentul cu o lună înainte. Pe lângă aceasta, este nevoie ca un coleg de birou sau vecin de casă, să-l însoțească pe acel care pleacă și să dea declarație la „Telefoane”, că își ia răspunderea să plătească orice datorii s-ar ivi după aceea. De multe ori, este foarte greu de găsit aceasta, deoarece fiecare se teme și este nevoie să-i dai un 2-300 de lei drept garanție de risc viitor.

7) Dovada de predare a locuinței în bună stare. Toți membrii familiei fac cereri și le prezintă la sector. Șeful sectorului, asistat de alți 2 funcționari vin la fața locului și constată: dacă toate geamurile sunt complete și nu au crăpături, dacă pereții sunt perfect zugrăviți de cel mult o săptămână și ușile vopsite, parchetul și dușumeaua în perfectă stare; dependențele, baia, chiar dacă sunt comune ca și bucătăria, trebuie reparate ca noi, de către cel care pleacă. Pretențiile acestui control sunt extraordinare și deseori te pune să vopsești sau să repari de mai multe ori. Soluția este ca întreaga lucrare să o faci cu meseriași recomandați de șeful de sector, care îi dau și lui ceva, dar al căror preț este mai scump. Șeful sectorului după ce verifică, face un raport pe care îl contrasemnează și ceilalți membri ai comisiei. Urmează verificarea șefului de Raion, a inginerului șef de la Raion și numai după aceea se obține liberul. Fiecăruia care vine i se dă și un mic dar din obiectele pe care cetățeanul le are spre desfacere. Aprobarea de liber este semnată de vicepreședintele Sfatului Popular Regional.

8) Pentru cetățenii români de la 14 ani în sus este nevoie de câte o cerere de renunțare la cetățenia română, care costă de asemenea 156 de lei și la această declarație este nevoie de o serie de acte după care respectivul trebuie să fugă.

Cu această ocazie, fiecare solicitant este obligat să depună la Sfatul Popular al Capitalei suma de 1000 de lei, la contul 1372103 de la CEC, ca o donație a celui care pleacă (de la 14 ani în sus) pentru înfrumusețarea Capitalei.

Urmează un mare număr de dovezi, pe care le vom reda și care sunt considerate dovezi de sărăcie a celui care pleacă și de garantarea statului RPR pentru eventuale pagube viitoare din partea cetățeanului care părăsește RPR.

Acte cerute celor care pleacă din RPR, pentru a le face greutăți

Pe lângă nenumăratele acte depuse la Direcția Generală a Miliției de cei care pleacă, pentru a le face plecarea costisitoare, sunt o serie de acte cerute cu un dublu scop. Primul pentru a le face greutăți și a-i demoraliza și al doilea pentru ca RPR-ul să-și ia garanții pentru eventualele atacuri juridice ale cetățeanului în momentul în care se va afla în lumea liberă. Aceste acte sunt:

Declarația de lichidare a averii pe care a avut-o în RPR și renunțarea în fața unui notar public, din partea fiecărui membru de familie care pleacă, la orice pretenții în legătură cu o eventuală avere nelichidată și care a rămas în RPR. Această declarație este obligatorie pentru orice cetățean străin și se încearcă a se obține dacă se poate și de la cetățenii cu pașaport străin. Față de acești cetățeni presiunile sunt mai mult morale, în sensul că i se dă formularul la semnat și dacă el refuză încep să țipe la el, îi iau pașaportul și-l invită să aștepte în hol. Așteptarea se prelungeste încă circa 2 ore, după care iese un plutonier din nou cu formularul și-l întreabă dacă nu și-a schimbat părerea ca să nu-și mai îngreuneze plecarea. Dacă cetățeanul este dârz și refuză amenințând cu Legația statului său, atunci după o altă oră de așteptare i se înapoiază pașaportul vizat, ca și când nimic nu s-a întâmplat. Pentru a ridica pașaportul cetățenii trebuie să mai verse și 300 de lei la CEC, taxa de pașaport, și câte 15 lei viza de ieșire.

În afară de dovezile pe care le prezintă la fisc, cetățeanul mai trebuie să prezinte și o dovadă din câmpul muncii pe o perioadă de la 1 ianuarie 1950. În această dovadă trebuie să se arate funcția de când și până când a lucrat, dovada că a părăsit serviciile în regulă, cu vizele serviciilor de muncă și salarii, cadre, a directorului și a sindicatului. De asemenea, pe verso să fi semnat fiecare șef de serviciu din întreprinderea unde a lucrat și contravina contabilului șef. Această dovadă este cea mai greu de scos, deoarece multe întreprinderi au dispărut, au fost comasate sau mutate în provincie și de obicei chiar dacă mai există nu mai posedă o atât de veche arhivă. De asemenea, toate vârfulurile de întreprindere, pentru ca să se arate credincioase regimului, se simt obligate să facă mizerii celui care pleacă, amânându-l sau chiar refuzând să-l servească. Acest act este acela care distruge cel mai mult nervii celui care pleacă.

Urmează, în afară de cele prezentate la fisc, să mai repete o serie de dovezi că nu are datorii la toate OCL-urile de raion, la CAR.

O altă dovadă care costă mulți bani și care tracasează mult pe solicitant este aceea că nu are acțiuni judecătorești în curs, cu 2 martori în fața notarului. Trebuie 156 de lei de fiecare om și un onorariu bun martorilor, care trebuie să fie oameni cunoscuți Tribunalului, adică muncitori agreeți în acest sens de Sfatul Popular.

Încă o dovadă pe care o cere ancheta la fața locului este aceea că a fost predată cartela de lemne la Combustibilul și că o parte din cota consumată a fost înapoiată. Fiecare din aceste dovezi, spre a fi obținute, necesită timbre de 2x27 de lei.

O altă dovadă este o declarație personală a fiecărei persoane de la 14 ani în sus că nu posedă decorații, nici ale fostului, nici ale actualului regim. Acei care posedă decorații ale actualului regim sunt obligați să le înapoieze. De asemenea, pentru persoanele majore, o declarație și o dovadă a Sfatului Popular de Raion, secția de Pensii, după care se arată că pensiei i se face o revizuire din urmă și se află că s-au dat greșit în plus câteva mii de lei, pe care te obligă să le plătești.

Odată strânse toate aceste acte care, pe lângă măsurile de garanție pe care și le ia RPR, servesc și la distrugerea nervilor solicitantului, ele sunt prezentate la Direcțiunea Miliției Capitalei, etajul 3, ghișeul nr. 1, unde sunt controlate și după o zi numitul se prezintă spre a-și ridica pașaportul și aduce 4 fotografii format 4x6 și în plus încă o chitanță de 25 de lei vărsați la CEC, în cont „Tichet”. Minorii sub 14 ani se fotografiază cu mama împreună și au același pașaport comun.

După ce obții vizele de la țările străine, arăți din nou pașaportul și ți se dă un tichet alb care se predă la graniță, împreună cu dovada IAL că s-a predat casa.

Pentru obiecte se întocmește pentru fiecare persoană câte un inventar, care se predă spre aprobare pe str. Assan nr. 2. Se permit 40 de kg. de persoană și 70 de kg. pentru cel care a fost în câmpul muncii. Numai obiecte de uz casnic și nu de valoare. Bagajele se duc la Antrepozite, pe str. Uranus, și după vămuire sunt băgate în lăzile vămii, care costă: lada mică – 380 lei; lada mijlocie – 460 lei; lada mare – 600 lei și se transportă la Gara de Nord, unde se plătește taxa de transport.

(Open Society Archives, Budapest, Box 203, Item No. 1661/63)

[decembrie 1963]

Evreii din România: o minoritate care dispare

Din ce în ce mai puțin numeroși

Potrivit cu statisticile oficiale, în 1930 trăiau în România, în limitele frontierelor actuale, aproximativ 450.000 evrei. Potrivit aceluiași statistici, în 1958 nu mai erau decât 150.000 evrei. Între aceste date a mai fost efectuat un recensământ neoficial, în 1947, care a înregistrat ceva mai mult de 300.000 evrei. Aceste cifre permit următoarele concluzii generale: a) războiul a înghițit sporul natural al populației (circa 70.000) între 1930 și 1945, plus o treime a acestei populații; b) emigrarea a absorbit sporul natural al populației între 1945 și 1958 (circa 40.000), plus cei câteva mii de evrei întorși din deportare, precum și o a doua treime a populației evreiești din România.

Procesul de dispariție a minorității evreiești din România s-a continuat și după 1958 și continuă și azi. Se poate afirma fără exagerare că din 1947 toată viața acestei colectivități stă sub semnul emigrării.

Colectivitatea evreiască din România a fost divizată din primul moment al ocupării țării de către armatele sovietice. O parte s-a arătat dispusă să colaboreze la construirea socialismului și a ocupat în scurt timp funcții importante în ierarhia comunistă. O altă parte s-a angajat pe calea sionismului, sau necolaborării cu noul regim, încercând să ajungă în Israel sau în Occident. Cele două părți ale colectivității evreiești nu au rămas imuabile: începând din 1950, rândurile celor ce doreau să plece au fost mereu alimentate de cei care inițial ar fi dorit să rămână. Chiar azi, când în România mai sunt cel mult 100.000 evrei, din care jumătate așteaptă rândul de plecare, cel puțin jumătate din cealaltă jumătate nutrește aceleași intenții pe care nu a avut încă curajul să le pună în practică.

Ca răspândire teritorială, mai mult de o treime dintre evrei locuiesc la București, o a doua treime în câteva orașe mari ca Bacău, Timișoara, Cluj, Iași,

Galați, Oradea, iar ultima treime în mici orașe din regiunile Maramureș și Suceava. Motivele pe care le invocă evreii pentru a-și justifica plecarea sunt din cele mai variate: se vorbește de o recrudescență a antisemitismului, lipsa de perspectivă pentru tineret, pauperizare, patriotism israelian. Părerea oficială a autorităților române este că populația evreiască este victima unei psihoze atârțate de elemente potrivnice regimului.

Descrescerea populației evreiești este un fenomen vizibil dacă ne referim la mediul urban și la anumite cercuri sociale în care evreii erau foarte prezenți. Cartiere întregi și-au pierdut amprenta specifică evreiască (Văcărești și Dudești la București) și sectoare întregi economice au rămas lipsite de evrei. Pe ansamblul populației țării, fenomenul este însă mai puțin pregnant. Statisticile sunt cât se poate de grăitoare în această privință: în 1930 evreii reprezentau 3,1% din populația țării și 30% din populația capitalei (451.000 evrei față de 14.281.000 locuitori și respectiv 206.000 față de 691.000 locuitori ai capitalei). Aceste cifre au devenit în 1958 de 0,8% față de populația țării și 3,4% față de populația capitalei (146.000 evrei față de 17.489.000 locuitori și respectiv 44.000 evrei față de 1.291.000 locuitori ai capitalei). Aceste cifre grăitoare explică anecdota potrivit căreia șeful rabin al României a autorizat prezența românilor creștini pentru a completa numărul necesar rugăciunilor evreiești.

Din ce în ce mai puțin importanți

Concomitent cu descrescerea numerică, dar mult mai rapid și mai accentuat, evreimea română a descrescut ca importanță. În 1945, o mare parte a aparatului de stat și de partid era în mâinile evreilor, așa încât în 1950 se ajunsese la o situație penibilă, în care poate 2% din populația țării deținea peste 25% din posturile cheie ale regimului. În această perioadă se povestea că singura deosebire între Comitetul de Stat al Planificării și Ministerul Economiei din Israel consta în faptul că în ministerul israelian se puteau găsi și câțiva arabi.

Explicația acestei poziții dominante a evreimii române constă în faptul că ei fuseseră oprimați atât de dur de regimul nazist încât după eliberare s-au atașat de noul regim, fiind considerați drept elementul cel mai de încredere pentru sovietici, cu atât mai mult cu cât și în ilegalitate majoritatea activiștilor fuseseră evrei. Structura populației evreiești (majoritatea aveau o calificare superioară sau medie) favoriza și ea poziția preponderentă a minorității evreiești față de masele românești la care proporția celor necalificați era covârșitoare.

Primul val de emigrare de după război (emigrație clandestină sau prin organizațiile sioniste între 1945-1948 și cu pașaport individual între 1948-1951) nu a afectat foarte mult importanța și influența minorității evreiești, deși a diminuat-o numeric cu circa 100.000 oameni. Aceasta se explică prin faptul că cei care plecau aparțineau mai ales negustorimii sau unui tineret care nu se încadraseră în instituțiile create de noul regim.

De altfel, evreii din conducerea comunistă aveau grijă să se desolidarizeze de cei care plecau, considerându-i dezertori de la „construirea socialismului”. Prin intermediul Comitetului Democratic Evreiesc (CDE) ei obligau pe toți cei încadrați în aparatul regimului să se desolidarizeze de așa-zisa burghezii evreiască vinovată de trădare.

Anii 1951-56 au constituit o perioadă de stabilitate pentru evreii ce rămăseseră în România. Trebuie menționat că mulți dintre cei rămași aveau intenția să plece, dar nu manifestau aceasta din cauză că cei ce arătaseră dorința să plece fuseseră

discreditați prin măsuri quasi-represive de „convingere”. Procesul de emigrare încetase aproape cu desăvârșire, dar în același timp mii de tineri intelectuali și tehnicieni autohtoni erau pregătiți pe toate căile pentru a-i înlocui pe „străini”. În această perioadă, antisemitismul oficial nu a putut fi detectat nici de cel mai atent observator.

Cât privește antisemitismul neoficial, el cuprinsese larg populația română. În ochii acesteia, evreii erau marii profitori ai regimului comunist, ei erau aceia care contribuiseră la consolidarea regimului etc. Aceiași antisemiți pretindeau de altfel că evreii nu sunt devotați regimului, că nu li se poate acorda încredere etc. Toate argumentele ce serveau la denigrarea evreilor erau bune, chiar dacă se băteau cap în cap.

„Acumularea cantitativă de antisemitism” – pentru a folosi termeni dialectici – trebuia să ducă la „un salt calitativ”. Acest „salt” s-a produs cu ocazia evenimentelor din Ungaria, când s-a lansat pentru prima oară lozincă „jignirii sentimentului demnității naționale” ca una din explicațiile revoluției maghiare. Guvernanții români nu au întârziat prea mult să preia această lozincă și a trece la o politică de *numerus clausus*, la început discretă și confidențială.

Răspunsul evreilor la transformarea antisemitismului neoficial într-unul oficial, deși discret nu a fost prea prompt, dar în 1958 el a căpătat un aspect exploziv. În lunile octombrie-decembrie 1958, prefecturile de poliție au fost literalmente luate cu asalt de peste 100.000 evrei care luaseră hotărârea să părăsească țara. După această acțiune, pe care oficialitatea românească a privit-o ca pe o palmă dată regimului (deși a încurajat-o sub lozincă „reîntregirii familiilor”), antisemitismul oficial a încetat de a mai fi discret și s-a transformat într-o represiune drastică împotriva „trădătorilor”. Toți cei care ceruseră să plece au fost fie licențiați, fie sever retrogradați; studenții au fost eliminați din facultăți etc.

Treptat, măsurile s-au extins și asupra celor care nu se înscrieseră pentru plecare și sectoare întregi au devenit „judenrein”, cum ar fi ministerele de Externe, Interne, Armatei, Comerțul Exterior etc. Este interesant de menționat că deîndată ce evreii au pierdut încrederea oficială, ei au recâștigat-o într-o oarecare măsură pe cea a populației, mai ales a cercurilor intelectuale, care sunt mai mult reacționare decât antisemite.

Degringolada minorității evreiești, din punct de vedere al importanței, a fost urmată îndeaproape de o degradingoladă a mijloacelor materiale, de o pauperizare a cărui ritm a fost mai rapid decât cel al categoriilor sociale românești corespunzătoare. Dacă în 1950 evreii mai aveau unele rezerve de aur, bijuterii, mobile, covoare, sau alte diferite valori, care-i situau ca avuție deasupra mediei, pe cap de locuitor, situația se răstoarnă în 1960, și la această dată – dacă se face comparația venitului profesie cu profesie, sau funcție cu funcție – se constată că venitul evreilor este mai scăzut decât al românilor de aceeași categorie socială.

Din ce în ce mai puțin organizați

În 1947, pentru a te orienta în noianul de organizații evreiești care existau era nevoie să consulți un ghid. Organizații profesionale, sioniste, studențești, culturale, tot felul de instituții evreiești, comunități, societăți de susținere a sinagogilor etc. Fiecare din aceste societăți, asociații sau organizații avea ziarul sau cel puțin buletinul său de presă, dădea serate, organiza conferințe etc.

În 1948, CDE-ul a început să facă o intensă propagandă pentru unificarea în cadrul lui propriu a tuturor acestor organizații, cu o platformă comună. Bucurându-se de sprijin oficial, acest comitet a înghițit treptat toate organizațiile și când misiunea sa a fost îndeplinită, el s-a autodizolvat. În 1953 nu mai existau decât comunitățile locale ce aveau prerogative foarte limitate, precum și o federație a acestor comunități, cu sediul în capitală. Firma luminoasă a evreimii române a constituit-o Teatrul Evreiesc de Stat, care există și azi și este folosit ca o dovadă a existenței unei vieți culturale evreiești proprii. Evreii religioși, din ce în ce mai puțin numeroși, se mai adună pe la sinagogi. Un mare număr de temple s-au închis din lipsa de enoriași și cele care existau sunt din ce în ce mai dărăpănate, căci susținătorii sunt săraci și statul nu le acordă, bineînțeles, nici o subvenție.

Și totuși nevoia de organizare îi împinge pe evrei către singura instituție care le ascultă păsurile fără a le situa de pe poziții marxiste, dar care din nefericire este extrateritorială: este vorba de Legația statului Israel. Cu toate pericolele pe care le reprezintă o vizită la o legație străină, zilnic 50-60 persoane fac coadă în hall-ul legației israeliene, pentru a cere ajutoare bănești, medicamente, pentru a-și aranja problemele legate de plecare sau pur și simplu pentru a cere un sfat. Multă lume remarcă faptul că Legația face oficiul pe care îl făceau înainte comunitățile.

Dintr-o comunitate complexă, divizată în multe grupuri politico-ideologico-culturalo-profesional-religioase, minoritatea evreiască a devenit o sumă minimă de indivizi lipsiți de omogenitate, de conducere evreiască, și care își găsesc sprijinul în Legația unui stat pe care îl consideră mai curând al lor decât cel în care trăiesc. Această frecventare a Legației Israelului constituie de altfel unul din principalele capete de acuzare ale autorităților românești la adresa evreilor, cărora li se impută această atitudine de subordonare față de un stat străin. De altfel, Legația Israelului a fost în repetate rânduri împiedicată să primească pe evrei, după cum aceștia erau deseori arestați la ieșirea din Legație.

Concluzie

Amprenta diminuării numerice, a diminuării importanței, a averii și a organizației evreiești este însoțită de o diminuare a specificului evreiesc al acestei minorități. Poate că aceasta este trăsătura care distinge net perioada persecuțiilor rasiale, 1938-44, de perioada „deplinei egalități naționale”, 1944-1964, căci în timpul ocupației nemțești evreii și-au păstrat cu tenacitate tradiția și specificul național, ieșind din război mai uniți în jurul propriei lor ființe.

Astăzi, asimilismul evreilor care mai dețin funcții în ierarhia comunistă s-a împletit cu indiferența pe care o crează oboseala așteptării în rândul celor ce-și așteaptă plecarea, dând naștere unei stări de apatie națională. Sentimentul religios este în scădere, mai ales în rândurile tineretului, iar numărul celor care vorbesc idiș a descrescut într-o proporție încă mai accelerată decât descrescerea numerică a populației evreiești. Dacă în 1948 un evreu din 5 avea idișul ca limbă maternă, azi abia unul din 5 vorbește idiș. Probabil că nu există o definiție mai bună pentru situația evreilor din România în ultimii ani decât aceea pe care au dat-o ei singuri: pogromul rece.

(Open Society Archives, Budapest, Box 194, Item No. 327/64)

[Ianuarie 1964]

Un nou transport de tineri români trimiși pentru specializare în Israel

În baza convenției intervenită la timpul său între RPR și statul Israel cu privire la specializarea românilor în fabricarea cauciucului sintetic și în fabricarea unor obiecte plastice în fabricile din Israel, guvernul RPR a trimis un nou grup de tineri, de numai 21 de persoane, condus de ing. Cornel Bălan, din Ministerul Comerțului Exterior, fost cumnat al lui Anton Alexandrescu, ministru național-țărănist, disident în guvernul BPD (Blocul Partidelor Democratice) din anul 1945.

Prima grupă de tineri români trimiși pentru specializare în Israel s-a întors recent în RPR, cea de a doua grupă rămâne în Israel. Încă nu se știe cât timp va rămâne acolo. „Taxa școlară”, adică plata pentru specializarea tinerilor români în fabricile din Israel, se plătește Israelului în natură, adică prin admiterea de noi emigrări de evrei din RPR în Israel.

Numărul evreilor imigrați în Israel în luna noiembrie 1963, proveniți din România, a fost de 1200 de persoane. Din RPR însă au plecat peste 1400 de persoane, din care circa 200 au rămas la familiile lor din Europa sau urmează să emigreze în America. Un mare număr dintre cei emigrați în Israel provine din cota de emigranți cuvenită Israelului pentru instruirea tinerilor români în fabricarea cauciucului sintetic și a unor produse plastice în fabricile din Israel.

Grupul de tineri români trimiși pentru specializare în Israel a sosit până la Viena cu un avion Iliușin și a doua zi a continuat drumul cu trenul până la Napoli, de unde a plecat în Israel cu vaporul „Ierusalim”.

(Open Society Archives, Budapest, Box 277, Item No. 449/64)

[Iulie 1964]

Emigrarea evreilor din RPR

Emigrația românească din RPR continuă cu ritmul stabilit de acordurile în vigoare dintre statul român și Joint. În cursul lunii mai au sosit la Neapole, fie direct din RPR, fie din Viena, un număr de 862 refugiați. Dintre aceștia, până la 28 mai, nu mai rămăseseră la Neapole decât 382 persoane, iar pe ziua de 1 iunie alți 106 evrei emigrați din România au fost îmbarcați cu destinația Israel.

În baza legii care a intrat în vigoare în 17 martie, acestor persoane care părăsesc pământul RPR-ului nu li se mai cere să renunțe la cetățenia română. Emigranților li se cere, în momentul obținerii certificatului de călătorie, să dea următoarele declarații: 1) de păstrare a cetățeniei române; 2) de comportare loială față de Republica Populară Română (adică de abținere de la orice formă de propagandă sau acțiune de defăimare a regimului comunist din România); 3) emigranții sunt obligați să scrie o scrisoare de mulțumire adresată autorităților din RPR pen-

tru sprijinul primit pentru „reîntregirea familiei”, cum este acum definită de către oficialitatea românească operația de părăsire definitivă a țării.

Valabilitatea certificatului de călătorie este de un an. Dacă în acest termen un emigrant ar dori să se întoarcă în țară, o poate face, cu condiția de a se face util statului, aducând informații importante din țara (sau țările) din Occident vizitate.

În afară de obiectele prevăzute de acordurile în vigoare, emigranții nu pot lua cu ei nimic. Nimeni nu încearcă să-și strecoare în bagaj – sau să-și ia asupra-i – obiecte sau „amintiri de familie” (prin care sursa înțelege bijuterii), fiind știut că până în ultimul moment controlul agenților Securității și al vameșilor se exercită cu cea mai mare severitate, deseori ajungându-se până la controlul corporal (și chiar „medical”) al elementelor suspectate, sau împotriva cărora a fost făcut un denunț de ultim moment. În caz de contravenire la normele emigrației, retragerea documentului de călătorie este sancțiunea pe care nici o intervenție sau acord n-o poate neutraliza. Un asemenea epilog este totdeauna catastrofic, deoarece cei propuși pentru emigrație sunt obligați să cedeze statului tot ceea ce posedă – bunuri mobiliare și imobiliare și chiar îmbrăcămintea în surplus –, iar reintegrarea lor în câmpul muncii fiind absolut imposibilă.

(Open Society Archives, Budapest, Box 194, Item No. 1333/64)

255

Ministerul Afacerilor Interne
Direcția Miliției Regiunii Cluj
Nr. 1 din 7 aprilie 1965

Secret

**Către Comitetul Regional PMR Cluj
Tov. Prim-secretar**

Raportăm că în ziua de 30 martie 1965 s-au prezentat la DMR Cluj, grupa control străini și pașapoarte, un număr de 11 persoane, de naționalitate maghiară, din Cluj, care au solicitat pașapoarte pentru plecare definitivă în Israel. De asemenea, în ziua de 1 aprilie 1965 s-au mai prezentat un număr de 9 persoane din Cluj, de naționalitate maghiară, care la fel au solicitat a-și depune actele pentru plecare definitivă în Israel. În ambele situații, celor 20 de persoane li s-au luat datele de stare civilă, fără însă a li se da formulare tip cerere pentru completare.

În ziua de 6 aprilie a.c. s-au prezentat din nou la ghișeul control străini și pașapoarte un număr de 8 persoane care au solicitat să-și depună actele pentru plecarea definitivă în statul Israel. Cu aceste persoane, maiorul Ielceanu Sabin, locțiitor șef DMR Cluj, a stat de vorbă cu fiecare în parte și din declarațiile lor verbale rezultă următoarele:

1. Ripka Rudolf Iosif, născut în Cluj la 20.XI.1944, fiul lui Kamiló József și al Mariei, domiciliat în Cluj, str. Iazului nr. 13, lucrează la Uzinele „Unirea” în funcția de CTC, cu un salariu de 857 lei, este membru UTM din 1960, stagiul militar nesatisfăcut. Tatăl petentului este pensionar, membru PMR, a lucrat la Uzinele „Clujana” ca pantofar. Are 4 frați, din care o soră membră de partid, 3 frați UTM-iști și unul pionier. Are în Israel (Haifa) pe sora mamei, Hajek Berta Maria, de

naționalitate cehă, plecată în 1950 cu un copil al său. Susnumitul afirmă că vrea să plece în Israel pentru a o ajuta pe mătușa sa care este în vârstă.

2. Jakab Zoltán, fiul lui Ludovic și Margareta, născut în Cluj la 7 iulie 1940, domiciliat în Cluj, str. Călugăreni nr. 9, de naționalitate maghiară, membru UTM din 1956, cu stagiul militar satisfăcut cu gradul de fruntaș în specialitatea radist-aviație. Tatăl lucrează în meseria de tâmplar la ILL Cluj, este membru PMR, iar mama la Policlinica de întreprinderi din Cluj, str. Horea, în calitate de soră, neîncadrată politic. Are un frate pe nume Jakab Ludovic, lucrează ca profesor de fizică la Institutul de fizică atomică Cluj, este membru UTM, și o soră Jakab Margareta, elevă în clasa a X-a. Susnumitul solicită să plece în statul Israel întrucât a făcut curte numitei Mergher Sara, de naționalitate evreică, care are pașaport pentru a pleca în statul Israel și dorește să se căsătorească cu el.

3. Farkas Ioan Carol, născut în Cluj la 20.V.1946, fiul lui Alexandru și Elisabeta, locuiește în Cluj, str. Gh. Barițiu nr. 30, ap. 10, lucrează ca muncitor necalificat la Întreprinderea „Mucava” Cluj, are 7 clase elementare, n-a fost condamnat. Tatăl susnumitului este instalator de apă și gaz, lucrează la TRCC, neîncadrat politic, mama casnică, este de naționalitate maghiară. Are salariul de bază de 622 lei, are o soră căsătorită cu Virág Alexandru, mașinist la Întreprinderea „Mucava”, membru UTM, sora lucrează la Cooperativa „Drumul Nou” ca croitoreasă, neîncadrată politic. Dorește să plece în statul Israel (Jafa), unde are cunoscuți pe Slamovics Ármin și Farkas Tiberiu.

4. Kiss Attila, fiul lui Samoilă și Luiza, născut în comuna Ceuașu de Câmpie, Tg. Mureș, la 17 aprilie 1935, de naționalitate maghiară, locuiește în Cluj, str. Bobârnei nr. 26, pregătire școlară are școala medie comercială, cu examen de maturitate, seminarul teologic „advențiști de ziua a 7-a” de 4 ani la București, Institutul pedagogic, secția educație fizică la Cluj, stagiul militar nesatisfăcut, a lucrat până la 1.I.1965 ca profesor de educație fizică în comuna Sărmășel-Gară, raionul Luduș, este căsătorit și are o fetiță de 2 ani, soția casnică. Mama sa este decedată în 1953, tatăl este divorțat de mamă din 1937. Are 4 surori, și anume: Kiss Orbán Irén, în comuna Suveica, Tg. Mureș; Talpos Olga lucrează ca șefă bucătăreasă la stațiunea balneo-climaterică Sângeorz-Băi, este membră de partid; Bolya Luizi locuiește în Vișeu de Sus, este casnică, iar soțul ei predicator adventist de ziua a 7-a; Kiss Ilus lustruitoare de mobilă la Fabrica „Libertatea”, adventistă. Condamnat nu a fost. Dorește să plece în statul Israel.

5. Pálfi Petru, fiul lui Samoilă și Elisabeta, născut în comuna Dâmbrăvicioara, Tg. Mureș, la 9.VI.1945, domiciliat în Cluj, str. Izvor nr. 7, are 7 clase elementare, de profesie strungar la Întreprinderea „Metalul Roșu” Cluj, salariu de bază 780 lei și câștigă lunar aproximativ 1100 lei. Este membru UTM din 12.II.1963, condamnat nu a fost, de naționalitate maghiară, serviciul militar nesatisfăcut (inapt). Tatăl lucrează la IMF, laborant fiziopatologic, neîncadrat politic, n-a fost condamnat, are un salariu de 800 lei. Mama lucrează ca spălătoreasă la Facultatea de filologie Cluj, cu un salariu lunar de 600 lei. Are 3 frați: Iolanda, UTM-istă, funcționară la „Metalul Roșu” Cluj; Matei, medic veterinar în comuna Chechiș-Zalău, membru UTM; Mihai, instalator de apă-gaz, în prezent își satisface stagiul militar. Dorește să plece în statul Israel întrucât are colegi acolo, pe Lengyel Iosif, de naționalitate maghiară, și pe Felderban Adolf.

6. Babos Ștefan Turul, fiul lui Iosif și Paraschiva, născut în Turda la 17.IX.1938, de profesie strungar, domiciliat în Cluj, str. David Francisc nr. 13, de naționalitate

maghiară, stagiul militar nesatisfăcut (inapt), pregătire școlară 8 clase elementare, este UTM-ist din 1960, căsătorit cu Babos Ecaterina Ana din 19 martie 1965, nu are copii. Tatăl domiciliază în București și locuiește în str. Ceahovschi nr. 6, raionul 23 August, de profesie strungar, divorțat de mamă. Mama pensionară, a lucrat la Întreprinderea „Clujeana” ca rihtuitoare, este membră de partid. Frați: Babos Francisc, strungar la ILIC, neîncadrat politic, și Alexandru, lăcătuș la „Metalul Roșu” Cluj, neîncadrat politic. Petentul are un salariu lunar de 847 lei. Solicită să plece în statul Israel-Haifa, are o mătușă care este soră cu tata, plecată din 1959 la Haifa. În Belgia are un unchi pe nume Verlein Francisc, de naționalitate maghiară, de profesie muncitor, este plecat din Ungaria în 1942.

7. Babos Ecaterina Ana, fiica lui Ștefan și Elisabeta, născută în Turda, la 26.IX.1940, locuiește în Cluj, str. Nicolae Teclu nr. 38, și lucrează la IREC în calitate de desenatoare, cu un salariu lunar de 850 lei, UTM-istă din 1960. Tatăl Tolvaj Ștefan locuiește în Cluj, str. Nicolae Teclu nr. 38, pensionar (cu 675 lei), membru PMR, mama casnică. Are o soră căsătorită Markovics Elisabeta, domiciliată în Cluj, str. Csaba nr. 9, muncitoare la Întreprinderea „Clujeana”, altă soră Vingler Viorica desenatoare tehnică la Institutul politehnic Cluj. Dorește să plece împreună cu soțul ei în Israel, manifestându-și nemulțumirea că nu au condiții de locuit împreună, pentru care motiv de fapt în anul 1964 au divorțat, iar în anul acesta s-au recăsătorit.

8. Szilágyi Ioan Győző, fiul lui Károly și Iuliana, născut în Cluj la 28.IX.1943, domiciliat în Cluj, str. General Anastasiu nr. 6, lucrează la IOTC ca muncitor necalificat, cu un salariu lunar de 650 lei, neîncadrat politic. Tatăl susnumitului este membru PMR și lucrează ca zidar la IOGCC, mama este casnică. Frații: Carol, de profesie zidar, este membru UTM, lucrează la ILL Cluj; Rózsai Maria, educatoare la grădinița de copii din Cluj, str. Barițiu, este membră PMR. Dorește să plece la o verișoară de a tatălui din Israel pe nume Gurgovschi Maria. Mai are o mătușă, soră a mamei, în Italia, pe nume Giussepe Elisabeta, și un unchi, frate al mamei, în SUA, plecat din 1924. Este nemulțumit că aici n-a putut să învețe o meserie și că n-a fost luat militar.

Persoanelor de mai sus li s-a adus la cunoștință că nu pot pleca în statul Israel, întrucât nu îndeplinesc condițiile prevăzute de lege și că nu au motive întemeiate[1].

Am luat măsuri ca pe viitor, în cazul că vor mai fi solicitanți din categoria celor de mai sus, să se stea individual de vorbă cu ei pentru a stabili cine sunt și care sunt motivele care îi determină să solicite plecarea definitivă din țară. În toate cazurile nu vor fi primite actele. Anexăm alăturat un tabel nominal și restul de 20 persoane care n-au fost nominalizate în prezentul raport.

Șeful Direcției
Colonel Vâlceanu Marin

(Arh.St.Cluj, Inspectoratul de Poliție Cluj, dos. 1/1965, f.27-30)

[1] Prin Ordinul nr. 210/236.478 din 12 mai 1965 al Direcției control străin și pașapoarte se comunică decizia comisiei guvernamentale de a se primi și de la cei menționați în document cererile de emigrare (cf. *Ibidem*, f.63).

Octombrie 1965

Detalii asupra comunităților evreiești din România

Comitetele evreiești au renăscut din fostele comitete democratice evreiești, create în perioada 1945-46. În aceste comitete, conduse numai de membri de partid, evreii credincioși nu aveau nici o putere. În perioada 1962-63 s-a trecut la schimbarea conducerii acestor comunități, punându-se în locul lor evrei ce nu erau membri de partid. Conducerea forului tutelar, adică a Federației Comunităților Evreiești, a fost încredințată direct șef-rabinului dr. Moses Rosen. Această federație este direct controlată și supravegheată de Ministerul Cultelor. Ea primește dispozițiuni de la minister și le difuzează comunităților ce au mai rămas în țară și care, la rândul lor, se află sub supravegherea directă a secției cultelor din Sfaturile Populare Regionale. Bineînțeles că actuala conducere ascultă orbește de Ministerul Cultelor, pentru a nu-și pierde posturile bine plătite și nu face nimic pentru populația săracă și neîncadrată, care constituie încă o parte însemnată din minoritatea evreiască din țară. Comunitățile nu sunt deci de nici un folos populației evreiești, cu excepția unor funcțiuni religioase care raportează sume însemnate statului – ele sunt niște fantome în raport cu situația lor de odinioară.

Federația dispune de fonduri însemnate, care provin în parte din veniturile comunităților, din vânzarea de pască, vin și carne rituale, de asemenea din chirii de la imobilele de care mai dispun. Venituri importante mai provin din exploatarea cimitirelor care au devenit adevărate locuri de speculă. Astfel, s-au fixat taxe de intrare pentru cei care vin să se reculegă pe morminte sau să le curețe. La cimitirul „Filantropia”, această taxă este de 5 lei, iar la celelalte cimitire din capitală și restul țării ea este de 3 lei. La întrebarea sursei de ce se percepe această taxă, i s-a răspuns că ea servește la întreținerea cimitirelor. Dar ele rămân neîngrijite în așa fel încât nu se mai deosebesc mormintele unele de altele din cauza bălăriilor ce le acoperă, iar pietrele sunt sparte și aruncate unele peste altele. În aceeași stare se găsesc monumentele ridicate în amintirea unor evenimente tragice, cum ar fi rebeliunea legionară, cu circa 250 morminte la cimitirul din șoseaua Giurgiului, sau la cimitirul din Cluj, strada Balașa, unde au fost îngropate lăzi cu săpun de om. Toate acestea nu l-au împiedicat pe șeful rabin dr. Rosen să dea o dispoziție prin care nimeni nu poate fi înmormântat dacă nu plătește un minimum de taxă de 800 lei.

Federația Comunităților Evreiești este condusă de dr. Moses Rosen, născut la Fălticeni, de profesiune avocat, fiu de rabin. El nu se interesează de populația ce o păstorește, ci numai în interesul său. Are un salariu lunar de 8000 lei, plus alte venituri din postul ce-l ocupă. El are la dispoziție 2 mașini elegante, cu șoferii respectivi, cumpărate de Federație. În toamna anului 1963, când a făcut voiajul în America, Israel și alte țări, numai expedierea bagajelor a costat 25.000 lei, în timp ce cimitirele sunt lăsate în paragină și sute de familii nevoiașe nu au nici ce mânca. El are o soră care în tinerețe a fugit de acasă cu un profesor creștin și care astăzi este soția șefului rabin al Scoției. De câte ori ea vine în țara sa, are grijă să pună la adăpost o parte din banii acumulați de fratele ei.

Secretar general al Federației este Schechter, tot avocat din Fălticeni, are un salariu de 3000 lei lunar și o mașină la dispoziție. El mai profesează ca avocat,

câștigând foarte mulți bani. Din punct de vedere al caracterului, el seamănă cu șeful său direct, dr. Rosen. Secretar al Federației este Baluș, avocat din Moldova. El are o mașină la dispoziție și un salariu de 2500 lei lunar. Comunitatea din București este condusă de un secretar Segal, avocat din Moldova. Și acesta are un salariu important și mașină la dispoziție. Schechter, Balus și Segal constituie un fel de camarilă a dr-ului Rosen, care se servește de aceștia pentru a-și face treburile sale personale.

Comunitatea evreilor din Cluj este condusă de secretarul Alexandru Frankowitz, ce lucrează pentru 300 de lei pe lună, ca să-și completeze pensia de 500 lei lunar. El este hărțuit de forul tutelar din capitală, de organele de stat și de mica comunitate compusă din circa 300 de familii, adică 5-600 persoane, care au mai rămas la Cluj. Cu excepția comunității din București, celelalte comunități din țară nu sunt subvenționate de stat și nici de Federație. Veniturile comunității din Cluj sunt foarte mici, câteva cotizații, o taxă de 2 lei la kg. de carne rituală sau la kg. de păsări tăiate ritual (când este carne, ea nu depășește cantitatea de 150-200 kg săptămânal), apoi vânzarea de pască, vin, taxe de înmormântări etc. Ca angajați sunt un încasator, ce câștigă 200 lei lunar, un măcelar plătit cu 500 lei, dar care câștigă până la 5000 lei făcând speculă cu carnea, și un religios numit Adler, om periculos și în serviciul Securității. Acesta din urmă, profitând de faptul că a rămas singurul religios în oraș, îndeplinește funcțiile de rabin și cantor, câștigând astfel între 4 și 5000 lei lunar. Singurul care luptă să ajute populația nevoiașă este secretarul Frankowitz.

Fabrica de pască a fost înființată la Cluj în 1949-50 și este condusă de Federația Comunităților Evreiești din București. La început lucra 6 luni pe an în 3 schimburi, dar treptat și-a redus activitatea, lucrând în prezent mai puțin de 3 luni pe an și numai în 2 schimburi. Făina și cele necesare pentru ambalat sunt puse la dispoziție de stat prin repartiție, în baza planului depus de Federație. Toate materialele sunt plătite la prețuri oficiale și nu se face nici un fel de îngădare sau neplăcere pentru satisfacerea ritualului și a datinilor. Făina care nu se consumă este primită înapoi la Industria de panificație din Cluj, care are astfel ocazia să-și depășească sarcinile de plan. În 1964 s-au reprimat fabricii de pască 5 vagoane de făină, din care s-au restituit 2 ce nu și-au găsit întrebuințare. Asupra produselor nu se plătea la stat nici un fel de taxe sau impozite, astfel că în afara materiei prime și a salariilor muncitorilor, funcționarilor, precum și cheltuielile de regie, tot ce se încasa intra în patrimoniul Federației.

La această fabrică lucrează circa 80 muncitori, evrei și creștini, apoi 1 director, 1 contabil, 1 mecanic, 2 magazioneri, 2 paznici, 1 portar și 10 religioși, care nu fac nimic decât supraveghează ca toate operațiile să fie făcute după ritual. Toți aceștia sunt angajați numai în perioada de activitate a fabricii, ce mai dă astfel unei categorii de persoane posibilitatea unei existențe mizere. Printre aceștia sunt unii în vârstă și săraci, sau alții prost văzuți de regim și care nu pot găsi de lucru în altă parte.

Călătoria pe care dr. Rosen a înfăptuit-o în străinătate în toamna anului trecut și primăvara acestui an i-a adus mari foloase. El a obținut de la evreimea mondială un ajutor de 20.000 kg. de pască din Olanda, 10.000 kg. din Israel, o însemnată cantitate de făină și vin ritual. Federația română nu a avut de plătit decât cheltuielile cu transportul de la graniță la locurile de destinație. Dr. Rosen a fixat prețul de vânzare la 14 lei un kg. de pască, 15 lei un kg. făină și 24-26 lei 1 litru vin. Din acestea, comunitățile respective nu aveau dreptul de reținut decât 2 lei la fiecare

kg. sau litru de produs desfăcut. Astfel, în regiunea Cluj, s-au repartizat 8000 de pască, din care 5000 în orașul Cluj. Din această ultimă cantitate, numai 300 kg. s-au distribuit gratuit, cea mai mare parte la cei din comunitate, iar restul la populația nevoiașă.

Șeful rabin Rosen trăiește în cele mai bune relații cu Ministerul Cultelor. Cum statul nu are nimic de pierdut din activitatea Federației, el nu face greutăți pentru ținerea datinilor. În localitățile unde nu mai sunt evrei sau au rămas puțini dintre aceștia, se dărâmă sinagogile. Terenurile intră în patrimoniul statului iar materialele provenite din demolări sunt valorificate și intră în patrimoniul Federației. Supravegherea politică se face de resortul cultului respectiv din minister, iar în regiuni și raioane de serviciile de culte din sfaturile populare. De obicei, în aceste servicii sunt încadrați oameni proveniți din Securitate.

În țară au mai rămas numai puțini rabini și aceștia trăiesc foarte bine din cele încasate pentru serviciile religioase pe care le fac populației. Cu toții sunt supuși dr-ului Rosen, pentru a nu-și pierde postul, și mulți dintre ei nu se dau în lături de la nimic pentru a continua să trăiască astfel. Federația mai tipărește un ziar lunar în română și ebraică, în care nu se face decât propagandă pentru regimul din țară și pentru conducătorii Federației.

În rezumat, Federația și comunitățile evreiești sunt niște instituții ce există numai din motiv de propagandă. Ele constituie un venit pentru stat și conducătorii lor, necontribuind aproape cu nimic la ajutorarea și îndrumarea populației evreiești. Cu excepția asigurării unor servicii religioase și rituale, organizațiile așazise rituale nu mai au nimic în comun cu populația evreiască din țară.

(Open Society Archives, Budapest, Box 528, Item No. 2173/65)